

LA-URBE ÉPÍTÉSZIRODA KFT.

SALGÓTARJÁN MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNYA

A TANULMÁNY ELKÉSZÍTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDÖTT

Témafelelős:	LAUTNER EMŐKE okl. építészmérnök
Műemléki terület:	LAUTNER EMŐKE vezető településtervező TT/1 05-0079
Régészeti terület:	dr. PUSZTAI TAMÁS régész Z4S21M
Ügyvezető igazgató:	LAUTNER EMŐKE

LA-URBE Építészroda Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

KÖZREMŰKÖDŐK	2
TARTALOMJEGYZÉK	3
ELŐZMÉNYEK	4
1. VIZSGÁLAT	5
1./A Történeti leírás, régészeti örökség felmérése, régészeti értékleltár	5
1./B Természet, táj, tájhasználat – településhálózat és településszerkezeti összefüggések, tájtörténet	18
1./C Településkép és utcaképek	24
1./D Településszerkezet és területhasználat	29
1./E Településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok	35
1./F Védetságok: régészeti és műemléki, területi és egyedi	40
1./G Örökségi értékek elemzése	54
1./H Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében	54
2. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉK	56
2./A Településhálózati és tájhasználati változás	56
2./B Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás	57
2./C Infrastrukturális változás	67
2./D Népeség, életmód, társadalom, kultúra változása	68
3. HATÁSELEMZÉS	69
3./A Történeti településhálózati következmények	69
3./B Természeti, táji hatások	69
3./C A településkép feltárulásának változása	70
3./D Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának, vagy pusztulásának lehetőségei	70
3./E Történeti térbeli rendszerek alakulása	71
3./F Műemléki együttesek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban, településszerkezetben, épített környezetben	71
3./G Műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági esélyei	71
3./H Településkarakter változásának hatásai	72
3./I Környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései	72
3./J Folyamatok iránya, visszafordíthatósága	73
3./K Kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei	73
4. ÖSSZEFOGLALÓ	74
4./A Régészeti	74
4./B Településrendezési Eszközök felülvizsgálatának hatása	74
5. NYILATKOZATOK	75

ELŐZMÉNYEK

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény hatályos szövegének 66. § (1) bekezdése értelmében:

„Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település fejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Amennyiben a fejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.”

Salgótarján Megyei Jogú Város hatályos Örökségvédelmi Hatástanulmánya Salgótarján Megyei Jogú Város 174/1998. (VI. 15.) Öh. sz. határozattal megállapított Településszerkezeti Tervének, valamint Salgótarján Megyei Jogú Város 15/1998. (VI. 15.) Ör. sz. rendelettel megállapított Helyi Építési Szabályzatának digitális feldolgozásához/módosításához, több mint tíz éve, 2006.-ban készült el. A hatályos örökségvédelmi hatástanulmány Salgótarján MJV 1998-ben rögzített településszerkezeti tervének módosításokkal együttes hatáselemzését végezte el. Elkészítésében Kenyeres István okl. építészmérnök, okl. városépítési-városgazdasági szakmérnök, vezető településtervező (Kenyeres Consulting Bt.), valamint Bácsmegi Gábor és Guba Szilvia régészek (Nógrád Megyei Múzeum Szervezet) vettek részt. Az örökségvédelmi hatástanulmány részletes vizsgálati fejezeteinek okán a jövőben is alapként szolgál az örökségvédelmi elemek kialakulásának elemzéséhez.

Jelen Településfejlesztési Eszköz-felülvizsgálat feladata – a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet alapján – Salgótarján MJV teljes közigazgatási területére kidolgozott örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése volt. A kidolgozás során a hatályos anyagban szereplő történeti leírás megismétlésére nem vállalkozott, új megvilágítási pontok feltárását tűzte ki maga elé. Céljának tekintette, hogy felderítse, felmérje a településrendezéssel kapcsolatos örökségvédelmi hatásokat, és javaslatot tegyen az örökségvédelmi értékek megóvására.

1. VIZSGÁLAT

1./A TÖRTÉNETI LEÍRÁS, RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG FELMÉRÉSE, A VÁLTOZTATÁSSAL ÉRINTETT TERÜLETEN – AMENNYIBEN ENNEK FELTÉTELEI FENNÁLLNAK - TEREPBEJÁRÁSSAL

Az általános történeti folyamatokat kizárólag oly mértékben tárgyaljuk, amilyen mértékben a Salgótarján határain belül található régészeti lelőhelyek és a kapcsolódó történeti adatok alapján az a vizsgálati területre vonatkoztatatóan rekonstruálható.

TÖRTÉNETI LEÍRÁS

Neolitikum

A Tarján-patak völgye a rendelkezésre álló adattári anyagok ismeretében a mai Salgótarján területén a neolitikum és a rézkor korábbi szakasziban nem intenzíven lakott terület. A középhegység neolitizációja a Vonaldíszes Kerámia Kultúrájának Zselizi és Bükki csoportjaihoz köthető. Az Egri utca 11. szám (46510) alól kerültek elő ebbe a korszakba sorolható leletek. Zagyvaróna Sallai utca 42 (46558) szám alól egy kőbalta ismert, melyet a közlő Sós Virág feltételelesen a neolitikum időszakába sorol (Sós 1979, 348). Ezzel a lelőhellyel területileg azonos, de jelentősen nagyobb a 71563 azonosítójú, ismeretlen korú települést jelző poligon. E területen tehát felmerül egy neolitikus település meglétének lehetősége, mely a rendelkezésre álló adatok alapján azonban nem egyértelmű. A csiszolt kőbalta a bronzkor végéig általános használati tárgy marad a történelem során, így egy tárgy nem képezheti alapját a két lelőhely biztos datálásának.

Rézkor

Az első intenzívebb megtelepedés a rézkor késői időszakához köthető. Ekkor a mai városközpont magasságában a völgy két oldalát uraló sziklák területéről van adatunk intenzív megtelepedettségre. A Pécskő-szikla (28526) és a Baglyaskő (32101) bazaltkúpjai a badeni kultúra közösségeinek magaslati, valószínűleg nem erődített települései, a régészeti szakirodalom mégis sokszor az erődített települések közé sorolja őket. A pécskői telepen többször folyt régészeti kutatás, a legjelentősebb azonban Korek József és Patay Pál ásatása 1960-ból (Korek 1968). Mindkét lelőhelyen került elő korabronzkori kerámiaanyag is, sajnos régészeti információk nélkül, így e két település – elsősorban az ásatásokkal is vizsgált Pécskő és környéke – a későrézkor, korabronzkor átmenetének fontos lelőhelyei. A pécskői sziklatető északi oldalához kapcsolódó egyik teraszon (Pécskő pusztá, 37814) egy 13x19 méteres oszlopsoros házat tártak fel az említett időszakból és a Pécskő nyugati oldalán a sípálya mellett szintén rézkori leletanyag került elő (46526). Ez azt jelenti, hogy a Pécskőnek nemcsak a mára már erősen lepusztult felső platóját, hanem az oldalteraszait is használta az itt lakó közösség.

A Baglyaskő esetében a középkori vár minden bizonnyal elpusztította az őskori települési rétegeket, mára pedig a középkori időszak is csak nagyon töredékes állapotban maradt meg.

Rézkori megtelepedés nyomait találták az Ipari park II-es (28567) és III-as (44137) területein is. Az előzetes jelentések nem térnek ki részletesen a rézkori jelenségekre. E két terület a Tarján-patak két partján, jelentősen mélyebb térszínen helyezkedik el, mint a Pécskő és a Baglyaskő, az itt lakó közösségek gazdasági-társadalmi szerepe eltérő lehetett a magaslati telepeken élőkétől.

Bronzkor

A bronzkor korai szakaszát az előbbi magaslati lelőhelyekkel már érintettük. A leletanyag nem választható el élesen a rézkortól. Erre az időszakra datálhatjuk a Holub gyűjtemény egy keresztaltalpas tálját is. A gyűjtemény jelentős része Salgótarján és Zagyvapálfalva területéről származik, még közöletlen (Kulcsár 2009). A Rákóczi úton található Paptag nevű területen (46512) a közhiteles

adatbázis szerint szintén későrézkori kerámia került elő, a Nógrád-megyei kutatásokat bemutató leírás azonban a bronzkori hatvani kultúra hagyatékának határozza meg az itteni leletanyagot (Tárnoki 1982, 382).

A Tarján-patak völgyének igen intenzív betelepülésével számolhatunk a későbronzkor időszakában. A Piliny és Kyjatice kultúrák leletanyag több helyen, tömbszerűen jelentkezik a völgyben. Az első ilyen egység a már említett Paptag (46512) két oldalán a Kenyérgyár (45611) és a Patyolat (46519) területén előkerült későbronzkori település- és temetőrészlet.

A pilinyi kultúra zagyvapálfalvi csoportja (Kemenczei 1967) névadó lelőhelye a mai Salgótarján területén fekszik. Hillebrand Jenő 1926 és 1927-ben 221 síros urnatemetőt tárt fel az egykori bolgárkertek (36398) szomszédságában (Hillebrand 1923/26, 1929, teljes közlés: Kemenczei 1967). A legújabb kutatások (Guba-Vaday 2008, Vaday-Szabó 2009, Guba 2010) kimutatták, hogy a temető kiterjedése jóval nagyobb és a patak két partján a mai temető (58475) területétől a bevásárlóközpontig (57132) húzódik és valahol a Bevásárlóközponttól északra található Tesco területén (Vaday 2005) érhetett véget.

Guba-Vaday 2008, 1. kép

Az említett két lelőhelygóc közötti távolság 1000 méter, így nagy valószínűséggel ezen a területen koncentrálódott a völgy későbronzkori lakossága. Így ez a terület kiemelt jelentőségű a völgy őskori története szempontjából.

Különálló települést jelölhet a későbronzkor időszakából Zagyvaróna-Hosszúföld lelőhely (41421). Ez az adat egybeeshet a Kemenczei Tibor által szórványként leírt későbronzkori cserepekkel (Kemenczei 1984, 108, 72)

Szórványleletek kerültek elő továbbá a Mikemála dűlő területéről (71529) és a Pécskő szikláról (28526) és a Baglyaskőről (32101) is. Továbbá említ bronzkori leletanyagot Márkházapuszta (Ipari park III) (44137) első kutatási jelentése is.

Héjj Csaba a megye régészeti kutatásait összefoglaló cikkében említ még Salgótarján-Luby telep lelőhelyről 1974-ben kertművelés közben előkerült későbronzkori településre utaló jeleket (Héjj 1976, 248). Ez a régészeti lelőhely nem szerepel a Hivatal nyilvántartásában.

Vaskor

A szakirodalomból ismert legnagyobb szkíta település került feltárássra az Ipari park II-es lelőhelyen (28567) (Vaday 2001, 2002, 2003). A szórt szerkezetű, félig földbe mélyített házakkal jellemezhető településen sok ipari tevékenységre utaló jelet – többek közt vasfeldolgozás maradványait – találták.

Hellebrandt Magdolna a Nógrád megye kelta korát összefoglaló tanulmányában nem említ lelőhelyet Salgótarjánból (Hellebrandt 1991) Dornyay Béla munkásságából ismerünk egy kelta lelőhelyet Somoskőújfalu, Kercseg-oldalról (41304), továbbá kelta anyag került elő a TESCO építését megelőző leletmentések során is (Vaday 2005).

Római kor, Népvándorlaskor, Honfoglaláskor

Salgótarján területét a római kor és a népvándorlaskor idején germán eredetű népcsoportok lakhatták. Két hunkori, germán sírt tártak fel az Ipari park II. lelőhelyen (28567). Továbbá a TESCO feltárássakor és a vele területileg összefüggő Pálfalva (57132) lelőhelyen említenek császárkori leleteket. Az ezt követő időszakból csak egy honfoglaláskori szórványlelet ismert a Kovács-hegy területéről (71537).

Középkor

A területet a 10. század közepén a Tarján nevű törzsből származók birtokolták.

Tarján névvel 1246-ban találkozunk először írott forrásban. A települést ekkor Kácsik nembeli Illés fia Péter, majd Illés fia Simon fiai, Miklós és Simon (1282; 1283) végül a rokon Salgai Miklós fia Illés (1327) birtokolja. Az 1329-i osztzkodáskor II. Péter itt választ magának egy telekhelyet lakhelyéül. Szűz Mária egyházának papja 1332-ben 1 Márka jövedelem után 6 garas pápai tizedet fizet (Györffy, 1998, 304).

A települést 1348-ban Taryan...prope...castrum Solgou : "*A Salgó vára melletti Tarján*"-ként említik. SalgoTaryan névalak leírva 1405/1477-ből ismert (Kiss 1980, 556). A Salgó-előtag Salgó várának közelségével kapcsolatos, a Tarján-helynév a magyarok Tarján törzsnevéhez kapcsolódik, ami az ótörök taryan-magas méltóság viselője, alkiráj-jelentéssel bír (Kiss 1980, 631).

1450-ben a cseh husziták birtokába került, akiktől azonban 1460-ban Hunyadi Mátyás király visszafoglalta. Tarján helység tulajdonosait tekintve az egész középkorban a Salgó vára sorsában osztozott. Vámhely is volt. 1548-ban Bebek Ferenc volt a település földesura. 1552-ben a vár Derencsényi Farkas kezében volt. 1562-1563-ban Hüsszein, Ali basa nagyvezér csauszának hűbértoka lett. A 17. században már kovácsműhelye és malma is volt a falunak, amelynek ekkor 247 lakója volt. Fülek várának 1682-es ostroma után a település elnéptelenedett, és tíz évig lakatlan maradt.

A középkori település elhelyezkedését régészeti források alapján nem lehet pontosan meghatározni. Ha a 18. századi településmag nem távolodott el a korábbi települési helytől, akkor az I. katonai felmérés alapján a mai Karancs Szálló környezetében kell keressük.

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG FELMÉRÉSE

Az Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti fejezeteit a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ által vezetett hivatalos régészeti lelőhely nyilvántartásra alapoztuk. E nyilvántartás Salgótarján MJV közigazgatási határain belül 41 régészeti lelőhelyet ismer. E listát kiegészítettük a vonatkozó régészeti szakirodalomban említett salgótarjáni vonatkozású adatokkal.

SALGÓTARJÁN MJV HATÁRAIN BELÜL TALÁLHATÓ ISMERT RÉGÉSZETI LELEŐHELYEK LISTÁJA – ÉRTÉKLELTÁR

hivatali azonosító szám	lelőhely neve	leletanyag korhatározása	feltárt jelenségek jellege	irodalom	állapot, területhasználát	védettség
28526	Pécskő-szikla	későrézkor korabronzkor későbronzkor	földvár (?) /magaslati település	Dornyai 1926, 5-6, 1929, 59, Kalicz 1968, 79 Korek 1968 Kemenczei 1984, 107 Patay 1999 Gall-Tankó 2007, 110 Nováki 2010, 244–245	részben feltárt, erdő	fokozottan védett természetvédelmi oltalom
28567	Ipari park II	rézkor középső vaskor/szkíta hunkor	település település temetkezés	Vaday 2001, 2002 2003	teljes feltárás, beépített	szakmai
30405	Salgóvár	13–16. sz	vár	Feld 1984, 2002, 2003a,	feltárt, részben	kiemelten védett

hivatali azonosító szám	lelőhely neve	leletanyag korhatározása	feltárt jelenségek jellege	irodalom	állapot, területhasználat	védettség
				2003b, 2003c, 2004, 2005, 2006, 2007, László 2009 Nováki 2010, 242	helyre- állított vár	természet- védelmi oltalom
32101	Baglyaskő	későrézkor korabronzkor későbronzkor középkor	település vár	Kalicz 1968, 79 Nováki- Sándorfi 1991, 259 Nováki 2010, 242	fás-bokros	kiemelten védtett természet- védelmi oltalom
36398	Bolgárkert	későbronzkor	temető	Hillebrand 1923/26, 1929 Kemenczei 1967 Guba-Vaday 2008, Vaday-Szabó 2009, Guba 2010	beépített	szakmai
36901	Ponyi-puszt	Árpád-kor	kemence	Tárnoki 1982, 384	beépített	szakmai
37814	Pécskő-puszt	későrézkor kora bronzkor	település, ház	Tankó 2004, Gall-Tankó 2007	részben feltárt, részben legelő	szakmai
41297	Baglyasi útélágazás	ismeretlen kor	sír	KFM Rég. Ad. 179.91*	beépített kiskertes	szakmai
41301	Somoskőújfal, Bódzfáskút	középkor	szórvány		erdő, beépített	szakmai
41304*	Somoskőújfal, Kercseg-oldal	kelta	település	Dornyay 1926	mező- gazdasági művelés	szakmai
41416	Zagyvaróna- Zagyvafő vára	középkor	vár	Gádor 1967, Cabello-Simon 1993, Feld 1994 Nováki 2010, 241–242	részben feltárt vár, erdő	kiemelten védtett természet- védelmi oltalom
41421	Zagyvaróna- Hosszú föld	későbronzkor	település	KFM Rég. Ad. 179.91*	beépített kert- művelés	szakmai
44137	Márkházapuszt a II (Ipari park III)	későrézkor bronzkor Árpád-kor későközépkor újkor	település	Farkas 2005	részben beépített fás, bokros	szakmai
46510	Egri utca 11	középső neolitikum	település		beépített	szakmai
45611	Kenyérgyár	későbronzkor	temető	KFM Ltsz.:	beépített	szakmai

hivatali azonosító szám	lelőhely neve	leletanyag korhatározása	feltárt jelenségek jellege	irodalom	állapot, területhasználat	védettség
				74.10.1-7		
46512	Paptag (Rákóczi út)	kora-bronzkor a KÖH adatbázis szerint baden	telep	Tárnoki 1982, 382	beépített	szakmai
46519	Patyolat (Rákóczi út)	későbronzkor	telep	Sós 1979, 351	beépített	szakmai
46526	Pécskő oldal	későrézkor	település	KFM Rég. Ad. 179.91*	beépített erdős	szakmai
46530	Tó-Strand I.	ismeretlen kor	sír		beépített	szakmai
46536	Tó-Strand II.	ismeretlen kor	sír	KFM Rég. Ad. 179.91*	beépített	szakmai
46557	Zagyvaróna- Római katolikus templom	újkor	templom	Magyarország műemlékei topográfiája III. [Bp., 1954.]	beépített	szakmai
46558	Zagyvaróna Sallai utca 42	neolitikum	kőbalta	Sós 1979, 348	beépített	szakmai
56814	Kincs-völgy				legelő, erdő	szakmai
57132	Pálfalva	római kor	épület	Guba-Vaday 2008, Vaday-Szabó 2009	beépített kert- művelés	szakmai
58475	Zagyvapálfalva- Temető	későbronzkor	temető	Guba-Vaday 2008	TESCO, temető, erdő, föld- művelés	szakmai
71513	Szilvaskő és környéke	ismeretlen kor	vár, földvár		legelő, erdő	szakmai természet- védelmi oltalom
71517	Eresztvény	ismeretlen kor	település		legelő, erdő	szakmai
71525	Kórház	ismeretlen kor	szórvány		beépített	szakmai
71527	Vadaskert	ismeretlen kor	település		fás-bokros	szakmai
71529	Mikemála	későbronzkor	szórvány	KFM Ltsz.: 56.16.1-2, 56.17.1-2	beépített	szakmai
71531	Arany J. utca (Menház utca)	ismeretlen kor	szórvány		beépített	szakmai
71533	Berzsenyi utca és Pécskő utca környéke	ismeretlen kor	település		beépített	szakmai
72535	Főplébánia templom	ismeretlen kor	település		beépített	szakmai
71537	Kovács-hegy	honfoglaláskor	szórvány		fás-bokros	szakmai
71551	Kotyháza	középkor	település		beépített kert- művelés	szakmai
71553	Nagymező úti homokbánya	ismeretlen kor	település		beépített legelő	szakmai
71555	Homokbánya	ismeretlen kor	település		el- bányászott, legelő	szakmai

hivatali azonosító szám	lelőhely neve	leletanyag korhatározása	feltárt jelenségek jellege	irodalom	állapot, területhasználat	védettség
71557	Andrásfalva	középkor	település		beépített kertművelés	szakmai
71559	Zagyvaróna, középkori falumag	középkor	település		beépített kertművelés	szakmai
71563	Sallai utca	ismeretlen kor	település		beépített	szakmai
71565	Hosszú föld	ismeretlen kor	település			szakmai
75083	Baglyaskő vára alatt	középkor	település	Guba 2012,	meddőhányó, beépített	szakmai
72319*	Somoskőújfalva, középkori Somos-Újfalva	középkor	település			szakmai
72321*	Somoskőújfalva, Templom és környéke	középkor	temető		beépített	szakmai
	TESCO	újkőkori, bronzkor, kelta, császárkor	település	Vaday 2005, 274	beépített	

* Somoskőújfalva területére eső régészeti lelőhely

A lista egy-egy régészeti lelőhely esetén az alábbi kategóriák adatait mutatja:

Hivatali azonosító szám	A nyilvántartást vezető hivatal által a régészeti lelőhely számára kiadott egyedi azonosító szám
Lelőhely neve	A régészeti lelőhely hivatalos megnevezése
Leletanyag korhatározása	Az adott régészeti lelőhelyről előkerült régészeti jelenségek és leletek régészeti korokba, kultúrákba való sorolása
Feltárt jelenség jellege	Az adott régészeti lelőhelyen megfigyelt jelenségek (település, temetkezés) megnevezése
Irodalom	Az adott régészeti lelőhelyre vonatkozó régészeti szakirodalom
Állapot, területhasználat	A régészeti lelőhely állapotára való utalás
Védettség	A régészeti lelőhely hivatalos védettségi kategóriákba sorolása, ami lehet: sz: szakmai védelem (nyilvántartott) kv: kiemelt védelem

A topographic map of the study area, showing elevation contours and a network of roads. The map is oriented with North at the top. A red dashed line outlines the study area. Numerous sampling points are marked with red dots and labeled with numbers. The map includes a coordinate grid with values ranging from 305,000 to 315,000 on the horizontal axis and 705,000 to 715,000 on the vertical axis. A north arrow is located in the bottom right corner.

Sampling points (red dots) and their labels:

- 71517
- 41301
- 30405
- 71513
- 72321
- 72319
- 41304
- 46530
- 46536
- 71527
- 71529
- 71525
- 75083
- 32101
- 75083
- 71535
- 71537
- 71533
- 71531
- 37814
- 36901
- 46557
- 41416
- 71565
- 71559
- 71563
- 41421
- 46558
- 46526
- 28526
- 46510
- 41297
- 46519
- 46512
- 46511
- 58475
- 36398
- 36398
- 71557
- 57132
- 71553
- 71551
- 71555
- 28567
- 56814
- 44137

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A Forster Központ 2016. márciusi – 600/557-2/2016 Ikt. sz. – leveléhez mellékelten küldött, a régészeti lelőhelyek leíró adatait tartalmazó táblázat.

azonosító	lelőhelyszám	név	védelem	bírság kategória	védési jogi aktusok	hrsz.	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
28526	1	Pécskő-szikla	fokozottan védett	II.	1/2009. (I. 23.) OKM	0207/3, 024	708843	306877
28567	2	Ipari park II.	szakmai			6225/15, 6225/16, 6225/27, 0295/5, 0295/6	705672	300494
30405	3	Salgóvár	kiemelten védett	I.	1620-121/1951 KM	036/1	709551	311523
32101	4	Baglyaskő	kiemelten védett	I.	1620-121/1951 KM	1380, 1374, 1365, 1366, 1367, 1368, 1383, 1384, 1385, 1386, 1387/1, 1387/2, 1388	705219	307402
36901	6	Ponyi-pusztá	szakmai			3491/7, 3491/4, 3492, 0179/10, 3493/1, 3493/15, 0214	708958	308621
37814	7	Pécskő-pusztá	szakmai			0226/4, 0226/2	708712	308165
41297	8	Baglyasi útelágazás	szakmai			1035/1, 23, 15, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21/1, 31, 30, 29, 28, 26, 25/1, 24, 27	704990	304826
41416	11	Zagyvaróna-Zagyvafő vára	kiemelten védett	I.	1620-121/1951 KM	081/1, 8573, 8643	710408	309856
41421	12	Zagyvaróna- Hosszúföld	szakmai			9071, 9073, 9072, 9074, 9075, 9076, 9077, 9078, 9083, 9084, 9085, 9086, 9087, 9088, 9089, 9090, 9091, 9082	710905	308828

46510	15	Egri utca 11.	szakmai			4863	707081	305076
46511	16	Kenyérgyár	szakmai			5253/1, 5253/2, 5256, 5253/3	705632	304793
46512	17	Paptag (Rákóczi út)	szakmai			5253/2, 5256, 5264/5, 5264/6, 5265, 4103/4, 4103/6, 4103/10	705584	304803
46519	18	Rákóczi út 227 (Patyolat)	szakmai			4088, 4103/4, 4089, 4090/1	705534	304810
46526	19	Pécskő-oldal	szakmai			0207/3, 0229/3, 0231/1	708355	306946
46530	20	Tó-Strand I.	szakmai			2423, 2426/4, 2426/7, 2425	707776	310424
46536	21	Tó-Strand II.	szakmai			2411, 2440, 2434, 2441, 2439, 08/6	707898	310134
46557	22	Salgótarján-Zagyvaróna, Római katolikus templom	szakmai			8642, 8643, 8626, 8624, 8630, 8636, 8631, 8639, 8653, 8641, 8616, 8625, 8623, 8622	710442	309604
46558	23	Salgótarján-Zagyvaróna, Sallai utca 42.	szakmai			8944, 8940, 8939, 8938, 8937, 8942, 8945	710997	309363
36398	24	Bolgár-kertek	szakmai			4103/5, 6090, 3959, 3960, 3961, 3962, 3963, 4103/6, 6089, 3958/5, 3958/8, 3984, 3985/6, 3985/4, 3985/7, 6129, 1035/1, 3965, 3964, 6921/4, 6997, 1035/2, 1035/4, 1035/5, 6922, 6945, 6923, 6924/1, 6921/1, 6993, 6992, 0414/37, 0413, 6866, 6091, 6559/4, 1035/3, 6559/6, 6130/1, 6559/1, 6130/2, 6921/3	705058	303907
56814	26	Kincs-völgy	szakmai			0289/7, 0287, 0295/1, 0292, 0295/3, 0289/11, 0290, 0295/6, 0289/3, 0289/6	705825	300654

á57132	27	Pálfalva	szakmai			6090, 6091, 6092, 6093, 6094, 6095, 3959, 6992, 6997, 4103/6, 6919, 6923, 6924/2, 6924/1, 6921/1, 6935, 6993, 6990, 6128, 6089, 6096, 6559/4, 6866, 6945, 6925, 6991, 3958/5, 3958/8, 1035/2, 1035/4, 1035/5, 1035/3, 6559/6, 6921/4, 6922, 6129, 6130/1, 6559/1, 6920, 6921/3, 6734	705033	303854
58475	28	Zagyvapálfalva-Temető	szakmai			6992, 6997, 1035/1, 6986, 6987, 6989/1, 6990, 0413, 0414/37, 0414/38, 0414/34, 0414/35, 0414/36, 0414/4, 0414/5, 0414/6, 0414/7, 6991, 1035/2, 1035/4, 1035/5	704949	304063
71513	29	Szilvaskő és környéke	szakmai			0143/9, 0142/2	713562	308540
71517	30	Eresztvény	szakmai			01022/1	710317	313588
71525	31	Kórház	szakmai			3064/3, 2302, 3064/1, 2299	706767	308240
71527	32	Vadaskert	szakmai			2164/7, 0528/9, 0536, 22201	706220	309300
71529	33	Mikemála	szakmai			2805, 2861, 2860, 2865, 2862, 2864, 2863, 2866, 2867, 2868, 2869, 2871, 08/6, 2964, 2852, 2855, 2854, 2857, 2856, 2858, 2859, 2792/2, 2791, 2793, 2794, 2795, 2796, 2841, 2843, 2845, 2846, 2849, 2847, 2848, 2850, 2853, 2801, 2802, 2797, 2798, 2799, 2800, 2803, 2966, 2965, 2804, 2960, 2959, 2962, 2961, 2872, 2790	706797	308665
71531	34	Arany J. utca (Menház utca)	szakmai			3701, 3740, 3758, 3702, 3714, 3704/4, 3703, 3704/1, 3700/1, 3700/2, 3704/3, 3704/2, 3739, 3743, 3742, 3741, 3746, 3744, 3760, 3757	706923	307286
71533	35	Berzsenyi utca és Pécskő utca környéke	szakmai			4252, 4251, 4250, 4249, 3771/21, 3795, 3823/1, 3842, 3843, 3839, 3838/2, 3857/11, 3857/12, 3857/3, 4245, 3857/4, 3857/5, 3857/6, 4244, 3771/33, 3771/8, 3772, 3773, 3797, 3859/2, 3796/1, 3796/2, 3827, 3857/7, 3857/10, 3800, 4242, 4241, 4240, 4243, 3774, 3799, 3841, 3838/1, 3837, 3836, 3856, 3859/1, 3834, 3833, 3832, 3831, 3830, 3829, 3828, 3857/15, 3857/14, 3857/13, 3835, 3857/8, 4233, 3857/9, 3857/16, 3859/3, 4234	707178	306639
71535	36	Főplébánia templom	szakmai			4104, 4108, 4109, 4105/1, 4110, 4115, 4118/6	706537	306808

71537	37	Kovács-hegy	szakmai		0260/8, 0260/7, 0260/3, 5204, 5205, 5200, 5201, 5165, 5164, 5199, 0260/4, 5161, 5162/1, 5163, 5159, 5160, 5162/2, 5191	706123	305729
71551	38	Kotyháza	szakmai		0326/6, 0326/4, 0326/5, 0330/13, 0330/14, 0330/15, 0326/7, 0326/8, 0326/9, 0326/10, 0326/11, 0327, 0330/8, 0330/9, 0330/10, 0330/11, 0330/12, 0330/1, 0330/2, 0330/3, 0330/4, 0330/5, 0330/6, 0330/7, 0331/11, 0334, 0326/12, 0325/4, 0329, 0328/3, 0325/7, 0335/8, 0326/1, 0326/2, 0326/3, 0335/1, 0336	703031	301616
71553	39	Nagymező úti homokbánya	szakmai		5782/3, 5782/4, 5782/5, 5787, 5793, 5783, 5786, 5797, 5796, 5795, 5794, 5782/6, 0287, 0286/1, 5782/7, 5782/8, 5798, 5802, 5801, 5800, 5799, 5803, 5804, 5805, 5806, 5807	705352	302355
71555	40	Homokbánya	szakmai		0288/8, 0287, 5861/2, 0288/9, 0292, 0288/10	705299	301085
71557	41	Andrásfalva	szakmai		6350, 6348, 6347/2, 6343, 6344, 6354/2, 6354/1, 6356, 6357, 6358, 6359, 6355, 6308/5, 6308/6, 6232/15, 6351, 6299, 6232/5, 6298, 6310, 6312, 6346, 6347/1, 6308/1, 6308/2, 6308/3, 6308/4, 6311, 6352, 6353/1, 6296/1, 6295, 6294, 6296/2, 6297, 6313, 6300, 6301, 6302, 6303, 6304, 6305, 6306, 6333, 6332, 6322/1, 6334, 6307, 6322/2, 6321, 6314, 6315, 6316, 6317, 6318, 6319, 6320, 6331, 6323, 6324, 6325, 6326, 6327, 6328, 6329, 6330, 6335, 6336, 6337, 6338, 6339, 6340, 6341, 6342, 6353/2, 6345, 0352/2	704735	302329
71559	42	Középkori falumag	szakmai		8509, 8607, 8732/1, 8698, 8731, 8781, 8732/2, 8632, 8633, 8637, 8686, 8729/2, 8730, 8602, 8601, 8603, 8604, 8708, 8711, 8714, 8715, 8718, 8728, 8626, 8624, 8630, 8636, 8629, 8631, 8639, 8638, 8687, 8653, 8641, 8640, 8643, 8704, 8691, 8692, 8693, 8699, 8701, 8702, 8703, 8682, 8681, 8750, 8683, 8719, 8684, 8685, 8688, 8689, 8690, 8694, 8695, 8696, 8700, 8717, 8707, 8706, 8705, 8709, 8710, 8712, 8716, 8713, 8697, 8720, 8721, 8749, 8748, 8746, 8743, 8742, 8741, 8722/1, 8722/2, 8723, 8724, 8725, 8726, 8727, 8729/1, 8740, 8732/3, 8744, 8745, 8747, 8757, 8754, 8755, 8751, 8753, 8752, 8807, 8799, 8798, 8797, 8796, 8795, 8520, 8521, 8522, 8556, 8559, 8523, 8560, 8567, 8564, 8551, 8552, 8553, 8627, 8628, 8589, 8590, 8591/1, 8591/2, 081/1, 8623, 8622, 8592, 8597, 8598, 8599, 8600, 8586, 8587, 8588, 8612, 8581, 8585, 8644, 8645, 8646, 8647, 8648, 8649, 8678, 8679, 8680, 8654, 8659, 8658, 8554, 8634, 8398, 8418, 8393, 8394, 8528, 8403, 8399, 8404, 8412, 8546, 8547, 8548, 8549, 8550, 8621, 8635, 8608, 8609, 8610, 8611, 8617, 8618, 8619, 8620, 8524, 8525, 8526, 8527, 8529, 8544, 8545, 8569, 8570, 8571, 8572, 8574, 8578, 8576, 8575, 8577, 8579, 8580, 8661, 8662, 8663, 8664, 8676/2, 8677, 8655, 8656, 8657, 8660, 8673, 8674, 8675, 8762, 8763, 8756, 8760, 8761, 8806, 8805	710573	309647

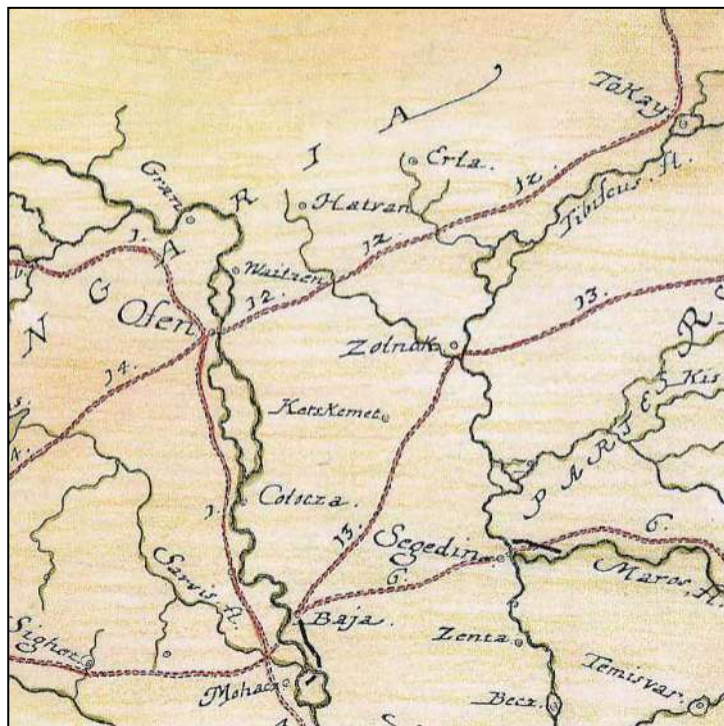
71563	44	Sallai utca	szakmai			8944, 9070, 085, 084/4, 083, 8925, 8940, 8939, 8938, 8937, 8942, 8943, 8936, 8935, 8934, 8933, 8932, 8931, 8930, 8929, 8928, 8948, 8949, 8950, 8951, 8952, 8953, 8954, 8927, 8926, 8955, 8956, 8957, 8958, 8959, 8960, 8961, 8962, 8963, 8945, 8946, 8947, 084/1	710976	309216
71565	45	Hosszú-földek	szakmai			8781, 082/1, 082/2, 8773, 8774, 8664, 8667/1, 8667/2, 8669, 8666, 8775, 8668, 8776, 8777, 8828, 8665, 8778, 8779, 8832, 8831, 8830	710812	309815
75083	46	Baglyaskő vára alatt	szakmai			1388, 1374, 1387/2, 1399, 1387/1, 1386	705243	307494
44137	47	Márkházpuszta II.- Salgótarján-Iparipark III.	szakmai			01205, 01206, 01207, 01208, 01209, 01211, 054/22	705647	300054
41301	1	Bodzásfáskút	szakmai			031, 019/4, 021/1, 036/1, 026/1, 022, 021/2, 020, 019/3	709423	312121

A táblázatban a Somoskőújfalu területére eső 41304, 72319, valamint 72321 azonosító számú régészeti lelőhelyet nem szerepeltetjük.

1./B TERMÉSZET, TÁJ, TÁJHASZNÁLAT – TELEPÜLÉSHÁLÓZAT ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TÁJTÖRTÉNET

TERMÉSZET, TÁJ, TÁJHASZNÁLAT

Salgótarján az Alpok, a Kárpátok és a Dinári-hegység övezte háromosztatú Közép-Duna-medence középső részén, a Keszthelytől Eperjesig ívelő Magyar-középhegység Duna-völgye és Sajó-Hernád-völgye nagy áttörései között, a Zagyva folyó mentén jött létre, a Cserhát és a Heves-Borsodi-dombság között, a Karancs és Medves tövében, Fülek-Losonc felé vezető közlekedési pálya vonalán.

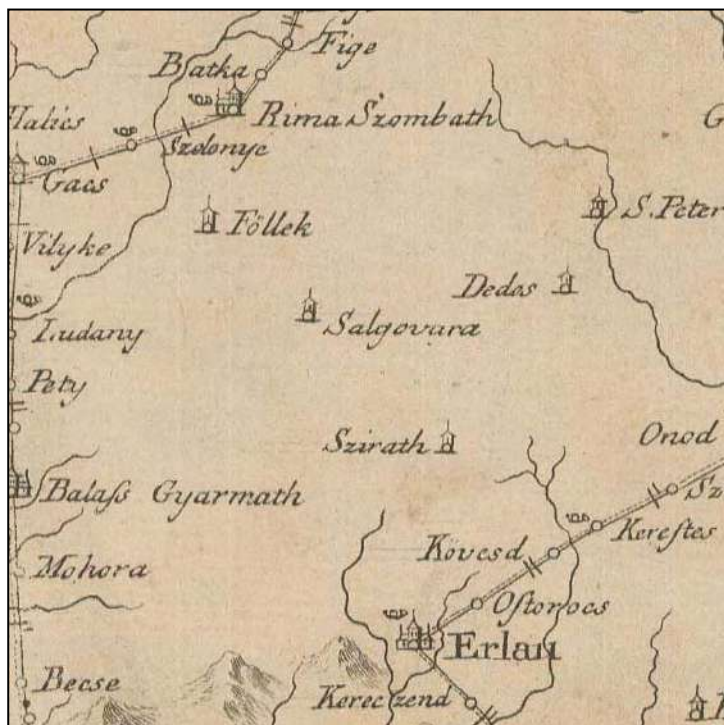

Kereskedelmi útvonalak térképe 1699-ből. Mappa Geographica Facta in Ufium Commerciorum „Buda et Baja” [B IX a 1175]

A kor Budát érintő legjelentősebb útvonalai közül, Salgótarján közelében a Tokaj felé haladó, 12. számú út helyezkedett el.

Forrás:

<http://maps.hungaricana.hu/hu/48181/?query=SZO%3D%28esztergom%29>

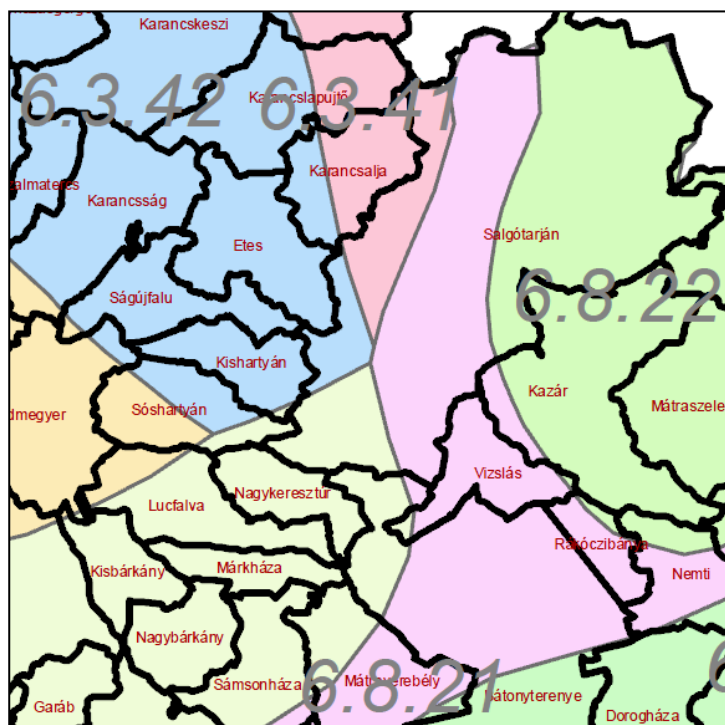
Az Osztrák Császárság postatérképe 1782-ben.

„Salgovara” fontos postaútvonalakkal volt körülvéve, amelyek közül azonban egyik sem érintette.

Forrás:

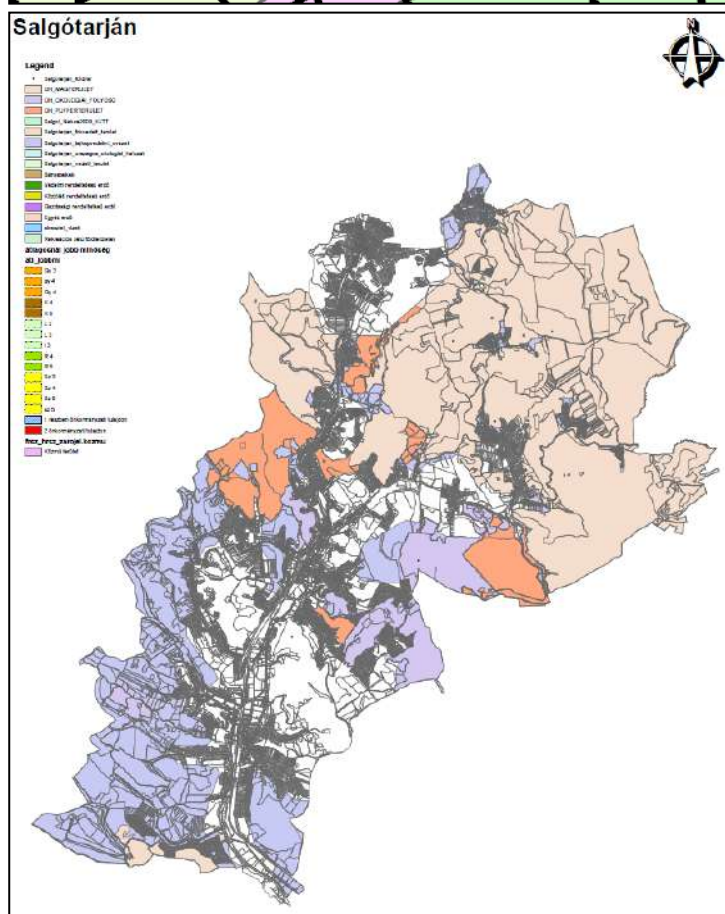
https://maps.hungaricana.hu/hu/HTI_Terkeptar/2364/view/?pg=2&bbox=2747%2C-5893%2C4898%2C-4708

Magyarország kistájainak katasztere alapján Salgótarján Megyei Jogú Város területét 1 nagytáj (Észak-magyarországi középhegység), 2 középtáj (Cserhát-vidék és Észak-Magyarországi-medencék) és 5 kistáj (6.3.21: Központi-Cserhát, 6.3.41: Karancs, 6.3.42: Litke-Etesi-dombság, 6.8.21: Zagyavölgy és 6.8.22: Medves-vidék) tagolja.

Kistájak elhelyezkedése

Forrás: Magyarország kistájainak katasztere [Szerkesztette: Dövényi Zoltán, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest 2010.]

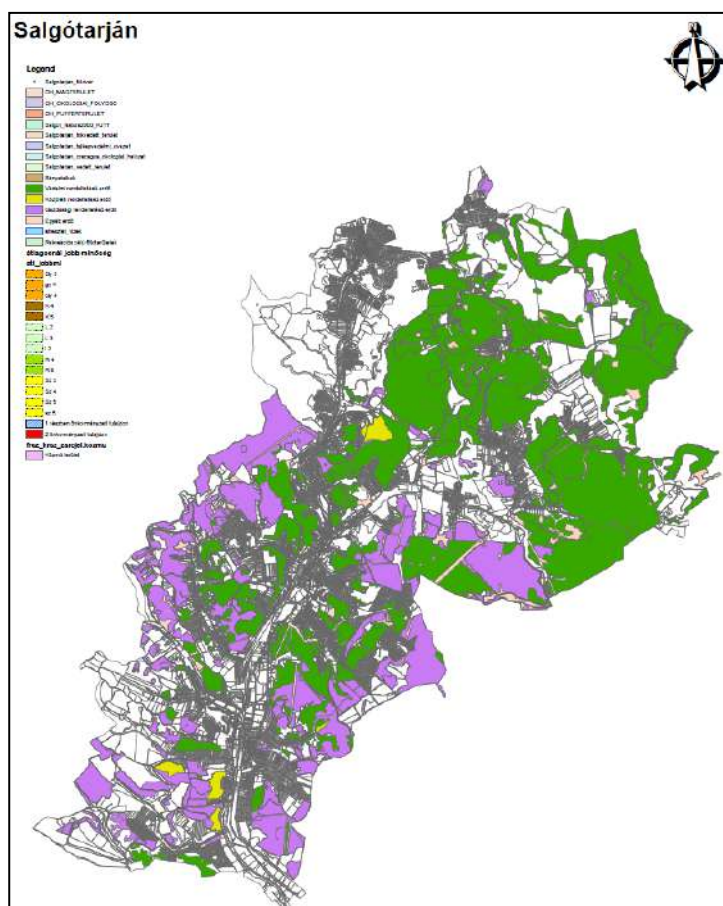

Természetvédelmi oltalom alatt álló területek elhelyezkedése

Az adatszolgáltatás alapján Salgótarján MJV területét jelentős mértékben érinti természetvédelmi oltalom alatt álló terület. Az országos ökológiai hálózat valamennyi övezete, Natura 2000 területek, fokozottan védett területek, védett területek, tájképvédelmi övezet területe egyaránt megtalálható a közigazgatási területén.

Forrás: Bükk Nemzeti Park Igazgatóságának adatszolgáltatása

Tájhasználatában az erdők dominálnak, amely domborzati viszonyaira visszavezethető.

Erdőterületek elhelyezkedése

A mellékelt térképen az erdőterületek elsődleges rendeltetés szerinti megjelenítése látható. Megfigyelhető a gazdasági rendeltetés védelmi rendeltetéshez közelítő aránya.

Forrás: Adatszolgáltatás

TELEPÜLÉSHÁLÓZAT

A település jelenkori létét is meghatározó, településhálózati és településszerkezeti adottságok bemutatásához a középkori viszonyokat is meg kell ismerjük.

Kubinyi András négy Észak-magyarországi megye, Abaúj, Borsod, Heves és Torna megyék központi helyeit vizsgálta meg 1999-ben a középkori írott források és régészeti adatok alapján (Kubinyi 1999.). A Salgótarjánhoz legközelebbi még vizsgált település Pásztó közepes városjellegű mezővárosnak minősült, azaz jogi értelemben a középkorban nem volt valódi város, hanem mezőváros volt. A magyar mezőváros szónak semmi köze nincs a mezőgazdasághoz, hanem a kulcsos, vagy kerített város ellentétpárja, azaz nem erődített város. A mezőváros lakói – szemben a valódi városok szabad polgáraival – jobbágyok voltak. A középkori –jogi értelemben vett – város kialakulása előtt is léteztek azonban olyan települések, amelyek környezetük számára gazdasági, társadalmi, igazgatási, kultikus szempontból központi funkciókat láttak el. Környezetünkben a legközelebbi szabad királyi város Kassa volt, Püspöki székhely pedig Eger. E városokon túl a mai Nógrád megye területén is kellett volna legyenek olyan más települések, melyek környezetük számára központi helyekként funkcionáltak. Ezek osztályozására Kubinyi ún. kritériumnyalábokat dolgozott ki: a központi funkciónak mennél több kritériuma mutatható ki egy ilyen helységben, annál nagyobb szerepet játszik a település-hierarchiában.

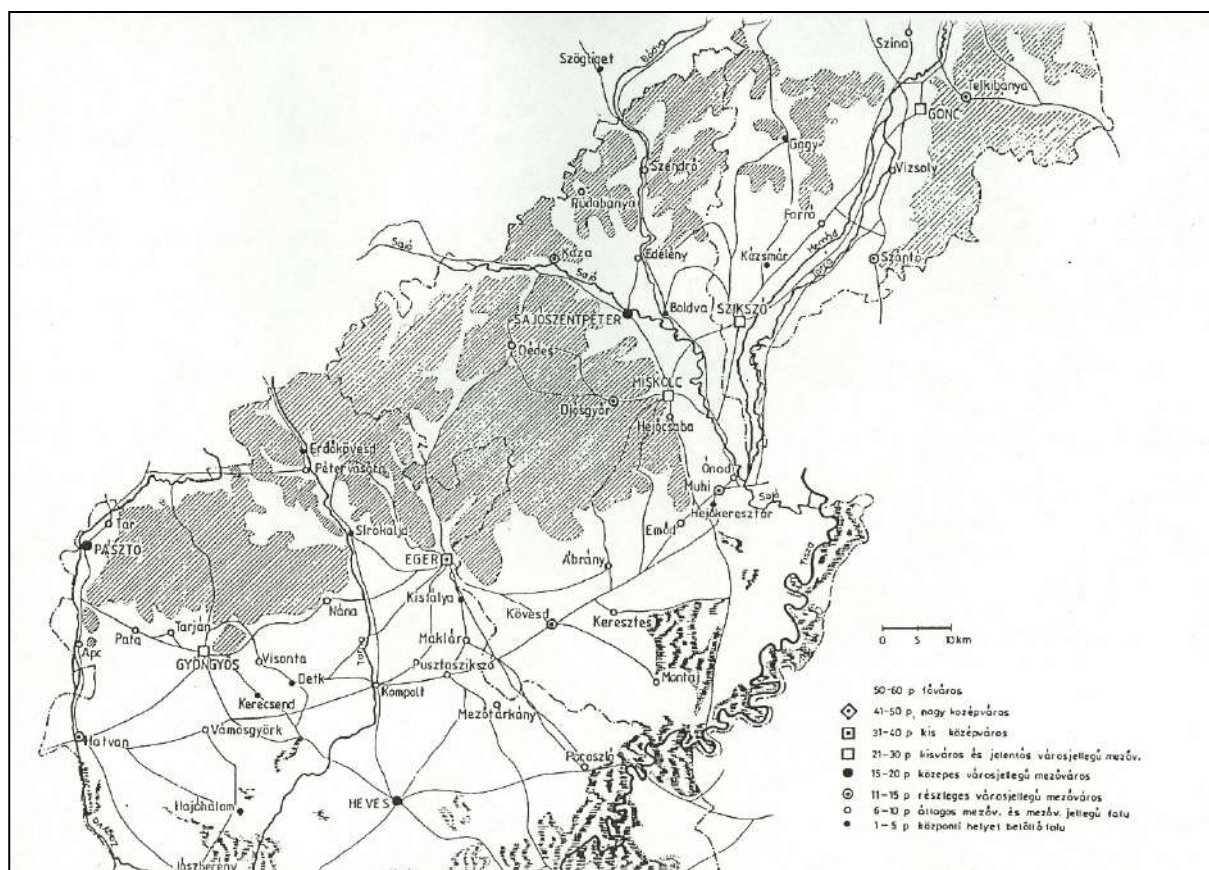
Kubinyi az alábbi kritériumokat vette figyelembe:

- I. Uradalmi központ, rezidencia
- II. Bíraskodási központ, hiteleshely
- III. Pénzügyigazgatási központ

- IV. Egyházi igazgatás
- V. Egyházi intézmények
- VI. A településről valamely külföldi egyetemre beiratkozottak száma
- VII. Kézműves- vagy kereskedőcéhek száma
- VIII. Úthálózati csomópont
- IX. Vásártartás
- X. Jogi helyzet

E kritériumok alapján felállított pontrendszerben a maximális pontszám 60 lehetett. A vizsgált településeket ez alapján az alábbi csoportokba rendezte:

- 1. 50-60 p főváros
- 2. 41-50 P nagy középváros
- 3. 31-40 p kis középváros
- 4. 21-30 p kisváros és jelentős városjellegű mezőváros
- 5. 15-20 p közepes városjellegű mezőváros
- 6. 11-15 p részleges városjellegű mezőváros
- 7. 6-10 p átlagos mezőváros és mezőváros jellegű falu
- 8. 1-5 p központi helyet betöltő falu

Központi helyek a középkori Észak-Magyarországon (KUBINYI 1999)

Nógrád megye mezővárosainak szerepét a középkori településhálózatban Kubinyi András jegyzeteit és pontrendszer-kritériumait felhasználva, tanítványa Éder Katalin a Mezővárosi plébániatemplomok középkori városmentes tájakon című doktori disszertációjában [Budapest, 2010. Témavezető: Dr. Kubinyi András professzor emeritus, dr. Laszlovsky József CSc.] elemezte. Vizsgálata tárgyát a kisebb városok; a jelentősebb funkciót betöltő mezővárosok (21-30 pont), a közepes városfunkciót ellátó mezővárosok (16-20 pont), a részleges városfunkciójú mezővárosok (11-15 pont) és az átlagos mezővárosok és mezőváros jellegű falvak (6-10 pont) csoportja képezte. A pontozás alapján a mai

Salgótarjánt alkotó egyetlen település sem kapott helyet e négy csoport egyikében sem, azaz a középkorban még mezőváros jellegű falvaknak sem lehetett tekinteni ezeket.

A középkori Salgótarján nem a földrajztudomány által használt „vásárvonalon” helyezkedett el. /Mendöl Tibor meghatározása szerint - „ún. vásárvárosaink vásárvonalon, azaz különböző termelési jellegű hegység és síkságérintkező vonalán fekszenek, ott, ahol ezt a vonalat természetes útvonál, mégpedig völgykijárat metszi (Mendöl 1963, 396)./

TELEPÜLÉSHÁLÓZAT ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEK

Településhálózati és településszerkezeti összefüggések vizsgálatára többnyire a középkor vonatkozásában rendelkezünk értékelhető adatokkal. A környezet és a település kapcsolatát jól szemlélteti azonban az összegzés, amikor a városhatárba eső összes ismert régészeti lelőhely elhelyezkedését vizsgáljuk. Az ember minden esetben azokat a területeket foglalja el, melyek környezeti feltételei (domborzat, vízrajz, növényzet, állatvilág, éghajlat, később utak, szomszédos települések stb.) életmódjához, biológiai és közösségi igényeihez a leginkább igazodnak. Ugyan a technikai fejlődés a korábbihoz mérten több szabadságot ad a mai embernek ahhoz, hogy a természeti környezettől kevésbé függjön, egyes rendkívüli események — például erózióveszély —, utalnak arra, hogy érdemes figyelembe venni, melyek azok a területek, melyeket valamilyen szempont alapján az ember az elmúlt 6000 év során előnyben részesített. E területekkel a városrendezési terv kialakítása során nem csak oly módon kell számoljunk, hogy régészeti oldalról védendő, de oly módon is, hogy ezek azok a megfelelő referenciával bíró területek, melyek egy adott korszak adott közössége számára különösebb műszaki létesítmények nélkül is alkalmasak voltak tartós megtelepedésre.

A régészeti lelőhelyeket megvizsgálva megállapítható, hogy azok a vízfolyások menti völgyvonulatokhoz, illetve a hegycsúcsok stratégiai pontjaihoz kötődnek.

TÁJTÖRTÉNET

A megyeszékhely mesterségesen lehatárolt közigazgatási területe, a vízfolyások völgye felől meredeken emelkedik a környező hegyvonulatok felé. A város területe – a KSH 2016. január 1.-jei Helyiségnévtári adatai alapján – 97,97 km², kelet-nyugati kiterjedése 14,48 km, dél-északi szélessége 15,67 km. A – vélhetően Somoskőújfalu leválása és Vizslás területi cseréje előtti állapotot mutató – Takarnet ettől az adattól eltér; Salgótarján területét 10316 ha 3858 m²-nek mutatja. (Forrás: http://www.takarnet.hu/pls/tknet/hivatalok_p.kozseg_adat?kozsegkod=2619) A földhivatali digitális alaptérkép ugyancsak a Somoskőújfalu leválása előtti állapotot mutatja. A két település közötti közigazgatási határ beillesztésével Salgótarján közigazgatási területe 93,00 km²-re adódik. A fenti pontatlanságok a terület tagolt felszínével magyarázhatók, ugyanakkor a jelentős eltérések rendezésére kell törekedni.

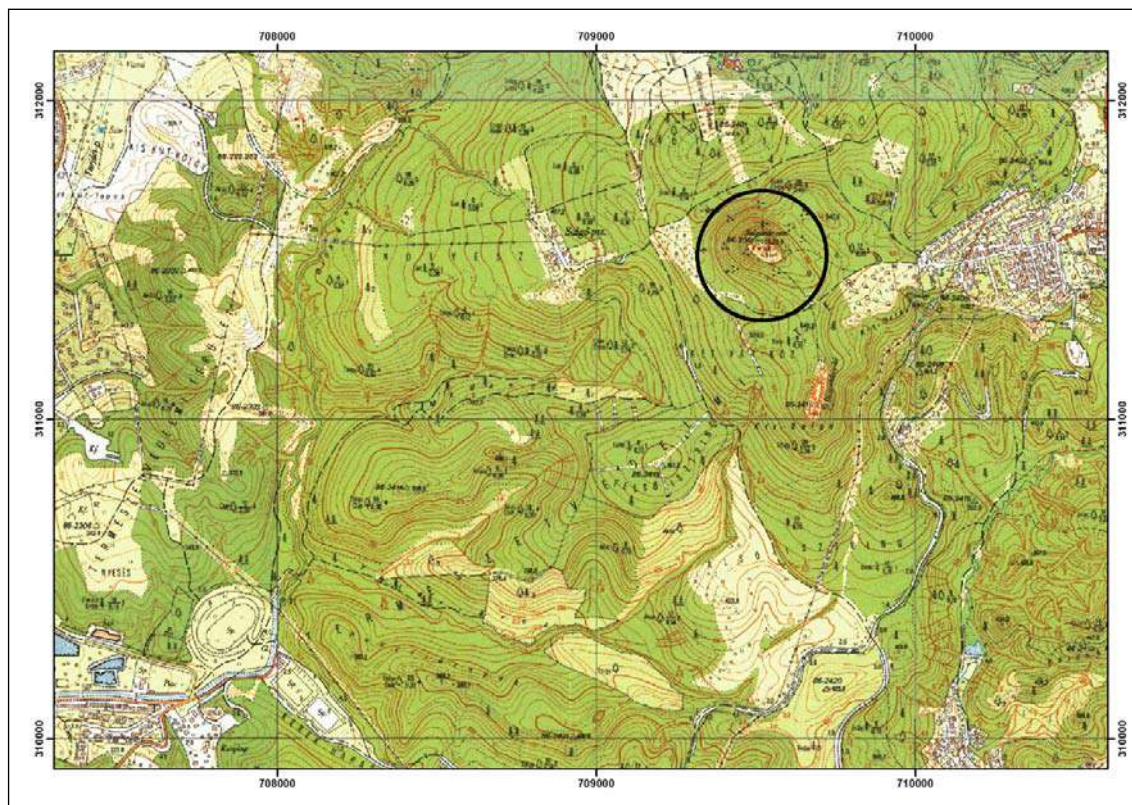
A város földje a korábban bemutatott térbeli-közlekedésföldrajzi helyzete mellett domborzatában is különleges. A Zagyva folyó, a Tarján-patak völgyének tengelye mentén különböző domborzattípusok kapcsolódtak s kapcsolódnak egymáshoz.

- I. dombsági,
- II. és középhegységi,
- III. továbbá a Zagyva folyó és a Tarján-patak völgytalpai alkotják a domborzat-, illetve felszínforma-típust.

1./C TELEPÜLÉSKÉP ÉS UTCAKÉPEK

Régészeti szempontból a településképre kevesebb a településszerkezetre viszont több adatunk van. A mai település határain belül három középkori vár található, melyek a korabeli településképre jelentős befolyással bírtak.

SALGÓ VÁRA (HIVATALI AZONOSÍTÓ: 30405)

Salgótarjától északra, egy 625 m magas sziklás hegycsúcson található a Salgó várának részben helyreállított maradványai. Ez az egyik legalaposabban kutatott 13–16. századi magánvárunk.

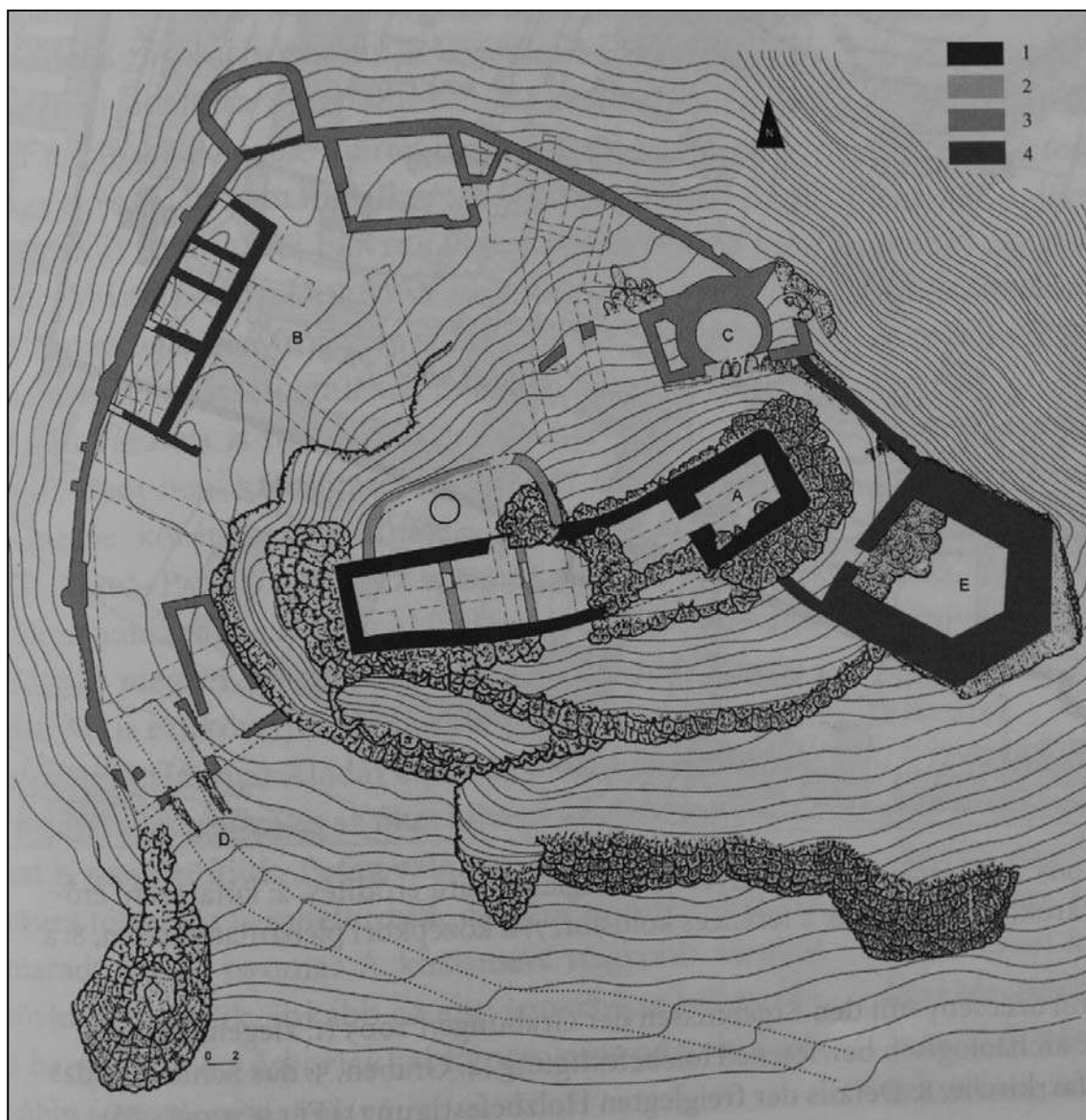
A vár régészeti kutatását 1981-83.-ban, majd 1998. és 2006. között Feld István vezette (Feld 1984; 2002; 2010).

A szabálytalan, nyújtott téglalap alaprajzú 6 × 20 m-es felső vár keleti, kiemelkedő végén az egykor többszintes torony kilátóvá alakított, tetővel lefedett csonkja – lényegében földszinti része – áll. A hozzá nyugat felől csatlakozó, a bazaltsziklára alapozott vékonyabb várfalak – délen egy szakaszuk már teljesen elpusztult – 100–150 cm magasságban övezik a két tereplépcsőre tagolódo platót. A hegycsúc északnyugati, enyhén lejtő pihenőjét kifli alakban foglalja el az alsóvár.

A várba vezető út egy bazaltoszlop mellől indul, melyen fa szerkezetű épületre utaló bevágások láthatók. A kocsíút felszínébe vágódva szekérnyomokat találunk. Az egykori külső kapunak csupán egy kis része maradt meg. Az alsó várban több épületmaradvány, valamint egy szabálytalan téglalap formájú vízgyűjtő van. A felsővár keleti része alatt egy nagyméretű, ötszög alaprajzú, a felvezető útra néző ágyútorony alsó része áll.

A várról az első okleveles említés csak 1341-ből ismert, de a közvetett – elsősorban birtoklástörténeti – adatok szerint építtetője Kacsics nembeli Illés fia Simon, vagy az utóbbi leszármazottja, az 1280-tól ismert Miklós lehetett. Az ő fiait, (II.) Illést és (II.) Miklóst már 1327-ben „salgói” melléknévvel („de Solgov”) említik. A két testvértől leszármazó, feltehetően a lakóhelyükként szolgáló udvarházaik helyszíne alapján Szőlősinék (Mátraszőlős) illetve Rapinak (Rapovce, Szlovákia) nevezett család 1348.

évi osztálya eredményeképp a vár több mint egy évszázadig közös birtoklásban maradt. Kifejezett tartozékairól ezért nincs is tudomásunk. 1448-ban itt, Szőlősi Péter és Rapi János várában helyezte el megőrzésre okleveleit a szomszédos birtokos, Sági János. Utódaik bírták 1460-ig, akikről ekkor ismeretlen körülmények között a huszita „testvérek” kezére jutott. Tőlük még ebben az évben Mátyás király foglalta vissza, aki ezt követően Szapolyai Istvánnak juttatta. A család számos uradalma egyike központjaként szolgáló várat Mohács után János király a Ráskaiaknak adományozta, majd 1544-ben nőági örökség révén a vármegye másik jelentős birtokosa, Bebek Ferenc szerezte meg. Ő 1548-ban Derencsényi Farkasnak adta el, aki állítólag erődítési munkákat is végeztetett itt. Kara Hamza szécsényi és Ali hatvani bégek 1554-ben, Fülek bevételét követően – a történeti hagyomány szerint csellel – foglalta el. A kifejezett stratégiai jelentőséggel nem bíró erősséget először csak a Hatvan várából kihelyezett katonák védték, majd 1560-tól már önálló őrseget kapott. Utóbbi létszámáról és összetételéről az 1565 és 1591 közötti időszakból számos zsoldjegyzék tanúskodik. Eszerint az itt állomásozó, átlagosan csupán 40 fő mintegy fele volt műsztafiz s a martalócok többségét keresztény rácok alkották. Az oszmán uralom végének pontos körülményeit nem ismerjük, de minden bizonnyal a Somoskőtt visszafoglaló keresztény csapatok ostromolták meg 1593 decemberében Prépostváry Bálint vezetésével. Az időközben a Balassi-család kezére került uradalom egykori székhelye ezt követően ugyanis már csak lerombolt erősséggént tűnik fel az írott forrásokban.

A salgói vár alaprajza Feld 2010 nyomán

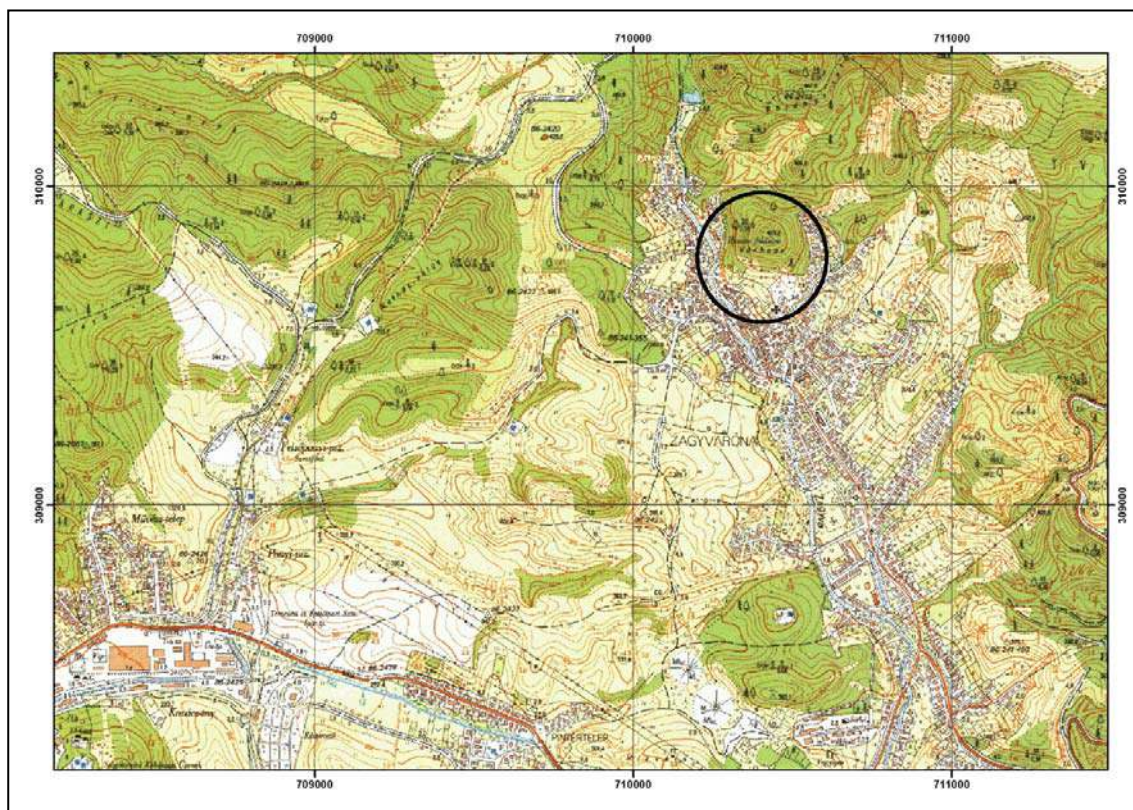
A salgói vár korai magja a régészeti feltárások alapján a bazaltcsúcs gerincének legmagasabb pontját elfoglaló, 2 m-es falvastagsággal rendelkező toronyépítményből és egy ahhoz csatlakozó – vele egyértelműen egyidős – falazott udvarból állt. A régészeti leletek alapján az építkezés 1300 körül kezdődhetett. A torony feltehetően védelmi és lakófunkciókat láthatott el. A most látható alsó része raktár, vagy börtön lehetett.

A felső kisebb vízgyűjtő építése talán a 15. században történt meg, az alsóvár épületeit pedig 1526. után készíthették el.

A vár régészeti feltárásait Feld István vezette (Feld 1994; 2002; 2010).

ZAGYVAFŐ VÁRA (HIVATALI AZONOSÍTÓ: 41416)

Zagyvaróna falu házai fölé 70-90 méterrel emelkedik a 423 mBf magasságú Várdomb. A vár a domb erdővel benőtt, 32 × 17 m-es ovális platóján van. Ennek szintje alatt 6–8 méterrel egy ma is jól követhető, külső oldalán földtöltéssel kísért, 100–150 cm széles és mély árok biztosította körben a külső védelmet. A várban épületmaradványok már nem figyelhetők meg.

A vár területén 1987–1989-ben Bodnár Katalin és Juan Cabello ásátásokat végzett. Az ásátások során egy torony és további építmények csekély maradványai kerültek meghatározásra.

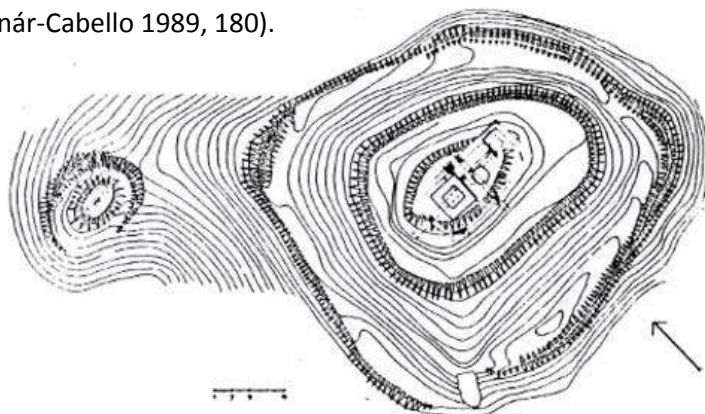
A domb északnyugati oldalának kiugrásán – 30 méteres távolságban és 30 méterrel mélyebb szinten – egy 12 × 7 m-es kiterjedésű, ugyancsak ovális, részben árokkal övezett védőmű volt.

A várat birtokló, és magát feltehetően arról nevező Zagyvafői család csak 1342-től ismert az oklevelekből. Magát a várat először 1426-ban említik, amikor már királyi birtokban volt. 1434-ben már, mint elhagyott erősség szerepel az utóbbi fia, Miklós zálogbirtokai között, majd Balogi Ath fia György lesz. Így szállhatták meg – más, környékbeli felhagyott erősséghez hasonlóan – 1457-ben a huszita cseh testvérek. 1460-ban maga Mátyás király foglalta vissza ostrommal. A régészeti ásátások tanúsága alapján a várat ezt követően is használják még. 1478-ban azonban a serkei Lorántffyak már csak az elhagyott (castrum desertum) Zaghwafew felett pereskedtek.

Bodnár Katalin és Juan Cabello 1987 és 88 közötti ásatásai alapján valószínűsíthető, hogy vár a XIII. század második felében épült. Talán a Kacsics-nemzetséghez sorolható birtokosai már 1300 körül felépítették itteni első várukat. Ebből az időből származik a 10x10 méteres alapterületű, 2,4-2,5 méteres falvastagságú toronytorony. Ezt a magot kezdetben egy palánkkerítés vette körül. Később a toronyhoz egy L-alaprajzú kőépületet emeltek. Ekkor már kőfal vette körbe a várat. Ezek az építkezések a 15. század elejére fejeződhetnek be.

Az északnyugati domboldalon kialakított erődítmény egy, a magasabb vármag felől minden bizonnyal nyitott elővédműnek bizonyult, az itt nyitott kutatóárokban és szelvényben az egykori palánk cölöplyukai és vastag paticsréteg mutatkoztak. Az előkerült leletek – köztük Hunyadi Mátyás két, 1465. évi hamis denárja – arra utalnak, hogy kialakítása a huszita bratriknak köszönhető. Ezt 1469-ben *fortalicium Zagya*-ként említik. Lassú pusztulása az 1470-es években indul meg.

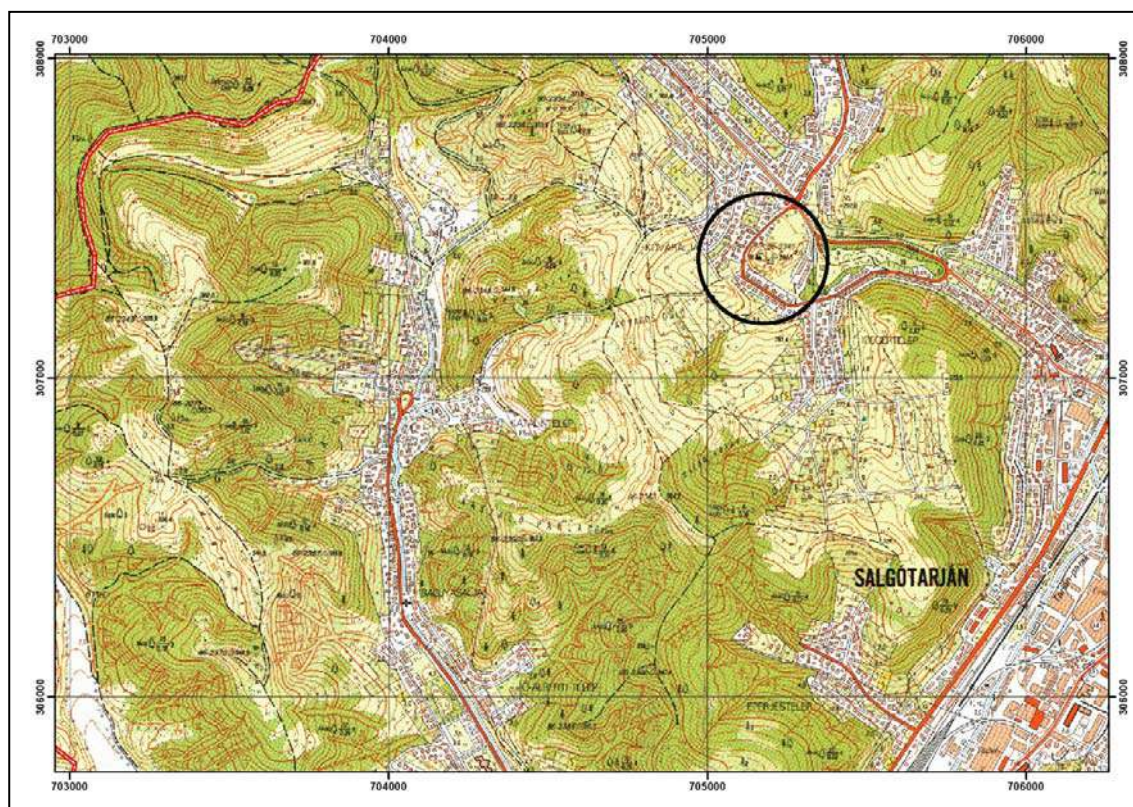
(Bodnár-Cabello 1989, 180).

A zagyafői vár és a tőle nyugatra található nyitott elővédmű alaprajza (Bodnár-Cabello 1989, 1. kép)

BAGLYASKŐ VÁRA (HIVATALI AZONOSÍTÓ: 32101)

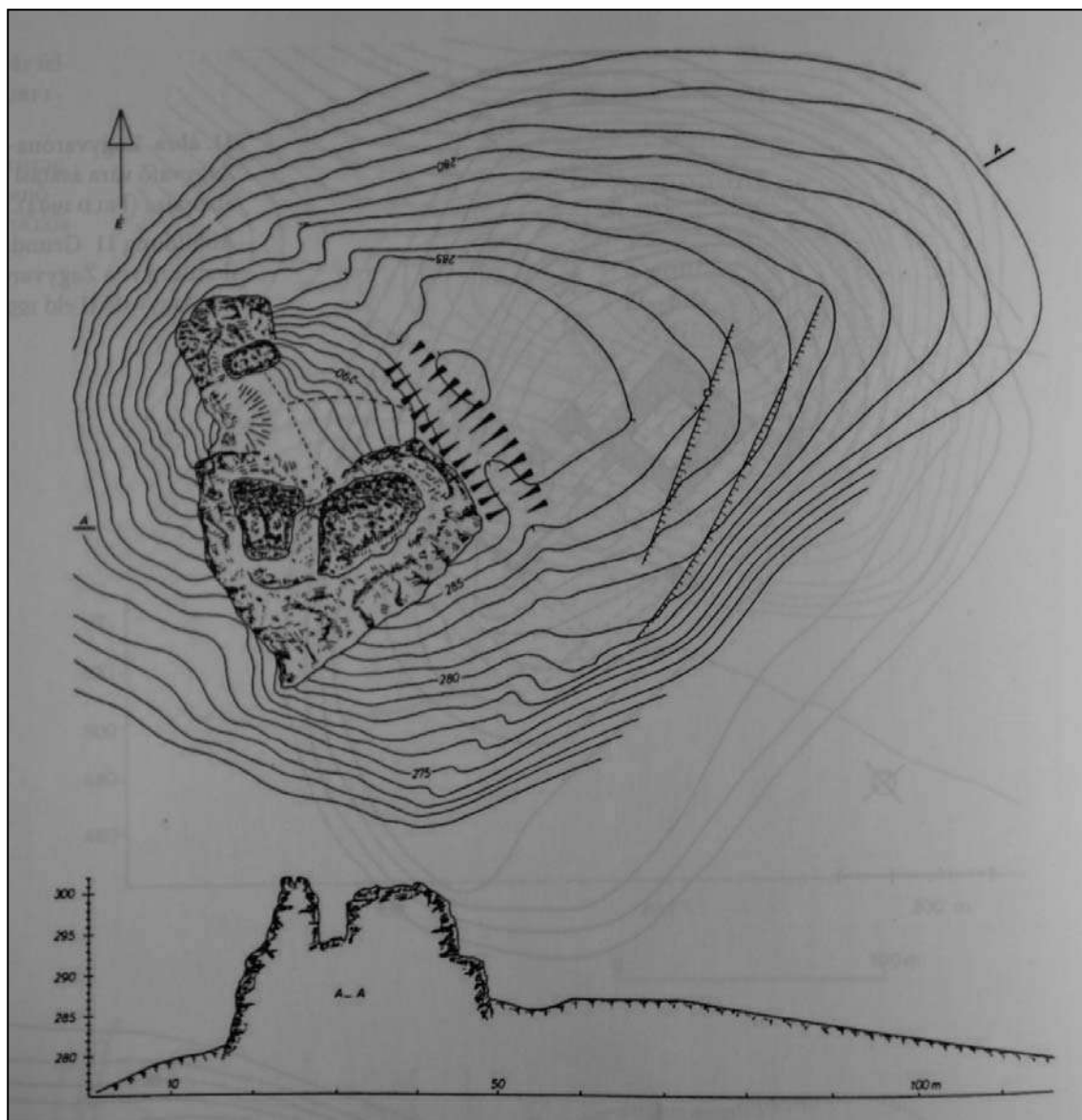
A vár Salgótarján városközponttól nyugatra, egy peremvulkáni maradványra épült.

A vár dombja egy 284,5 m tszf. magasságon található kisebb völgykatlanban található. A környezetéből 10 méterrel emelkedik ki az a természetes sziklatorony, ahol az egykori erősség volt. A vár északkeleti oldaláról az enyhén emelkedő, alacsonyabban fekvő kis plató felől közelíthető meg, itt a szikla aljában mesterséges árok védte.

A két csúcs közötti hasadékot láva-bazalt töltötte ki, melyet azonban elődeink kibányásztak építési célra. Itt egy 5x3 méteres kiterjedésű, függőleges falú tér jött létre.

A várépítmények nyomát felül két, vízszintes gerendafészek képviseli az egykori földem nyomaival s talán egy észak felé néző, ugyancsak sziklába vágott nyílás. Az oldalfalon több méter magasságban kandallótól, vagy nyílt tűzhelytől származó égett felület látható. A további részleteket habarcsos törmelék takarja.

A baglyaskői vár Nováki Gyula és Sándorfi György által készített 1989-es felmérése

A vár kiterjedése 50 × 30 m lehetett, de nem kizárt, hogy az árkon túl még egy elővár is csatlakozott hozzá, bár itt a felszínen csak őskori kerámia gyűjthető.

Régészeti kutatás még nem folyt területén, csupán a látogatóközpont helyén 2010-ben Guba Szilvia végzett próbafeltárást, ahol késő középkori járószintet figyelt meg (GUBA 2010, 337).

A kisméretű vár alaprajzi elrendezése feltárás nélkül ma már nem állapítható meg. A várat, melynek pontos keletkezési idejét nem ismerjük — valószínűleg a tatárjárás után épülhetett — a Kacsics nemzetség Illés (Hollókői) ága építette.

A vár pontosabb kezdetei nem ismertek. A történeti kutatás egy része az itteni erősséget azonosítja a környék legjelentősebb Árpád-kori birtokosa, a Kacsics-nemzetség Illés-ágából származó Péter 1268-ban, név nélkül említett várával, melyet emberei, Kotrocói Sudurman gömöri várjobbágy fiai 1265-ben megvédték IV. Béla csapatai ellenében. Péter halála után hasonló nevű fia kezén volt. Első biztos említése 1310-ből való, amikor Kacsics nembeli Péter fiai: Mihály, Péter, Leusták és Mikus, Csák Máté pártjára állva Somoskő, Hollókő és Sztrahora várakkal együtt Baglyaskő várát is Csák Máténak átadták. Károly Róbert király azonban 1312-ben a rozgonyi csatában a lázadókat legyőzte, birtokaikat elvette, és azokat hűséges embereinek adományozta. Így kapta meg legkésőbb 1324-ben királyi adományként a hűtlenségbe esett fiaktól elvett birtokokkal együtt "Castrum Boglas" -t a Kacsics nembeli Folkus ágból származó Szécsényi Tamás erdélyi vajda, akit a budai káptalan 1327-ben iktatott be a birtokba 1327-ben csupán felhagyott erősséggént, illetve várhelyként (locus castri) veszik számba.

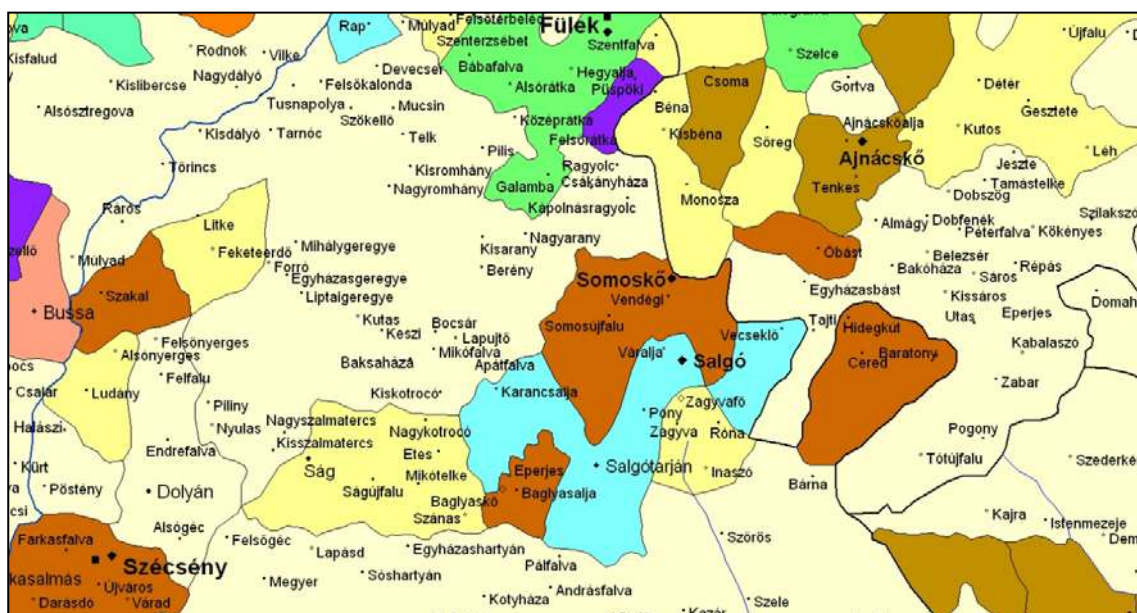
A várat a XV. században már nem is említik. Valószínűleg a 14-15. század, írott forrásokban nem említett harcai során pusztul el.

A vár alatt lévő Baglyas község a XV. század közepén már Somoskő tartozéka volt. 1862-ben boltíves kapuja még látszott, de azóta még ez is elpusztult. Falmaradványait elbontották, a környező épületek építkezéseinek használták fel úgy, hogy nyoma is alig látható.

1./D TELEPÜLÉSSZERKEZET ÉS TERÜLETHASZNÁLAT

Régészeti leletek alapján megismerhető településhálózatról a középkor esetében beszélhetünk. A korábbi időszak „településhálózata” nem a mai Salgótarján határain belül értelmezhető. A várak mellett a mai település határain belül több középkori település is létezett. Ezek egy része ma is élő településrészként is ismert, más részük elpusztult és csak földrajzi név őrzi a helyét, míg más részük elpusztult és a helye sem azonosítható.

A régió 15. század végi, 16. század eleji településhálózatát Engel Pál 2001-ben készített térképe mutatja.

A mai város határán belül élt középkori falvak az alábbiak: Somoskő, Vendégi, Újfalú, Váralja, Salgó, Zagyvaró, Pony, Zagyva, Róna, Tarján, Eperjes, Baglyasalja, Pálfalva, Andrásfalva, Kotyháza (Engel 2001). E településekről az alábbi ismereteink annak:

VÁRALJA TELEPÜLÉSEK:

Somoskő falu („Váralja”)

1321-ben a Kacsics nembeli Illés ág birtokolja. 1341-ben Somoskő és Újfalú valamint a várhoz tartozó Bást falu (Gömör vm.) határát megjárták 1323-tól 1460-ig a Szécsényi család birtokolja, majd a Losonczi és Ország családok (Györffy 1998, 293).

A vár alatt lévő középkori település föld alatti maradványai a mai település telkei alatt lehetnek.

Baglyasalja, (Hivatali azonosító 75083)

1321-ben a Kacsics nembeli Illés ág birtokolja, 1327 és 1460 között a Szécsényi család. 1455 és 1482 között a somoskői uradalom része (Engel 2001). A középkori Baglyasalja valószínűleg közvetlenül a Baglyaskő vára alatti területen feküdt, nem a mai Baglyasalja (Baglyas-allya) házai alatt kell tehát keressük annak régészeti emlékeit. Ennek oka, hogy az 1700-as évek elején, amikor újra benépesült a falu, átvándorolt a szomszédos völgybe, ahol megkímélték magukat a katonai beszállások okozta kártételektől. 2010-ben a baglyaskői vár alatti plató végzett feltárás során Guba Szilvia középkori járószintet határozott meg.

Zagyvaróna (Hivatali azonosító: 71559)

Zagyvaróna középkori előzményéről (Rónya) először 1341-ben tudósítanak írásos források. A középkori település föld alatti maradványait jelző poligon a mai Zagyvaróna falu Váralja-, Fenyvesalja-, Huszita-utcák területét fedi le.

EGYÉB TELEPÜLÉSEK

Tarján

Lsd. külön!

Somos-újfalú (ma Somoskőújfalú) (Hivatali azonosító: 72319)

1341 és 1549 között a Somoskői uradalom része (Engel 2001). 1498-ban a Losonczi és Ország családok a birtokosai. 1455-ben Somoskő várának tartozéka, Szécsényi László uralja, és Somoskővel együtt zálogosítja el Guthi Ország Mihály nádornak és Lossonczy Albertnek. 10 adóköteles házzal adózik a szécsényi szandzsáknak. 1598-ban Forgách Zsigmond a tulajdonosa. 1720-ban 16 magyar háztartást írtak össze. A következő századokban több birtokos tulajdonolta, akik zálog, vétel és öröklés útján szereztek itt birtokokat. Temploma a 18. század közepén épült.

A középkori település valószínűsíthető kiterjedését a 72319-sz. hivatali azonosítójú poligon jelöli.

Salgó falu

1439-ben az oklevelek Salgó községet is említették, amely közvetlenül Salgó vára alatt, a későbbi Salgó-pusztá helyén feküdt.

Baglyasalja

Lsd. fentebb!

Eperjes

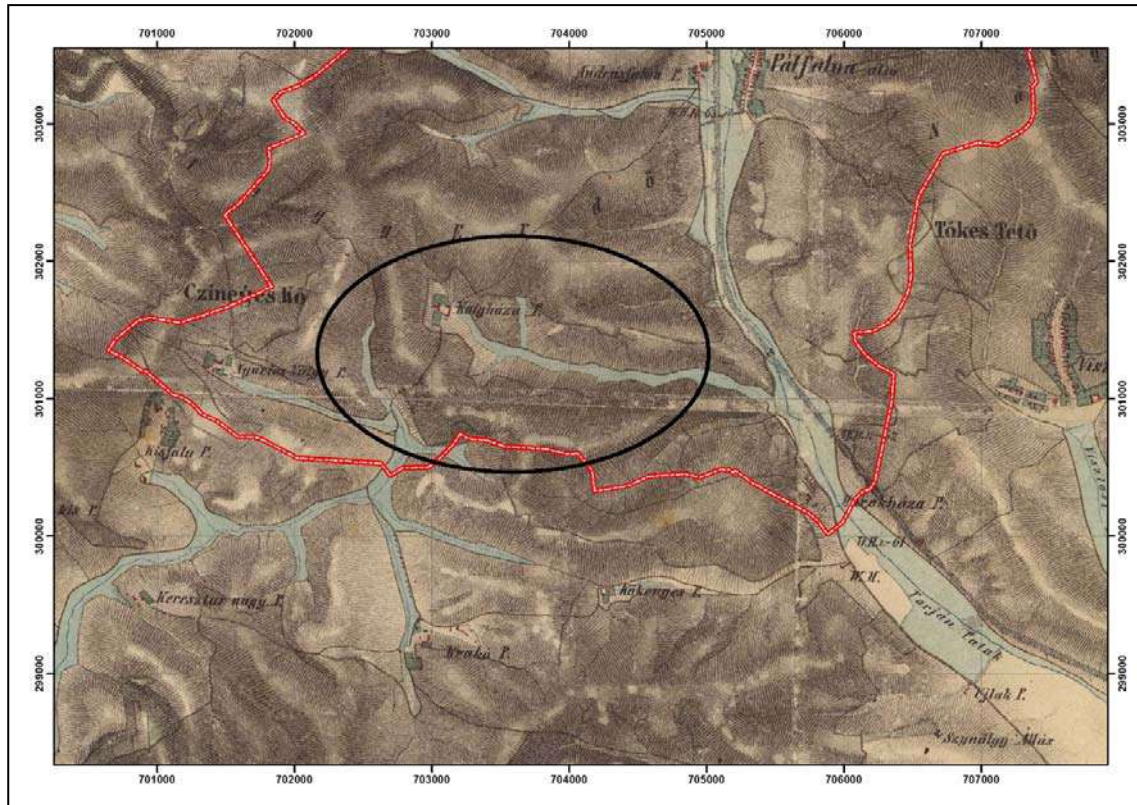
1321-ben a Kacsics nembeli Illés ág a birokosa, 1327-1335 között a Szécsényi család. Engel Pál a Baglyasljától Északnyugatra eső hegy „Eperjes-hegy” környezetébe lokalizálja az egykori települést (Engel 2001), de a középkori faluhely biztos terepi azonosítása még nem történt meg.

Vendégi

1455 és 1599 között a somoskői uradalom része (Engel 2001). Pontos helyét nem ismerjük.

Koty (földe, Kok) (Hivatali azonosító: 71551)

1247-ben említik először. Eredetileg királyi „vizlások” földje volt, de lakatlanná vált és Mokyan kezébe került, ki örökös nélkül halt el, s így IV. László Machunka fiainak, Balázs comesnek és Jánosnak, valamint Syk fiának Haznus-nak adta. Maconka és Syk fiai Pálfalva birtokosai voltak. A falu nevét ma a „Kotyháza-pusztá” helynév őrzi Vizslás mellett (Györffy 1998, 260).

Kotyháza-pusztá az II. katonai felmérésen

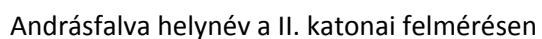
Andrásfalva (Hivatali azonosító 71557)

16. századi adatokból ismerjük. 1549-ben birtokosa Lotó és Balogh (Engel 2001, Andrásfalva). Határait 19. század közepi térképek még jelölték. Később Pálvalvába olvadt bele.

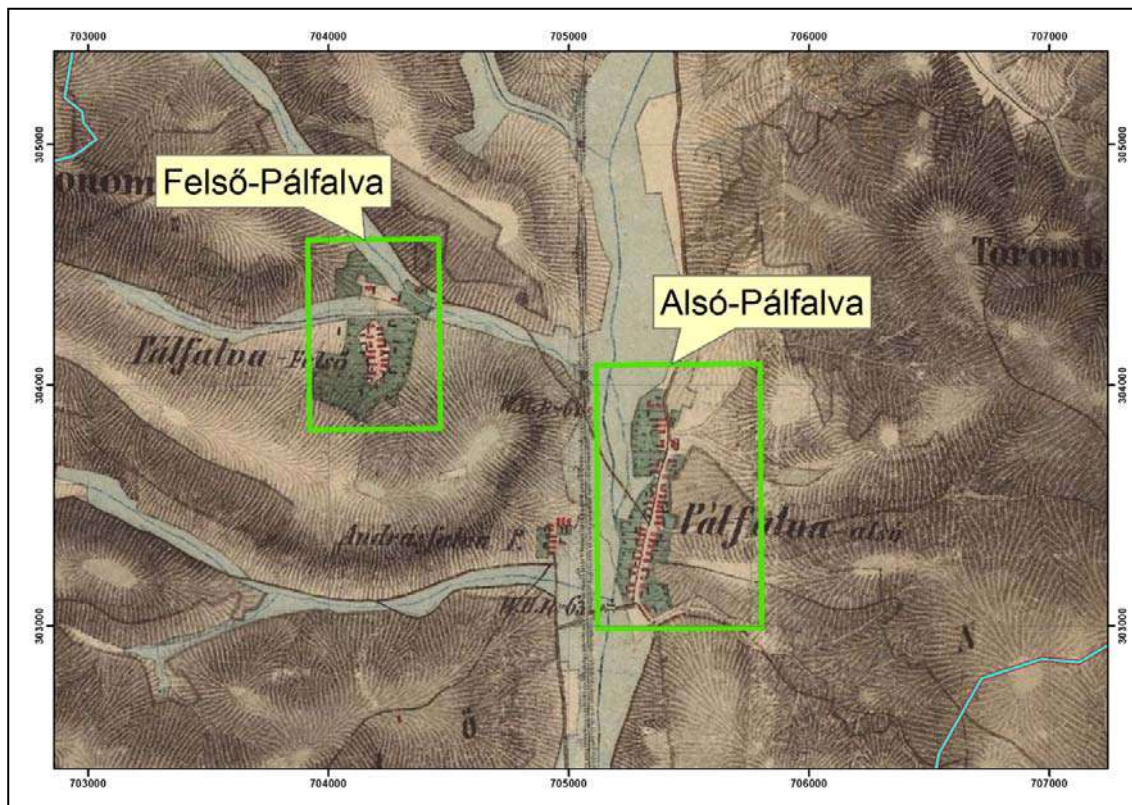

Andrásfalva határának térképe 1857-ben (MOL:S_78_-_143._téma_-_Zagyvapálfalva_-_4-6.)

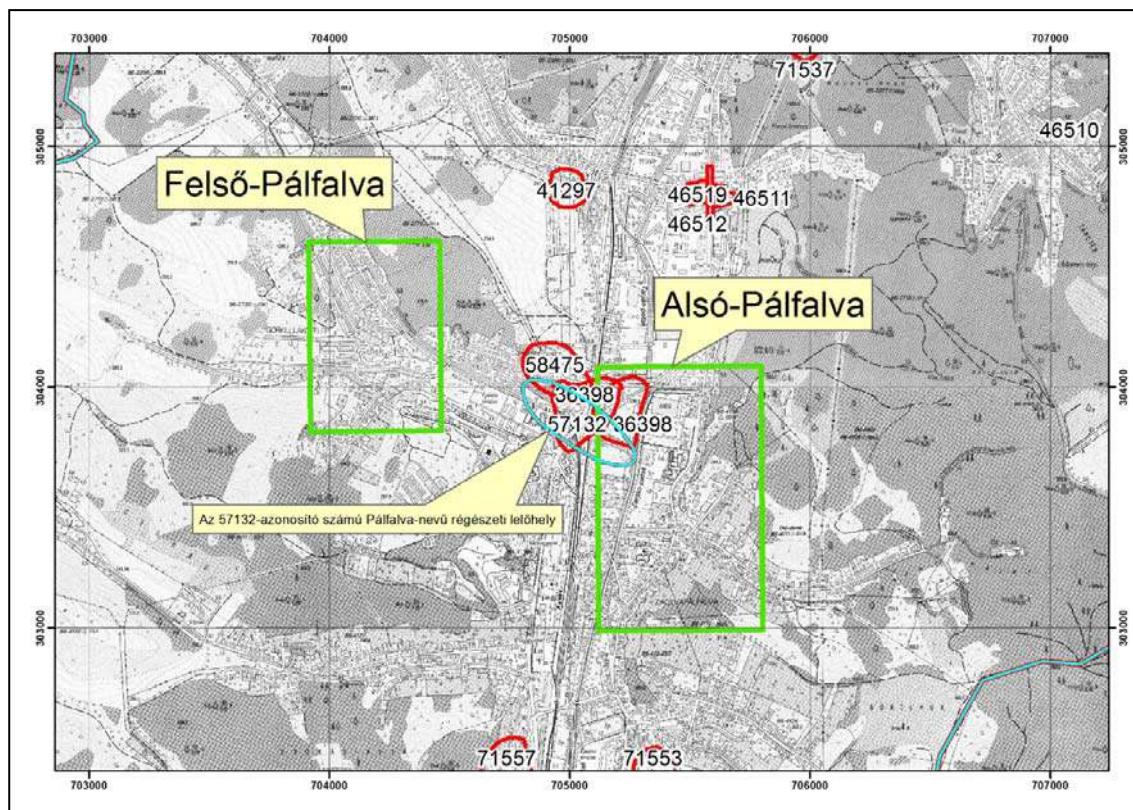
A középkori település a mai Keszi és Kürtgyarmat utcák mentén helyezkedhetett el.

1332-ben Nagyfaként említik. 1335-ben Pál fia János birtoka, Szanas és Hartyán határosa. Utóbb Pálfalvának nevezték. Szent Miklós egyházának papja jövedelmét 1332-ben 1 Márka fölé becsülik, s fizet 6 garas pápai tizedet (Györffy 1998, 275-276). 1335 és 1482 között a Pálfalvi család birtokolja (Engel 2001).

Az 57132 jelű poligonon jelölt „Pálfalva” nevű régészeti lelőhelytől nyugatra és délre is valószínűsíteniünk kell középkori emlékek előkerülését. A 18. századi Felső-pálfalva és Alsó Pálfalva településmagjai ugyanis e területeken helyezkedtek el. Felső-Pálfalva a Tarján-patak nyugati oldalán, a mai Makarenkó út és a Hősök útja közötti területen, a Krancs-patak mentén, Alsó-Pálfalva a Tarján-patak keleti oldalán a Csokonai-út és a Nagymező-út mentén található.

A 18. századi Felső- és Alsó-Pálfalva a helye a jelenlegi térképeken, valamint az 57132-es számú, „Pálfalva”-nevű régészeti lelőhely.

Szanás (jórészt már Etes határain belül helyezkedik el)

1327-ből ismert az első említése. Ekkor Baglyaskő tartozéka volt. Illés fia Péter fiaitól elkobozva a király Tamás erdélyi vajdának adta. Ma a Salgótarján nyugati határában, az Etessele érintkező területeken, jórészt már az Etes határához tartozó Felsőszanas-pusztá Szanas-dűlő helynév őrzi az egykori település emlékét.

Márkházapuszta (Hivatali azonosító 44137)

A Tarján-patak jobb partján található régészeti lelőhelyen több korszak leleteit tárták fel, köztük Árpád-kori településnyomok is előkerültek. A „háza”-utótagú település/földrajzi név Árpád-kori eredetre utal.

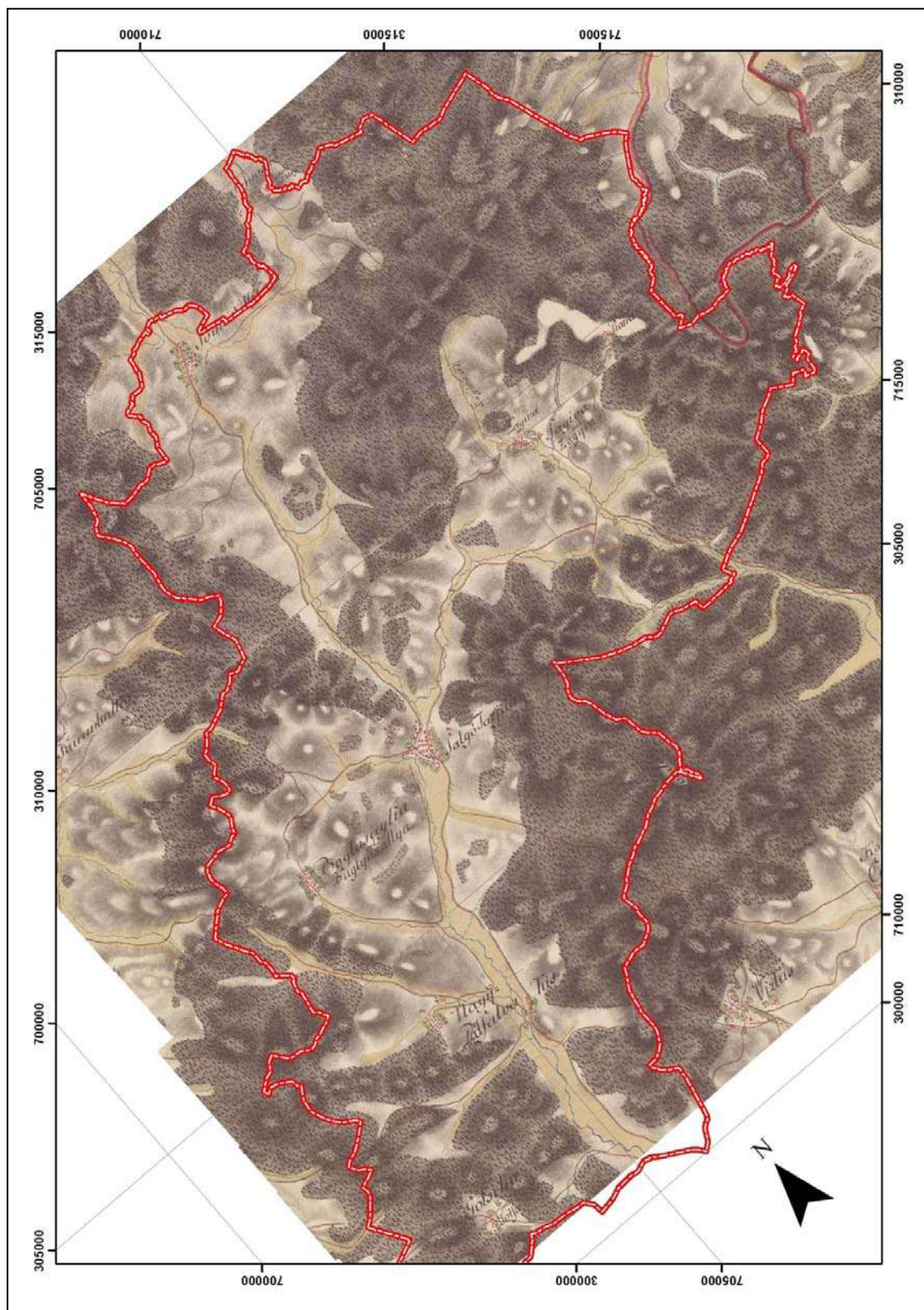
Zagyvaróna (Hivatali azonosító: 71559)

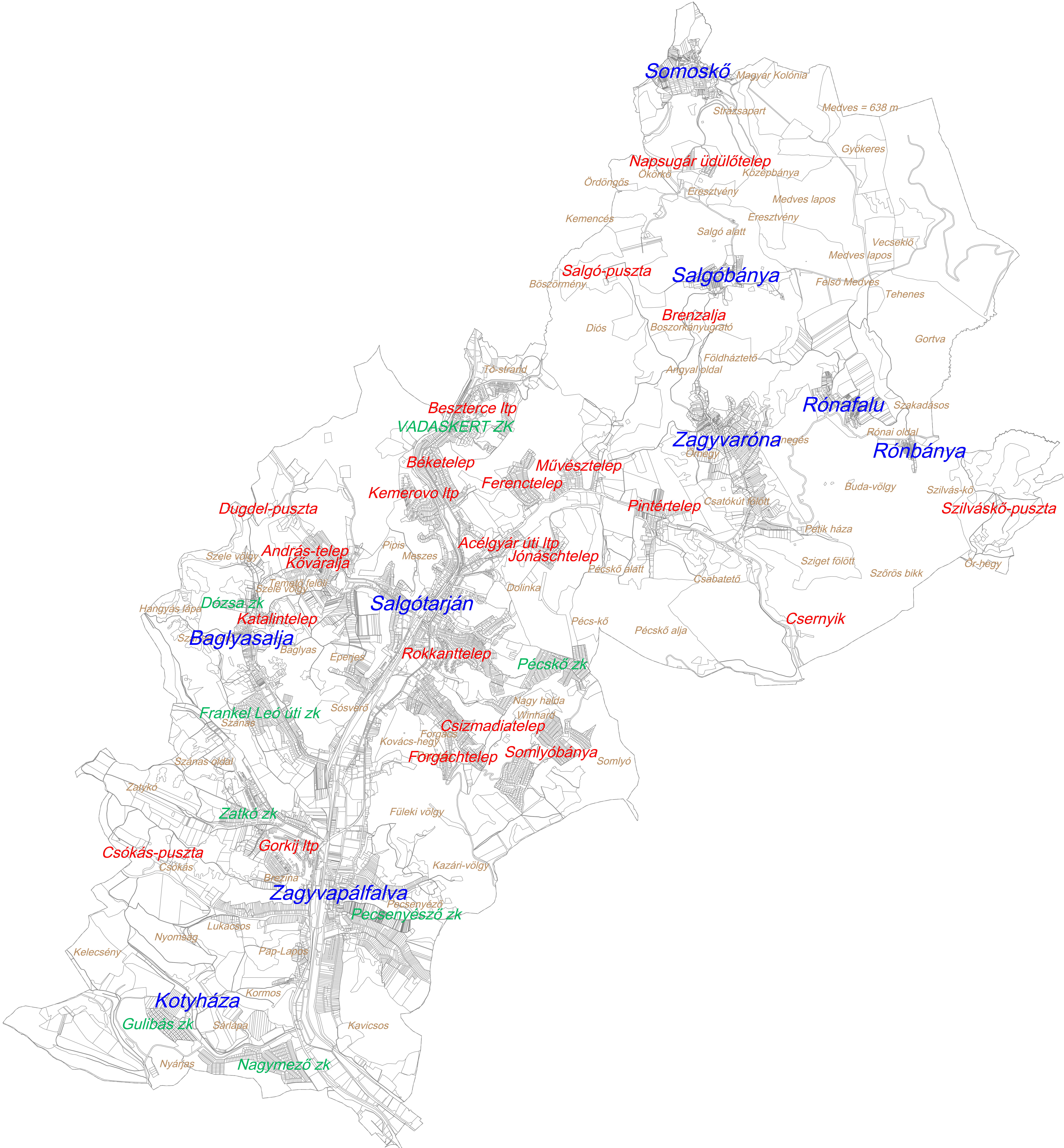
Zagyvaróna középkori előzményéről (Rónya) először 1341-ben tudósítanak írásos források. A középkori település föld alatti maradványait jelző poligon a mai Zagyvaróna falu a Váralja-, Fenyvesalja-, Huszita-utcák területét fedi le.

Póny (Hivatali azonosító 36901)

Póny a Kacsics nemzetség birtoka volt (Engel 2001). A mai Ponyipusztá területén Árpád-kori településmaradványok kerültek elő. 1979-ben a Zagyvarónára vezető út bal oldalán földmunka alkalmával a markoló kemencét bolygatott meg. A bejelentés nyomán Soós Virág feltárta az Árpád-kori kemence egy negyedét. Feltehetően a középkorban is e helyen lehetett Póny falu.

A településhálózat egészét legkorábban az első katonai felmérés mutatja, ami a 18. század második felének állapotait tükrözi.

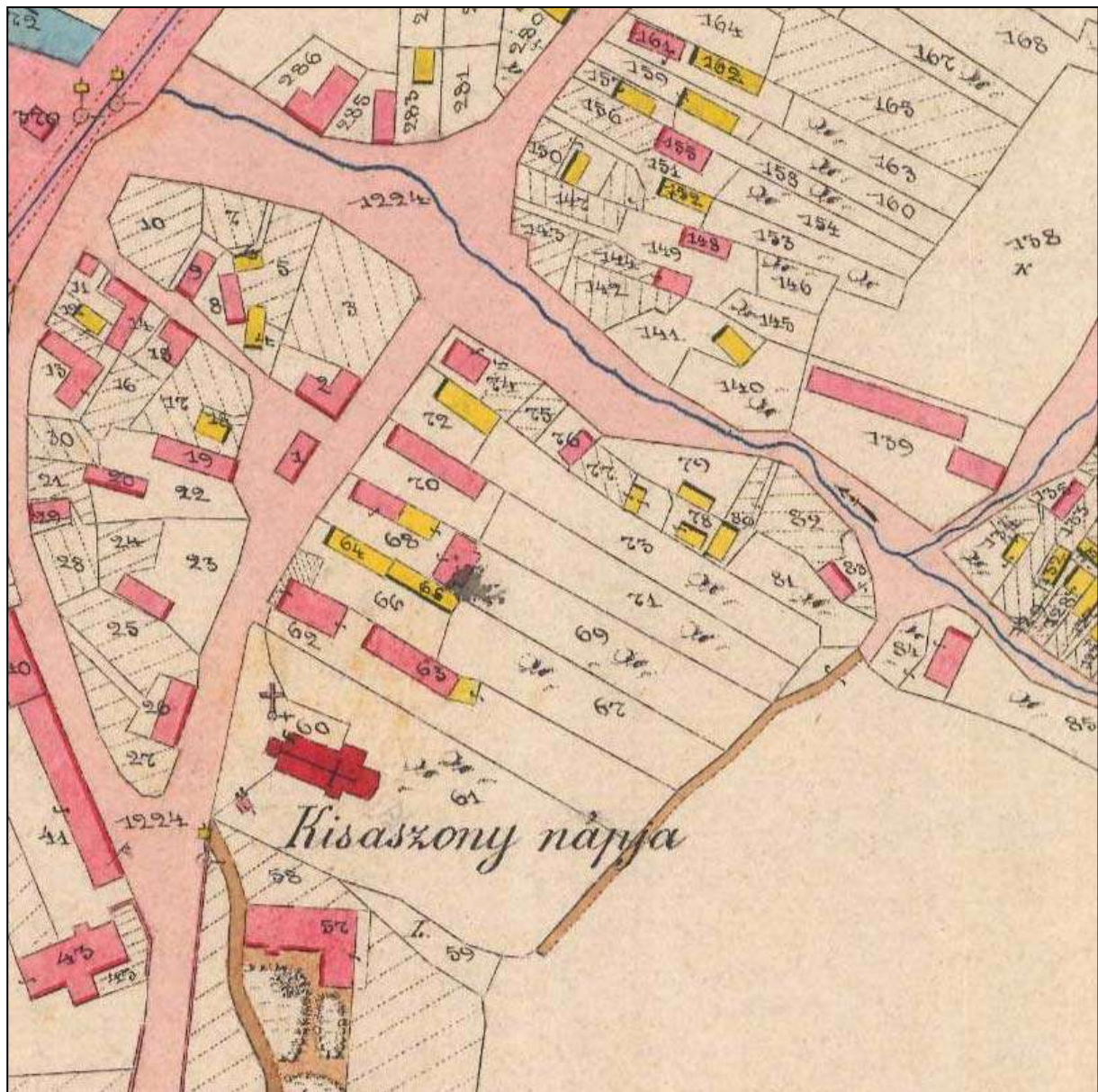

1./E TELEPÜLÉSKARAKTER: TELEKSZERKEZET ÉS TELEKHASZÁLAT, BEÉPÍTÉSI MÓD ÉS ÉPÜLET-TÍPUSOK

TELEKRENDSZER

1852-ből származik Salgótarján község telekkönyve, a település telkeinek a legelső teljes összeírása. (Forrás: Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal iratai; a Nógrád cs. kir. megyehatóság iratai 728/1852. Nml. /Nógrád megyei Levéltár, Balassagyarmat/)

Salgótarján város belső területének (intravillanum), tehát utcáinak, háztelkeinek és udvarainak első térképrajza 1867-ből maradt fenn, amely a külterületi ingatlanokat, a dűlőneveket is feltünteti. A térképrajzhoz valószínűleg egy Telekkönyv is társult. Ez a két adattár minden helyrajzi feltáráshoz az egyik kiindulási alap. Ugyanezen időben készült el Alsó Pálfalva (1867.), Andrásfalva (1867.), Baglyas Allya (1867.) és Zagyva-Róna (1888.) kataszteri térképe is.

Az 1867-es térkép kivágata

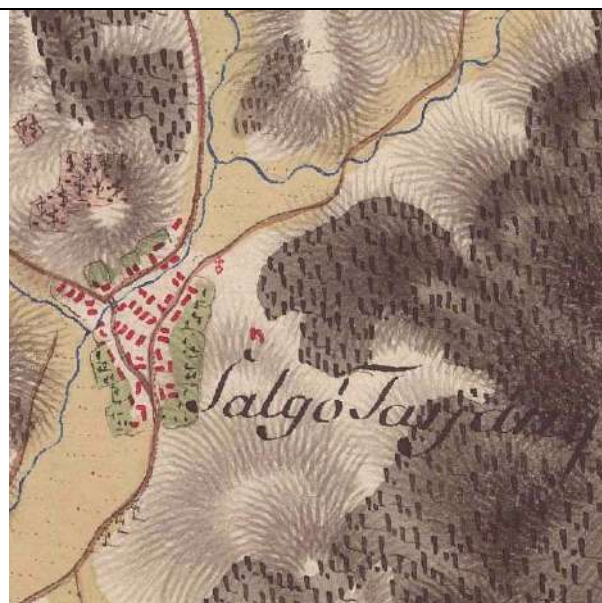
(Forrás:

<http://mapire.eu/hu/map/cadastral/?bbox=2204500.6263514133%2C6123728.933077699%2C2205647.181775691%2C6124235.9255543705>)

Salgótarján telkeinek 1867-es kiosztási rendszere, a házak és az utcakép, a bányák megnyitásával párhuzamosan, a település gazdasági fellendülésével együtt, éppen e térkép készültétől számítottan, gyökeresen megváltozott. A vasút, amely 1867.-ben került befejezésre már szerepel a kataszteri térképen, de az ipari telephelyek, a munkástelepek még ezt követően alakultak ki. Utóbbi a település jelentős lakónépesség-növekedését követve.

BEÉPÍTÉSI MÓD

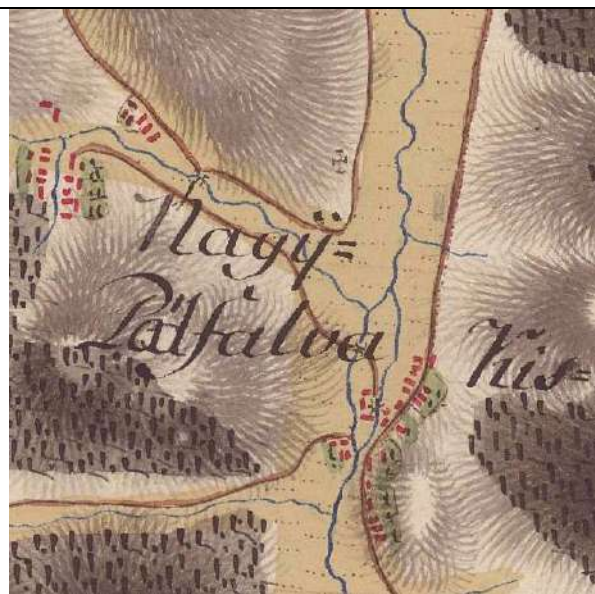
A katonai felmérések alapján megállapítható, hogy a telkeket az utcavonalra helyezett épületek jellemezték, valószínűsíthetően oldalhatáron álló beépítési mód szerint. A városias, zárt sorú beépítési mód nem fedezhető föl. Az épületek döntően utcára merőleges elhelyezésűek voltak, de minden korábbi településen előfordult utcával párhuzamos elrendezés is. Általában 1-2 utcás elrendezés alakult ki, tömbök kizárólag Salgótarján esetén formálódtak. Az utcák kialakulása természeti adottságokhoz kötődött, vízfolyások, morfológiai képződmények vonalai köszönnek vissza a térképről.

I. Katonai felmérés – Salgótarján

I. Katonai felmérés - Baglyasalja

I. Katonai felmérés - Zagyvapálfalva

I. Katonai felmérés - Zagyvaróna

I. Katonai felmérés - Rónafalu

I. Katonai felmérés - Somoskő

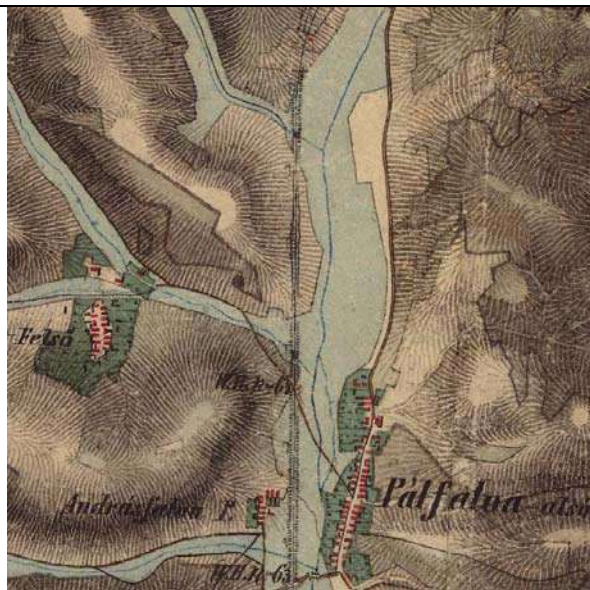
I. Katonai felmérés (1763-1787.) kivágatai

II. Katonai felmérés – Salgótarján

II. Katonai felmérés - Baglyasalja

II. Katonai felmérés - Zagyvapálfalva

II. Katonai felmérés - Zagyvaróna

II. Katonai felmérés - Rónafalu

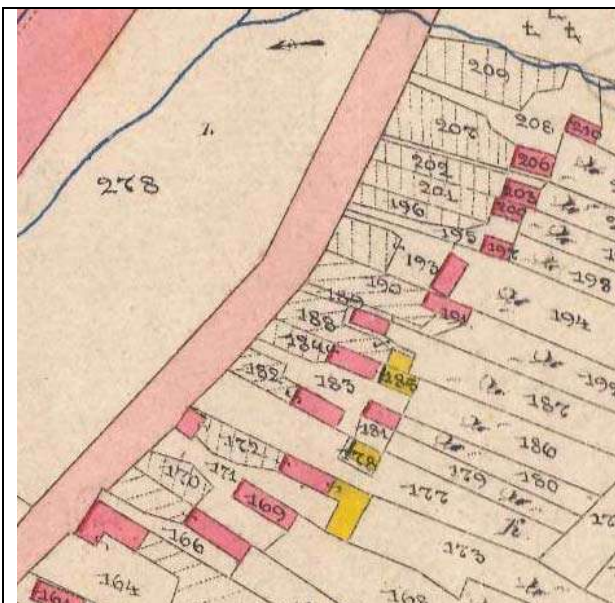
II. Katonai felmérés - Somoskő

II. Katonai Felmérés (1806-1869.) kivágatai

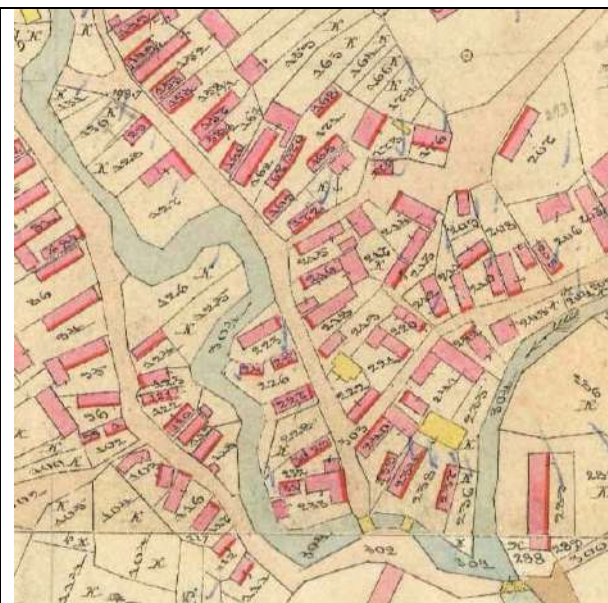
A két katonai felmérés között a legnagyobb fejlődésen Salgótarján és Pálfalva ment keresztül a vasútvonal kiépítésének következtében.

A kataszteri térkép alapján pontosítások tehetők a beépítési mód tekintetében. A telkek egy részén oldalhatáron álló beépítés szerint álltak az épületek, ám sok esetben mindkét oldalhatárra elhelyeztek 1-1 épületet. Ekkor a szomszédos telkek beépítésénél alkalmazkodtak a kialakult állapothoz, azaz a meglévő épületektől minden esetben különállóan helyezték el az új épületeket. Egyes, korábban önálló településeknél a telkek végét keresztbe is beépítették, nagy intenzitással beépítettséget megteremtve ezáltal.

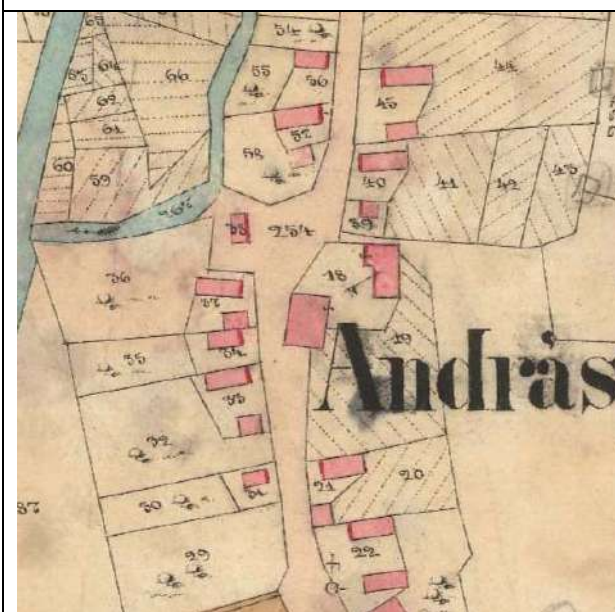
Az utca felé többnyire előkerteket tartottak, de akadt példa utcavonalra épített épület-elhelyezésre is. Az épületekhez tartozó telkek kialakításánál nem törekedtek az épületektől való kellő távolságok megteremtésére, ezeknél a szomszédos ingatlanok be nem épült területeit vették számításba.

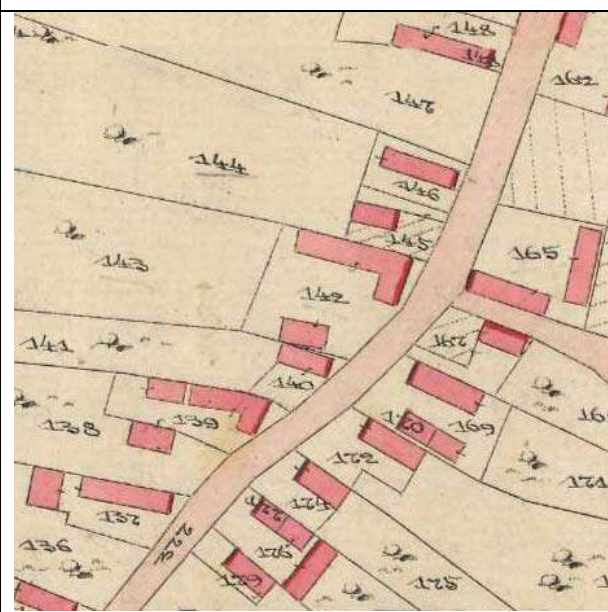
Kataszteri térkép – Salgótarján
Példa az épületszélességű telkekre.

Kataszteri térkép – „Zagyva-Róna”
Példa a két oldali, telekvégén zárt beépítésre.

Kataszteri térkép – „Andrásfalva”
Példa két oldali beépítésre.

Kataszteri térkép – „Alsópálfalva”
Példa az előkertekre.

Kataszteri térkép (1867., 1888.) kivágatai

ÉPÜLETTÍPUSOK

Az épülettípusok bemutatásának egy részét az 1./C Településkép és utcakép című fejezet tartalmazza. Az ott bemutatott épületek mellett Salgótarján esetében a XIX. század fordulóján – XX. század elején, valamint a szocializmus időszakában emelt, részben szocialista-realista műveknek tekinthető épületeknek is helyet kell kapniuk. A későbbi védettségi fejezet részletesen bemutatja a védett értékeket.

1./F VÉDETTSÉGEK: RÉGÉSZETI ÉS MŰEMLÉKI, TERÜLETI ÉS EGYEDI

A régészeti lelőhelyek bemutatása az 1./A fejezet, A régészeti örökség felmérése című alfejezetében szerepel. A lelőhelyek bemutatását a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ által vezetett hivatalos régészeti lelőhely nyilvántartásra (44 db régészeti lelőhely) alapoztuk, melyet kiegészítettünk a vonatkozó régészeti szakirodalomban említett, salgótarjáni vonatkozású adatokkal.

A RÉGÉSZETI LELEŐHELYEK OSZTÁLYBA SOROLÁSA A VÉDELEM FOKOZATAI SZERINT

A régészeti lelőhelyek védelméről a 2001. évi LXVI. törvény rendelkezik az alábbi módon:

„11. § A régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak.”

Ez esetünkben azt jelenti, hogy a Salgótarján MJV közigazgatási határain belül található mind a 44 régészeti lelőhelyet valamilyen fokú védettség illeti meg. Területüket a fenntartható használat elvének figyelembevételével csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. Lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni azokat.

Ami a településrendezési tervek készítése tekintetében kezelésüket meghatározza, hogy a régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük, azaz a hatástanulmány készítése során lehetőségünk van olyan javaslatok megtételére, melyek a régészeti lelőhelyek állapotmegőrzését szolgálják.

Hivatal által nyilvántartott régészeti lelőhelyek térképi megjelenítését a kapcsolódó adatbázisban az alábbi állomány tartalmazza:

Minden_nyilvántartott_lelőhely_hivatalos_poligon.shp	a hivatal által nyilvántartott régészeti lelőhelyek poligonja
--	---

A szakirodalmi adatok alapján csak néhány olyan információt találtunk, amely más helyeken régészeti lelőhely meglétére utal:

lelőhely	korszak	irodalom
Salgótarján-Luby telep	későbronzkor	Héjj 1976, 248
TESCO	többkorszakos lelőhely	Vaday 2005

Az általános védelem mellett a miniszter külön rendeletben védetté nyilváníthat régészeti lelőhelyeket. E lelőhelyek kezelését a vonatkozó törvény az alábbi módon szabályozza:

„13. § (1) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti.

(2) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyhez védőövezetet lehet kijelölni.

(3) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni.

(4) Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír.”

Fenti törvény alapján Salgótarján közigazgatási határán belül az alábbi **kiemelten védett** régészeti lelőhelyeket ismerjük.

AZONOSÍTÓ	Lelőhelynév	Megjegyzés
30405	Salgóvár	
32101	Baglyaskő	
41416	Zagyvaróna-Zagyvafő vára	

Fenti törvény alapján Salgótarján közigazgatási határán belül az alábbi **fokozottan védett** régészeti lelőhelyet ismerjük.

AZONOSÍTÓ	Lelőhelynév	Megjegyzés
28526	Pécskő-szikla	

Az Országos Barlangnyilvántartás Salgótarján MJV területén 17 db barlangot tart nyilván. Régészeti oldalról a **17 db barlang** egyike sem áll **kiemelt**, vagy **általános védelem** alatt.

Kat.sz.	Név
5240-22	Ászok-barlang
5240-2	Baglyas-kői-bazalttüreg
5240-4	Csúzda-barlang
5240-10	Dornyay-barlang
5240-6	Farkaskölyök-barlang
5240-9	Gyökér-barlang
5240-15	Gyökeres-barlang
5240-14	Hideg-lyuk
5240-3	Jansen-barlang
5240-13	Julianna-barlang
5240-16	Kis-Szilvás-kői-sziklahasadék
5240-8	Marcinek-barlang
5240-17	Pók-lyuk
5240-12	Salakos-barlang
5240-7	Sárkánytorok-barlang
5240-5	Szilvás-kői-barlang
5240-11	Szluha-barlang

Értékelemzés kategóriái:

A településrendezési terv számára a régészeti lelőhelyek kezelését meghatározó kategóriák

1. általános védelem: A régészeti lelőhely szakai védelme, megtartása fontos, de jelenlegi ismereteink alapján közvetlenül nem kapcsolható be a település fejlesztésébe. Minden régészeti lelőhely részesül általános védelemben. Így ezt a kategóriát nem jelöltük külön.
2. régészeti kutatása, bemutatása a város településfejlesztési terveivel összekapcsolható, a város számára régészeti energiaforrásként értelmezhető lelőhely (bemutatóhely, tanösvény javasolt eleme)
3. helyi védelemre javasolt

Ahol már országos régészeti, vagy természetvédelmi oltalom van az adott területen, a helyi védettség kimondását nem javasoltuk külön.

Külön listában így csak a 2. kategóriába sorolható régészeti lelőhelyeket tüntettük fel, melyek egy bemutatóhely, vagy tanösvény részeként hasznosíthatók. E lelőhelyek ilyen irányú hasznosítása már el is kezdődött.

hivatali azonosító szám	lelőhely neve	leletanyag korhatározása	feltárt jelenségek jellege	irodalom	állapot, területhasználat		a kezelést meghatározó kategóriákba sorolás
28526	Pécskő- szikla	későrézkor korabronzkor későbronzkor	földvár (?) /magaslati település	Dornyai 1926, 5-6, 1929, 59, Kalicz 1968, 79 Korek 1968 Kemenczei 1984, 107 Patay 1999 Gall-Tankó 2007, 110 Nováki 2010, 244–245	részben feltárt, erdő	fokozottan védett természet- védelmi oltalom	2
30405	Salgóvár	13–16. sz	vár	Feld 1984, 2002, 2003a, 2003b, 2003c, 2004, 2005, 2006, 2007, László 2009 Nováki 2010, 242	feltárt, részben helyre- állított vár	kiemelten védett természet- védelmi oltalom	2
32101	Baglyaskő	későrézkor korabronzkor későbronzkor középkor	település vár	Kalicz 1968, 79 Nováki-Sándorfi 1991, 259 Nováki 2010, 242	fás- bokros	kiemelten védett természet- védelmi oltalom	2

A 71513-jelű földvár régészeti kutatása javasolt. A kutatás nem csak tudományos eredményekkel járhat, hanem a terepen is markánsan megjelenő régészeti jelenség alkalmas egy régészeti/helyismereti tanösvény egyik állomásának kialakítására is.

MŰEMLÉKI ÉRTÉKLELTÁR

Salgótarján MJV nyilvántartott műemlékei

/A táblázat a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ 2016. március havi adatszolgáltatása alapján készült./

tsz.	azonosító	cím	név	bírság kat.	helyrajzi szám
10801	13644	Acélgári út 1-3.	Római katolikus ferences templom (Szent József)	III.	3556
10801	13645	Acélgári út 1-3.	Ferences rendház	III.	3556
5663	6788	Rákóczi Ferenc utca 24.	Római katolikus templom (Kisboldogasszony)	III.	4104
5664	6785	Nagysalgó-hegy	Salgó várrom	I.	036/1, 036/2
5862	6789	Zagyvaróna, Fenyvesalja út 7.	Római katolikus templom (Szent András)	II.	8642, 8643
9192	6786	Zemlinszky Rezső út 1.	József lejtőszakna (Bányamúzeum)	II.	1254
10801	6787	Acélgári út 1-3.	Római katolikus ferences templom (Szent József) és ferences rendház	III.	3556
11244	11760	Múzeum tér 2.	Nógrádi Történeti Múzeum	II.	3896
11245	11753	Salgó u. 2.	Evangelikus templom	II.	3100
11246	11754	Losonci utca 8.	Református templom	II.	1950

A táblázat törzsszám alapján csoportosítja a műemlékeket.

A lista szerint **10 db műemlék van nyilvántartásba véve**. Az adatok alapján az azonos törzsszámú, de külön azonosítószámon futó Római katolikus ferences templom és a ferences rendház együttesen is szerepel a táblázatban egy harmadik azonosítószámon. /Az említett elemek valószínűleg javítást igényelnek./

Salgótarján MJV nyilvántartott műemléki jelentőségű területei

A Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ 2016. március havi adatszolgáltatása szerint **műemléki jelentőségű terület nincs nyilvántartásba véve**.

Salgótarján MJV nyilvántartott műemléki környezetei

/A táblázat a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ 2016. március havi adatszolgáltatása alapján készült./

tsz.	azonosító	név	helyrajzi szám
11244	13940	Nógrádi Történeti Múzeum műemléki környezete	3897/2, 3893, 3895, 3860/3, 3892, 3894, 3897/1, 3899/1
11245	13941	Evangelikus templom műemléki környezete	3060, 3061, 3062, 3101, 3102, 3103, 3104, 3063/1, 3063/2, 3059
11246	13942	Református templom műemléki környezete	1942, 1943, 1944/1, 1944/2, 1945, 1946, 1947, 1949/1, 1949/2, 1951, 1952, 1953, 1954/1, 1954/2
5664	20857	Salgó várrom ex-lege műemléki környezete	019/4, 021/1, 026/1, 031, 019/6, 019/5, 019/7, 018/1, 017, 12191, 12190, 12189, 037,

			12051, 12211, 12210, 12192, 12193, 12194, 12195, 12196, 12197, 12198, 12199, 12200, 12201, 12202, 12203, 12204, 12205, 12206, 12207, 12208, 12209, 12326, 12293, 12347, 12353, 12354, 12355, 12431, 12432, 043/4, 043/3, 043/6, 044, 042/4, 042/1, 038, 035, 034
9192	28717	József lejtőszakna (Bányamúzeum) ex-lege műemléki környezete	1252, 1253, 1237, 1236, 1233
5862	28723	Római katolikus templom (Szent András) ex-lege műemléki környezete	081/1, 8573, 8574, 8578, 8579, 8580, 8581, 8616, 8625, 8626, 8630, 8636, 8639, 8641, 8644, 8653, 8679, 8680, 8684, 8686, 8691, 8582, 8583, 8584, 8613, 8614, 8615

A táblázat törzsszám alapján csoportosítja a műemléki környezeteket.

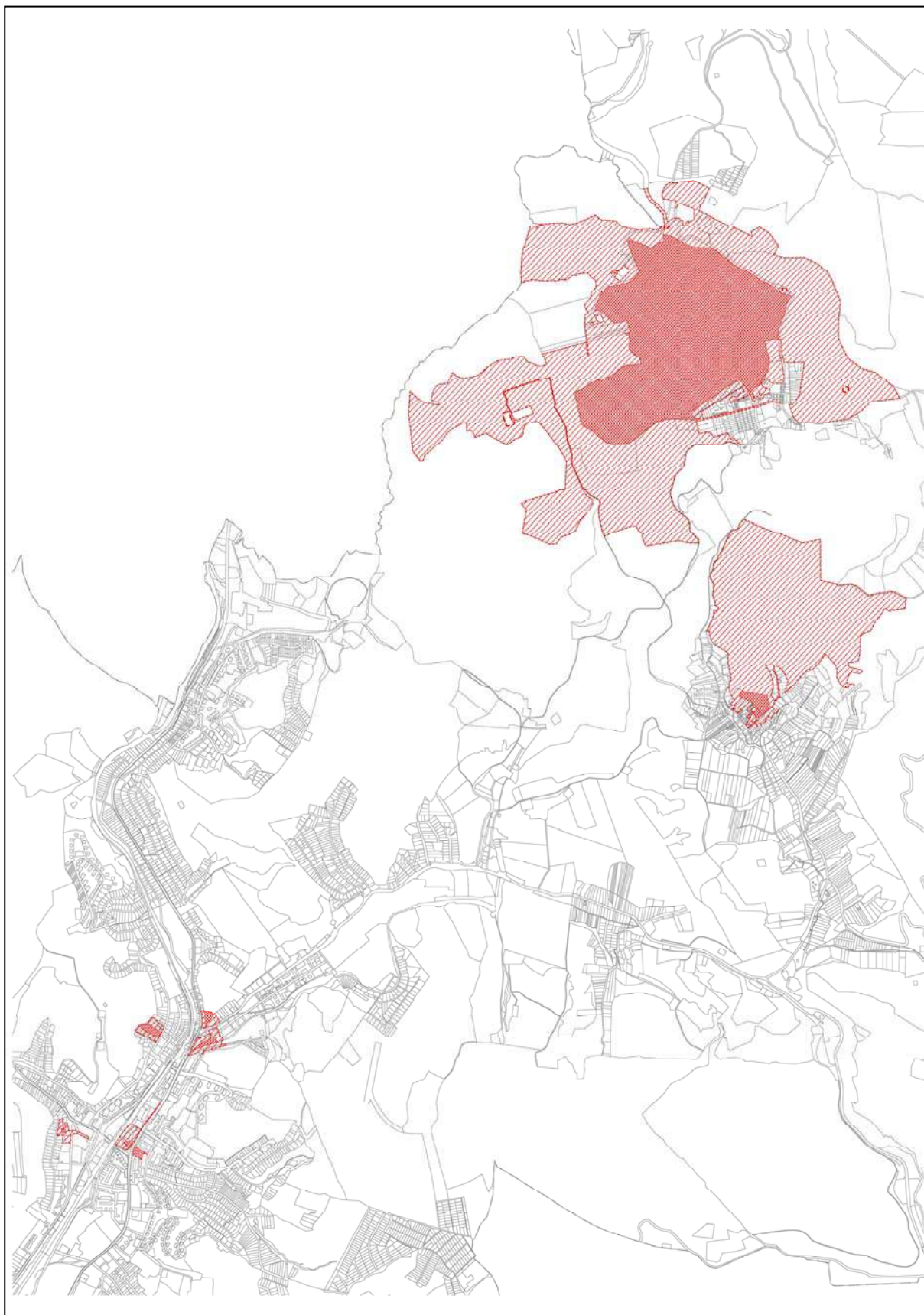
A lista szerint **6 db műemléki környezet van nyilvántartásba véve**. A műemlékek száma és a kijelölt műemléki környezetek száma tehát eltérést mutat.

A régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 393/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet 17. § (3) bekezdése kimondja:

„A 2013. január 1. előtt védetté nyilvánított műemlékkel vagy műemléki jelentőségű területtel közvetlenül határos telkek, a közterületrészek és a közterületrészekkel határos ingatlanok, valamint a védetté nyilvánításról szóló miniszteri rendeletben ettől eltérően kijelölt ingatlanok műemléki környezetnek minősülnek.”

A kapott adatszolgáltatásban szereplő védési ügyiratszámok alapján Salgótarján MJV területén 2013. január 1. előtt került valamennyi műemlék, valamint műemléki környezet kijelölésre. Fentiekre tekintettel a mellékelt térképen szereplő –2013. január 1. előtt védetté nyilvánított – azon műemlékek esetében, melyeknek törzsszámon nyilvántartott műemléki környezete nincsen, a jogszabályi előírás szerinti műemléki környezetet kell figyelembe venni.

MŰEMLÉKEK ÉS MŰEMLÉKI KÖRNYEZETEK

Forrás: Forster Központ adatszolgáltatása – saját szerkesztés

HELYI ÉRTÉKLELTÁR

Salgótarján Megyei Jogú Város Közgyűlése megalkotta „Az építészeti örökség helyi védelméről szóló 3/2014. (I. 30.) önkormányzati rendeletét, amely Salgótarján MJV építészeti örökségének védelmét, az épületek hagyományos megjelenésének megőrzését, a fenntartás, helyreállítás, továbbépítés igényes alakítása érdekében az építési tevékenységgel, illetve a védelem megszüntetésével összefüggő szempontok, eljárási szabályok rögzítését tűzte ki céljául. A rendeletben rögzítettek szerint Salgótarján Megyei Jogú Város Helyi Építési Szabályzatának megállapításáról szóló 15/1998. (VI. 15.) önkormányzati rendelete 57. § (5) bekezdésében felsorolt helyi védelem alatt álló épületeken túl állapít meg újabb épületre vonatkozó helyi egyedi védelem alá helyezést. Fentiekből következik, hogy jelenleg két önkormányzati rendelet együttes megállapításai vonatkoznak Salgótarján helyi védelem alatt álló értékeire.

A 15/1998. (VI. 15.) önkormányzati rendelet (a HÉSZ) 57. § (1) bekezdése alapján Salgótarján **helyi építészeti védettségű területei** az alábbiak:

- Salgótarján városközpont, Március 15. utca – Arany János út – Kistarján út – Pécskő út – Rákóczi út – Bem út – Klapka György utca – vasút által határolt terület (hrsz. 3699-3704/6, 3722-3770/4, 3870-3897/2, 4104-4109, 4150-4160)
- Kisvárosi szerkezetű polgári lakónegyed, Kassai sor – Kossuth út – Losonci út – Mártírok út által határolt terület (hrsz. 1032, 1820-1843, 1858-1874)
- Vasas út – Asztalos út által határolt terület (Rónabánya) – bányakolónia

A 15/1998. (VI. 15.) önkormányzati rendelet (a HÉSZ) 57. § (5) bekezdése alapján Salgótarján **helyi védelem alatt álló épületei** az alábbiak:

- 1.- Salgótarján Salgóbanya, Medvesi út 14. (hrsz. 12482) volt bányai kultúrotthon
2. Salgótarján, Füleki út 55. (hrsz. 2986) Izraelita temető
3. Salgótarján, Acélgyári u. 4-6-8. (hrsz. 3519) ún. „kolduspalota”
4. Salgótarján, Acélgyári u. 10-12. (hrsz. 3520/2) lakóépület ún. „kolduspalota”
5. Salgótarján, Acélgyári u. 14-16-18. (hrsz. 3521) lakóépület ún. „kolduspalota”
6. Salgótarján, Acélgyári u. 13-15. (hrsz. 3551/1) lakóépület
7. Salgótarján, Acélgyári u. 19-21. (hrsz. 3549) lakóépület
8. Salgótarján, Acélgyári u. 24. (hrsz. 3513) volt acélgyári iskola, ma iskola épület
9. Salgótarján, Acélgyári u. 25-27. (hrsz. 3547) lakóépület
10. Salgótarján, Acélgyári u. 26. (hrsz. 3507/5) lakóépület
11. Salgótarján, Acélgyári u. 28. (hrsz. 3507/6) lakóépület
12. Salgótarján, Acélgyári u. 30. (hrsz. 3507/9) lakóépület
13. Salgótarján, Acélgyári u. 31. (hrsz. 3541) lakóépület
14. Salgótarján, Acélgyári u. 32. (hrsz. 3507/10) lakóépület
15. Salgótarján, Acélgyári u. 34. (hrsz. 3507/3) lakóépület
16. Salgótarján, Acélgyári u. 36. (hrsz. 3507/13) lakóépület
17. Salgótarján, Acélgyári u. 38. (hrsz. 3507/14) lakóépület
18. Salgótarján, Acélgyári u. 40. (hrsz. 3507/15) lakóépület
19. Salgótarján, Acélgyári u. 42. (hrsz. 3507/16) lakóépület
20. Salgótarján, Acélgyári u. 44. (hrsz. 3507/19) lakóépület
21. Salgótarján, Acélgyári u. 46. (hrsz. 3507/20) lakóépület
22. Salgótarján, Acélgyári u. 48-50. (hrsz. 3504) lakóépület
23. Salgótarján, Salgó u. 46. (hrsz. 3130/4) volt Acélgyári kaszinó épülete
24. Salgótarján, Május 1. út 56. (hrsz. 1793) volt egészségház (OTI)
25. Salgótarján, Május 1. u. 58. (hrsz. 1856) volt csendőrlaktanya, ma középiskola épülete
26. Salgótarján, Kossuth L. u. 3. (hrsz. 1814) volt M. Kir. Járásbíróság, ma városi bíróság
27. Salgótarján, Kossuth L. út 5. (hrsz. 1855) városi rendőrkapitányság épülete
28. Salgótarján, Losonci út 2. (hrsz. 1806/2) volt tüdőgondozó épülete, ma bank

29. Salgótarján, Nyugati városrész, Kálvária (hrsz. 0528/6) Szent Imre hegy
30. Salgótarján, Kassai sor 2. (hrsz. 1787/5) Könyvtár
31. Salgótarján, Zemlinszky u. 9. (hrsz. 1222) volt Bányaigazgatóság, ma kormányhivatal
32. Salgótarján, Fő tér 5. (hrsz. 3748) József Attila Művelődési Központ épülete
33. Salgótarján, Főtér 6. (hrsz. 3752) Karancs Szálló épülete
34. Salgótarján, Március 15. u. 2-12. (hrsz. 3749) „Fő tér 13-as” lakóépület
35. Salgótarján, Bem u. 2-12. (hrsz. 3900, 3901/1-5) ún. „Csillagházak” lakóház
36. Salgótarján, Főtér 4. és Rákóczi út 14-20. (hrsz. 3750) Pécskő Áruház épülettömbje
37. Salgótarján, Rákóczi u. 36. (hrsz. 4119) Megyeháza
38. Salgótarján Baglyasalja, Petőfi u. 96. (hrsz. 352/1) volt Bányai Tisztviselő és Munkáskaszinó épülete
39. Salgótarján Baglyasalja, Petőfi u. 99. (hrsz. 832) római kat. plébánia - templom
40. Salgótarján Zagyvapálfalva, Budapesti u. 55. (hrsz. 6134) római kat. plébánia - templom
41. Salgótarján Zagyvapálfalva, Szabó E. út 20. (hrsz. 6144/12) vasútállomás
42. Salgótarján Zagyvapálfalva Budapesti út 57. (hrsz. 6733) evangélikus templom
43. Salgótarján Zagyvapálfalva, Budapesti út 38. (hrsz. 6568/1) volt igazgatói lak, volt óvoda
44. Salgótarján Zagyvapálfalva, Budapesti út 48. (hrsz. 6572/2) volt tiszti lakóház, ma lakóház
45. Salgótarján Zagyvapálfalva, Budapesti út 52. (hrsz. 6573) volt tiszti lakóház, ma lakóház
46. Salgótarján Zagyvapálfalva, Budapesti út 56. (hrsz. 6577) volt tiszti lakóház, ma lakóház

A 3/2014. (I. 30.) önkormányzati rendelet 3. § (1) bekezdése alapján Salgótarján **helyi védelem alatt álló épülete** az alábbiak:

- Salgótarján, Eresztvény külterület (hrsz. 022) Dornyay turistaház

Jelen felülvizsgálat keretében Salgótarján **helyi területi védelemre javasolt területei** az alábbiak:

- Kálvária – Szent Imre hegy, Aknász út (hrsz. 0528/6)
- Izraelita temető – Füleki út 55. (hrsz. 2986)
- Somoskő emlékpark – Vároldal út 31. (hrsz. 16429, 16430, 16433)

Jelen felülvizsgálat keretében Salgótarján **helyi településképi, utcaképi védelemre javasolt ingatlanjai** az alábbiak:

- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 48-50. (hrsz. 3504)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 26. (hrsz. 3507/5)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 28. (hrsz. 3507/6)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 30. (hrsz. 3507/9)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 32. (hrsz. 3507/10)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 36. (hrsz. 3507/13)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 38. (hrsz. 3507/14)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 40. (hrsz. 3507/15)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 42. (hrsz. 3507/16)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 44. (hrsz. 3507/19)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 46. (hrsz. 3507/20)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 31. (hrsz. 3541)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 25-27. (hrsz. 3547)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 19-21. (hrsz. 3549)
- Volt acélgyári lakások, Acélgyári út 13-15. (hrsz. 3551/1)
- Síküveggyár volt óvoda, Budapesti út 38. (hrsz. 6568/1)
- Síküveggyár volt igazgatói lak, Budapesti út 40. (hrsz. 6569)
- Síküveggyár volt tiszti lakóház, Budapesti út 48. (hrsz. 6572/2)
- Síküveggyár volt tiszti lakóház, Budapesti út 52. (hrsz. 6573)
- Síküveggyár volt tiszti lakóház, Budapesti út 56. (hrsz. 6577)

Jelen felülvizsgálat keretében Salgótarján **helyi egyedi védelemre javasolt épületei** az alábbiak:

- Rónafalui Rózsafüzér Királynője kápolna és harangláb, Vajda János út 3. (hrsz. 11686)

A javaslat alapján a védelem átrendeződik. Néhány, eddig egyedi védelem alatt álló épület utcafép védelembe kerül át. Néhány egyedi védelem alatt álló épület területi kategóriába helyeződik át. A javaslat a rendezés felé mutat, a kategóriák logikus felépítését követi.

A TERÜLETI ÉS EGYEDI VÉDELEM A FENT FELSOROLT JAVASLATOK NYOMÁN AZ ALÁBBI VÉDELMI ÁLLAPOTBA KERÜL

Településszerkezeti helyi területi védelem

Ssz.	megnevezés	Mai funkció	Hely	Hrsz.
1	Kisvárosi szerkezetű polgári lakónegyed	Kertvárosias lakónegyed, közigazgatási és köznevelési intézmények, üzletek, gazdasági funkciók	Kassai sor – Kossuth út - Losonci út - Mártírok út által lehatárolt terület	1032, 1820-1843, 1858-1874
2	Városközpont	Nagyvárosias lakónegyed, közigazgatási és köznevelési intézmények, üzletek, gazdasági funkciók	Március 15. utca – Arany János út – Kistarján út – Pécskő út -Rákóczi út - Bem út – Klapka György utca - vasút által lehatárolt terület	3699-3704/6, 3722-3770/4, 3870-3897/2, 4104-4109, 4150-4160
3	Kálvária	Kálvária 14 stáció és gyalogút, három kereszt, barlang	Szent Imre hegy, Aknász út	0528/6
4	Izraelita temető	Temető és emlékfal	Füleki út 55.	2986
5	Somoskő, emlékpark	Petőfi kunyhó, harangláb, a 13 aradi vértanú emlékhelye, Krepuska emlékoszlop, pihenő terasz	Vároldal út 31.	16429, 16430, 16433

Településképi utcafép védelemmel érintett ingatlanok

Ssz.	Eredeti funkció	Mai funkció	Hely	Hrsz.
1	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 48-50.	3504
2	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 34.	3507/3
3	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 26.	3507/5
4	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 28.	3507/6
5	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 30.	3507/9
6	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 32.	3507/10
7	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 36.	3507/13
8	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 38.	3507/14
9	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 40.	3507/15
10	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 42.	3507/16
11	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 44.	3507/19
12	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 46.	3507/20
13	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 31.	3541

Ssz.	Eredeti funkció	Mai funkció	Hely	Hrsz.
14	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 25-27.	3547
15	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 19-21.	3549
16	Volt acélgyári lakások	Lakóépület	Acélgyári út 13-15.	3551/1
17	Síkküveggyár volt óvoda	Sütőüzem	Budapesti út 38.	6568/1
18	Síkküveggyár igazgatói lak	Lakóház	Budapesti út 40.	6569
19	Síkküveggyár tiszti lakóház	Többlakásos lakóház	Budapesti út 48.	6572/2
20	Síkküveggyár tiszti lakóház	Többlakásos lakóház	Budapesti út 52.	6573
21	Síkküveggyár tiszti lakóház	Többlakásos lakóház	Budapesti út 56.	6577

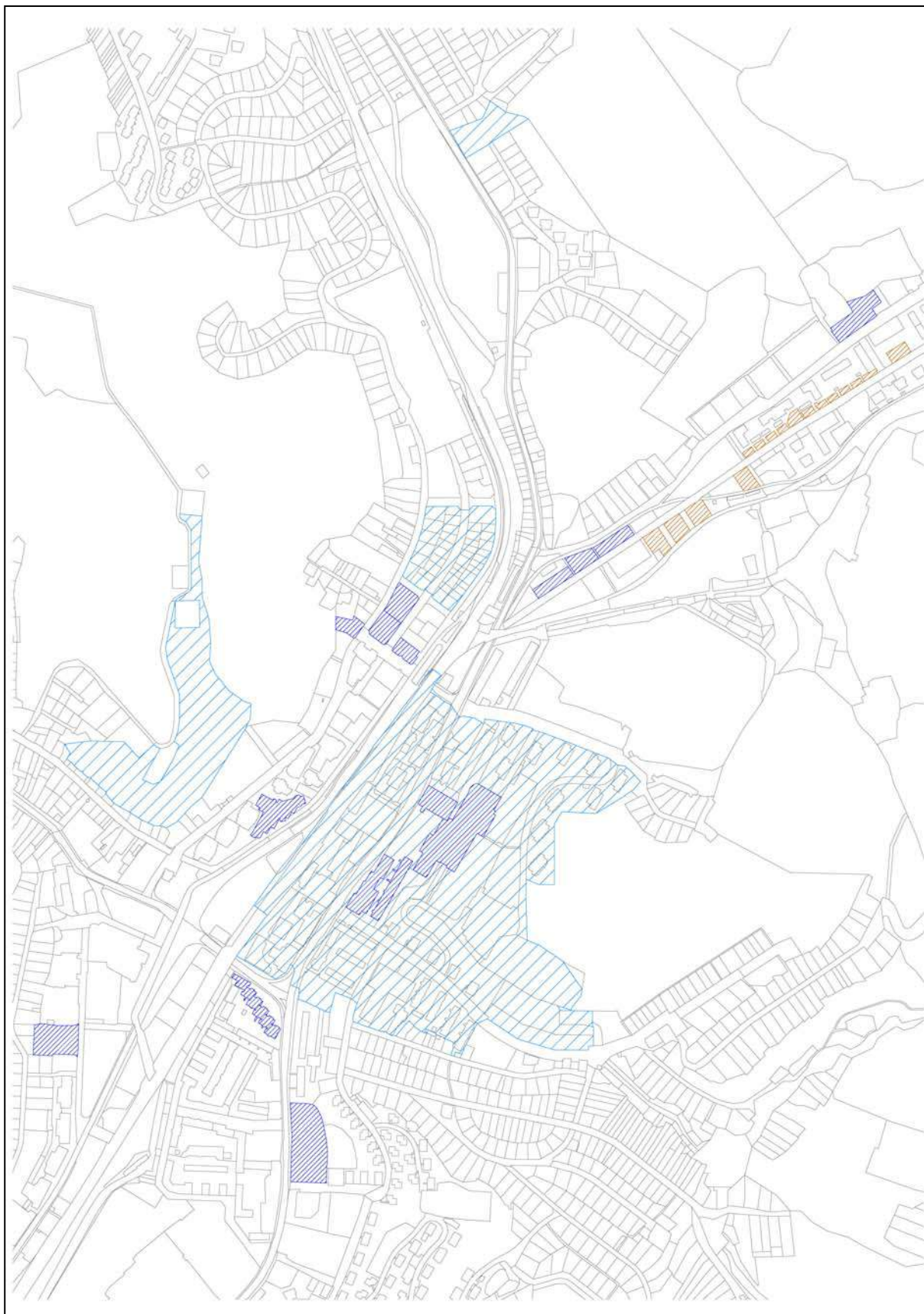
Helyi egyedi védelem alá helyezett építmények

Ssz.	Eredeti funkció	Mai funkció	hely	Hrsz.
1	Bányai Tisztviselő és Munkáskaszinó épülete	Kollégium	Petőfi út 96.	352/1
2	Római katolikus plébánia – templom	Templom	Petőfi út 99.	832
3	Bányaigazgatóság	Kormányhivatal központi épülete	Zemplinszky Rezső utca 9.	1222
4	Megyei könyvtár	Megyei könyvtár	Kassai sor 2.	1787/5
5	Egészség ház (OTI)	Tüdőgondozó és orvosi rendelő	Május 1. út 56.	1793
6	Tüdőgondozó	Bank	Losonci utca 2.	1806/2
7	Magyar Királyi Járásbíróság	Járásbíróság	Kossuth Lajos út 3.	1814
8	Magyar Királyi Rendőrkapitányság	Városi Rendőrkapitányság	Kossuth Lajos út 5.	1855
9	Csendőrkisegítő	Középisegítő	Május 1. út 58.	1856
10	Acélgyári kaszinó	Vendéglátó egység, palackozó üzem	Salgó út 46.	3130/4
11	Lakóépület ún. „kolduspalota”	Többlakásos lakóház	Acélgyári út 4-6-8.	3519
12	Lakóépület ún. „kolduspalota”	Többlakásos lakóház	Acélgyári út 10-12.	3520/2
13	Lakóépület ún. „kolduspalota”	Többlakásos lakóház	Acélgyári út 14-16-18.	3521
14	József Attila Művelődési Központ épületegyüttese	Művelődési ház, színház, konferenciaterem, kávéház	Fő tér 5.	3748
15	„Fő tér 13-as” lakóépület	Többlakásos lakóház, alul üzletsor, irodák	Március 15. utca 2-12.	3749
16	Pécskő Áruház épületegyüttese	Üzletház	Főtér 4. és Rákóczi út 14-20.	3750

Ssz.	Eredeti funkció	Mai funkció	hely	Hrsz.
17	Karancs Szálló épületegyüttese	Szálloda, földszinten működő bank, üzletek	Főtér 6.	3752
18	„Csillagházak” lakóház	Többlakásos lakóházak	Bem utca 2-12.	3900, 3901/1-5
19	Megyeháza	Megyeháza és kormányhivatalok	Rákóczi út 36.	4119
20	Római katolikus plébánia – templom	Templom	Budapesti út 55.	6134
21	Zagyvapálfalva vasútállomás	Vasútállomás	Csokonai út 149.	6144/12
22	Evangélikus Leányegyházközség temploma	Templom	Budapesti út 57.	6733
23	Salgóházi Kultúrotthon	Kulturális funkció - Geocsodák Háza	Salgóháza, Medvesi út 14.	12479
24	Dornyay turistaház	Turistaház	Eresztvény, Dornyay utca 8.	022
25	Rónafalui Rózsafüzér Királynője kápolna és harangláb	Templom	Vajda János út 3.	11686

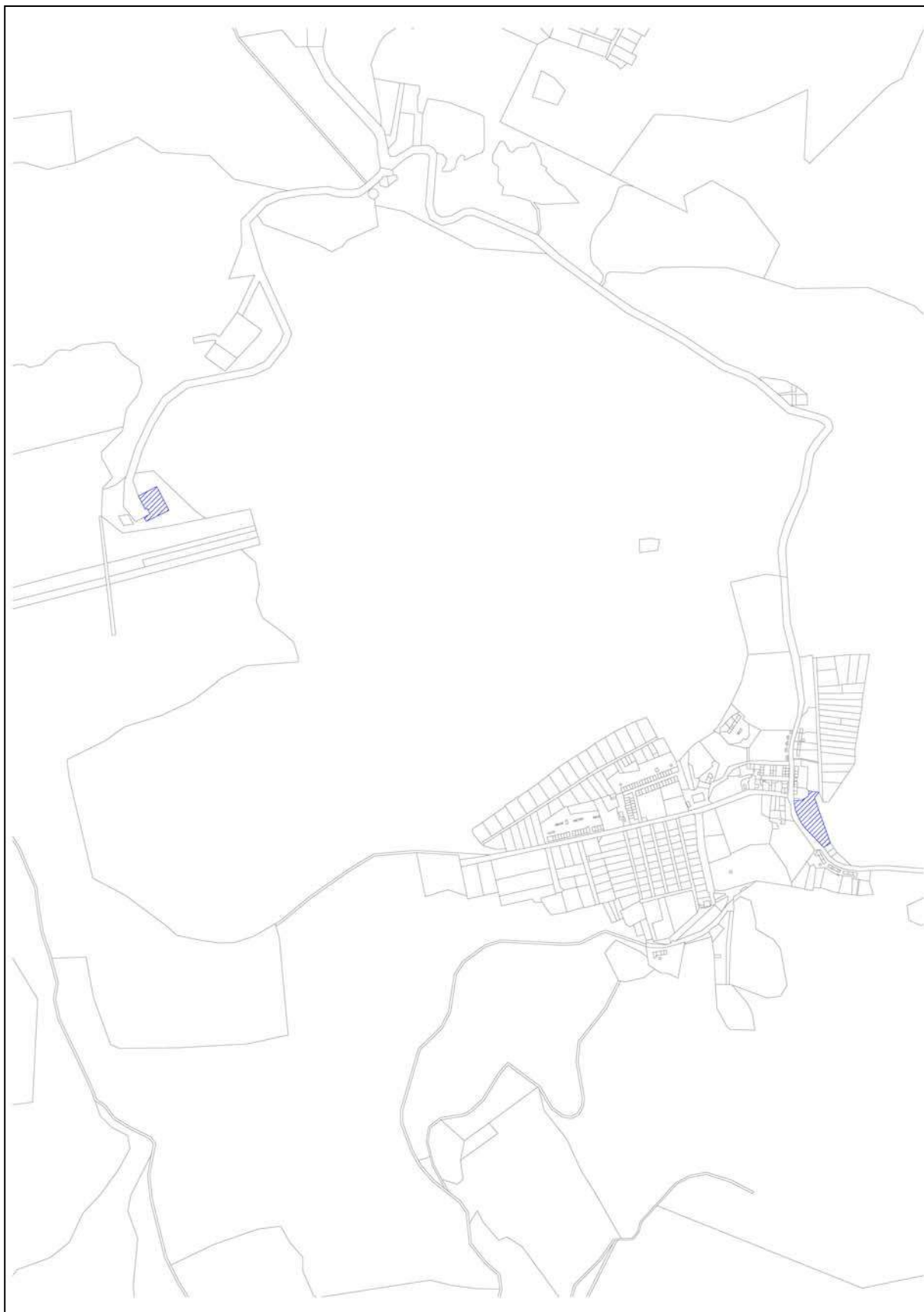
A helyileg védett egyedi épületek, valamint az utcaképi védelem alatt álló épületek három helyszínen csoportosulnak. Az épületek több mint fele (52,2%) az Acélgyári úton és környékén található. Ezt követi a Budapesti út mentén 9 db épülettel (19,5%), illetve a Főtér és környezete 8 épülettel (17,4%). A Petőfi úton található még 2 db épület, ám a maradék 3 elkülönülve, a város északi negyedében foglal helyet.

HELYI TERÜLETI, UTCAKÉPI ÉS EGYEDI VÉDELEM - KÖZPONTBAN

Forrás: Saját szerkesztés (ultramarin kék – területi, barna – utcafépi, királykék – egyedi védelem)

HELYI TERÜLETI, UTCAKÉPI ÉS EGYEDI VÉDELEM – ÉSZAKON

Forrás: Saját szerkesztés (ultramarin kék – területi, barna – utcafépi, királykék – egyedi védelem)

HELYI TERÜLETI, UTCAKÉPI ÉS EGYEDI VÉDELEM – DÉLEN

Forrás: Saját szerkesztés (ultramarin kék – területi, barna – utcaképi, királykék – egyedi védelem)

1./G ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKEK ELEMZÉSE

Igen kevés az a régészeti adat, melyek segítségével a Salgótarján határában található, a Hivatal által is nyilvántartott 41 régészeti lelőhelyet történeti egységekbe csoportosíthatjuk. A-tól D-ig jelöltük azokat a csoportokat, ahol a különálló régészeti lelőhelyek valamilyen szempontrendszer alapján egy csoportba sorolhatóak, egy települési tömböt, életkamrát alkothatnak.

azonosító	név	egység
36398	Bolgárkert	A, későbronzkori temető
57132	Pálfalva	A
58475	Zagyvapálfalva-Temető	A
	TESCO	
37814	Pécskő-pusztá	B, későrézskor-korabronzkori település
28526	Pécskő szikla	B,
46526	Pécskő oldal	B
45611	Kenyérgyár	C, bronzkori település és temető
46512	Paptag (Rákóczi út)	C
46519	Patyolat (Rákóczi út)	C
32101	Baglyaskő	D vár és váralja település
75083	Baglyaskő vára alatt	D

A fenti táblázatban A-tól D-ig jelöltük azokat a csoportokat, ahol értelmezni szeretnénk a város határában megismert 41 régészeti lelőhelyet, úgy hogy

- a lelőhelyeken előkerült jelenségek
- a földrajzi környezet
- a kapcsolódó történeti összefüggések
- és a lehetséges kezelési módok alapján

Nem csak csoportokat alkotunk, hanem e csoportok területét ki is egészíthetjük értelmezhető történeti egységekké.

1./H TERÜLETHASZNÁLAT ÉS TERÜLETI ÁLLAPOT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÖSSZEFÜGGÉSENDSZERÉBEN

Salgótarján közigazgatási határán belül 41 olyan régészeti lelőhelyet ismerünk, melyek a hivatalos lelőhely nyilvántartásban is szerepelnek. E régészeti lelőhelyek megléte a település területén tervezett változtatások számára nem jelent kizáró okot, sőt a régészeti lelőhelyek egy részére, a feltárásukat és bemutatásukat követően, Salgótarján kulturális és turisztikai élete szempontjából energiaforrásként is tekinthető.

Mivel a Rendezési terv előkészítése során nem volt mód és nem volt forrás arra, hogy a település határban ismert 41 régészeti lelőhely állapotát, kiterjedését, jellegét régészeti terepbejárásokkal tisztázzuk, minden egyes olyan beruházás esetében, melyek a régészeti lelőhelyek poligonjai által lehatárolt területeket érintik, az illetékes Örökségvédelmi Hatóság előírásai szerint el kell készíteni a beruházásokkal érintett terület előzetes régészeti dokumentációját (ERD), melynek része az érintett terület régészeti terepbejárása is.

Ha a védelem szempontjait tekintjük, kiemelt figyelemmel kell lenni a 36398; 57132; 58475-számon nyilvántartott régészeti lelőhelyekre, melyek a későbronzkori pilinyi kultúra zagyvapálfalvai csoportjának névadó lelőhelyét jelentő temetők. Egy egységként kezelhetők. Nemcsak a hivatal által meghatározott lelőhely-poligonok területén, hanem azok környezetében is számolni kell e korszakhoz és e temetőhöz tartozó régészeti leletek előkerülésével. A 36398; 57132; 58475-

azonosító számokkal jelölt temető feltárásának időigénye lényegesen nagyobb, mint egy szokványos régészeti lelőhely feltárására fordítandó idő. Ez okból az érintett régészeti lelőhelyek területén tervezett beruházások tervezése során számolni kell ezzel az időtöbblettel, melynek pontos mértékét az adott területre vonatkozóan feltárási joggal bíró intézménnyel való előzetes tárgyalások során idejében tisztázni kell annak érdekében, hogy az adott beruházás ütemezésében a megelőző feltárás ne jelentsen elháríthatatlan akadályt és a megelőző feltárást végző intézménynek is megfelelő ideje legyen a veszélybe kerülő örökségi értékek megmentésére.

A település határában található egykori középkori falvak régészeti emlékei alig ismertek, többnyire a mai település telkei, házai alatt találhatók. Ez okból az alábbi táblázatban szereplő régészeti lelőhelyeken a közműépítési munkákat és az egyéb földmunkákat mindenképp régészeti szakfelügyelet mellett javasolt végezni.

hivatali azonosító szám	lelőhely neve	leletanyag korhatározása	feltárt jelenségek jellege	irodalom	állapot, területhasználat	védettség
28526	Pécskő-szikla	későrézkor korabronzkor későbronzkor	földvár (?)/ magaslati település	Dornyai 1926, 5-6, 1929, 59, Kalicz 1968, 79 Korek 1968 Kemenczei 1984, 107 Patay 1999 Gall-Tankó 2007, 110 Nováki 2010, 244–245	részben feltárt, erdő	fokozottan védett természetvédel mi oltalom
28567	Ipari park II	rézkor középső vaskor/szkíta hunkor	település település temetkezés	Vaday 2001, 2002 2003	teljes feltárás, beépített	szakmai
30405	Salgóvár	13–16. sz	vár	Feld 1984, 2002, 2003a, 2003b, 2003c, 2004, 2005, 2006, 2007, László 2009 Nováki 2010, 242	feltárt, részben helyre- állított vár	kiemelten védett természet- védelmi oltalom
36901	Ponyi-pusztá	Árpád-kor	kemence	Tárnoki 1982, 384	beépített	szakmai
71551	Kotyháza	középkor	település		beépített kert- művelés	szakmai
71557	Andrásfalva	középkor	település		beépített kert- művelés	szakmai
71559	Zagyvaróna, középkori falumag	középkor	település		beépített kert- művelés	szakmai
75083	Baglyaskő vára alatt	középkor	település	Guba 2012,	meddő- hányó, beépített	szakmai

2. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK

Jelen Örökségvédelmi Hatástanulmány Salgótarján MJV Településrendezési Eszközeinek felülvizsgálatához készül, és az ott tervezett változtatások örökségre gyakorolt hatásait mutatja be. A Változtatási szándékok

2./A TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÉS TÁJHASZNÁLATI VÁLTOZÁS

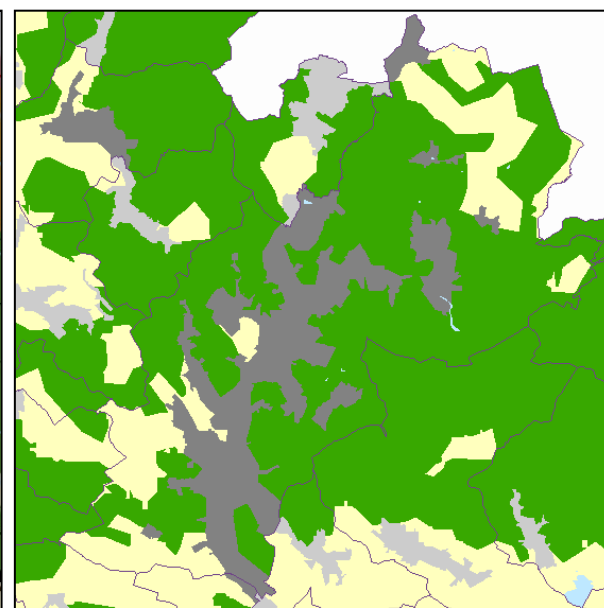
Az Országgyűlés Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról szóló 1/2014. (I. 3.) OGY határozata Salgótarjánt a főváros körüli belső városgyűrű városaként nevesíti, amely potenciálisan egy megújulásra kész, vonzó középváros, amely cél eléréséhez húzóágazatai, magas szintű technológiai iparágai és a turizmus, mint kitörési pontok, járulnak hozzá. Városhálózati pozícióját a Budapesttel való elérhetőségének javítása tovább erősíti.

A Nemzeti Fejlesztés 2030 programjával összhangban Salgótarján MJV jövőképi és célfa elemei a város településhálózatban betöltött szerepkörének növekedéséről szólnak, a határon átnyúló kapcsolatok további bővülését, gazdasági és kulturális központként való erősödését vetítik elénk. A jövőkép Salgótarjánt a Közép-Magyarországi Metropolisz Térség északkeleti kapujának nevezi.

Salgótarján szerepkörének bővülése a tájhasználat változásával is együtt jár. A szerepkör bővülése a város vonzerejét növeli, ezzel fejlesztési igényeket generál. Felveti az örök kérdést, meddig nőjön a település, a beépítésre szánt területek aránya hogyan változzon.

Forrás: hatályos OTTr

Forrás: http://gis.teir.hu/rendezes_nograd_trt/

Az Országos Területrendezési Terv rögzítette Salgótarján települési térségi kiterjedését. Meghatározta továbbá, hogy az ezen kívül eső területek a vízgazdálkodási térségen túl erdőterületek legyenek, mezőgazdasági területi kötelezettséget sehol nem jelölve ki. Salgótarjánt tehát az ország erdőszültségi arányait javító településnek szánta, tájhasználatában a természeti elemekre helyezte a hangsúly.

A megyei terv ugyanakkor – amely az OTTr elfogadása előtt született – a kialakult mezőgazdasági termelés színhelyeinek megőrzését lehetővé téve mezőgazdasági térséget is kijelölt. A tájhasználat jelenlegi megoszlásának lehetséges tehát az erdőtelepítés irányába való eltolódása. Ez ellen szól ugyanakkor, hogy az erőforrások védelme érdekében a meglévő mezőgazdasági termelés feladása nem kívánatos. A klímavédelem egyik sarkalatos pontja éppen a helyi fogyasztásban a helyben előállított termékek előtérbe helyezésében látja a kívánatos jövőt.

2./B TELEPÜLÉSSZERKEZETI, TERÜLETHASZNÁLATI ÉS BEÉPÍTETTSÉGI VÁLTOZÁS

Salgótarján MJV tagolt település, amelyet Salgótarján Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciója – több területi elem összevonásával – 10 városrészben határolt le. A város tagoltságát a magaslatok mellett az egykor hozzátartozó községek – *Somoskő, Salgóbanya, Rónafalu, Zagyvaróna, Rónabánya, Baglyasalja, Zagyvapálfalva, Kotyháza* – tovább növelték. A kompakt város ideális szerkezete, a földrajzi és történelmi adottság miatt, nem valósult meg. A morfológia szerkezetre gyakorolt hatása tagadhatatlan. A vízfolyások völgye jelentette a letelepedés számára egykor a legkedvezőbb területet. A bányászat kialakulásával az addig a fejlődési nyomvonalakra eső részekben túli terjeszkedés is megkezdődött. A már kialakult központok köré folyamatosan fejlesztési területek települtek. A településszerkezet lassan elnyerte mai formáját.

A településrendezési eszközök felülvizsgálata jelentős számú változást generált. A következő oldalakon bemutatott táblázatos felsorolás ezeknek a területfelhasználási váltások közötti típusait, míg a táblázatot követő Változási térkép azok valamennyi előfordulási helyét tünteti föl. Utóbbi az örökségvédelmi elemeket is ábrázolja, így nyomon követhetővé teszi az ütközéseket.

TERÜLETFELHASZNÁLÁSI VÁLTOZÁSOKAT MUTATÓ TÁBLÁZAT

Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
V1.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Ln	nagyvárosias lakóterület
V2.	Vt	településközpont terület	>	Ln	nagyvárosias lakóterület
V3.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Ln	nagyvárosias lakóterület
V4.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Ln	nagyvárosias lakóterület
V5.	Ln	nagyvárosias lakóterület	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V6.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V7.	Lf	falusias lakóterület	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V8.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V9.	V	vízgazdálkodási terület	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V10.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V11.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V12.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V13.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Lk	kisvárosias lakóterület
V14.	Ln	nagyvárosias lakóterület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V15.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V16.	Lf	falusias lakóterület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V17.	Gks	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V18.	Gip	ipari terület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V19.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V20.	V	vízgazdálkodási terület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V21.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V22.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V23.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V24.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V25.	Ee	egészségügyi, szociális, turisztikai rendeltetésű erdőterület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V26.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Lke	kertvárosias lakóterület
V27.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	Lke	kertvárosias lakóterület

Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
V28.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Lf	falusias lakóterület
V29.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Lf	falusias lakóterület
V30.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	Lf	falusias lakóterület
V31.	Gip	ipari terület	>	Lf	falusias lakóterület
V32.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	Lf	falusias lakóterület
V33.	Üh	hétvégi házas üdülőterület	>	Lf	falusias lakóterület
V34.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Lf	falusias lakóterület
V35.	V	vízgazdálkodási terület	>	Lf	falusias lakóterület
V36.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Lf	falusias lakóterület
V37.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Lf	falusias lakóterület
V38.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Lf	falusias lakóterület
V39.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Lf	falusias lakóterület
V40.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Lf	falusias lakóterület
V41.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Lf	falusias lakóterület
V42.	Mk	kertes mezőgazdasági terület	>	Lf	falusias lakóterület
V43.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	Lf	falusias lakóterület
V44.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	Lf	falusias lakóterület
V45.	Ln	nagyvárosias lakóterület	>	Vt	településközpont terület
V46.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Vt	településközpont terület
V47.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Vt	településközpont terület
V48.	Lf	falusias lakóterület	>	Vt	településközpont terület
V49.	Gip	ipari terület	>	Vt	településközpont terület
V50.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Vt	településközpont terület
V51.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Vt	településközpont terület
V52.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Vt	településközpont terület
V53.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Vt	településközpont terület
V54.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Vt	településközpont terület
V55.	Ln	nagyvárosias lakóterület	>	Vi	intézményterület
V56.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Vi	intézményterület
V57.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Vi	intézményterület
V58.	Lf	falusias lakóterület	>	Vi	intézményterület
V59.	Vt	településközpont terület	>	Vi	intézményterület
V60.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	Vi	intézményterület
V61.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	Vi	intézményterület
V62.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Vi	intézményterület
V63.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Vi	intézményterület
V64.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Vi	intézményterület
V65.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Vi	intézményterület
V66.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V67.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület

Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
V68.	Lf	falusias lakóterület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V69.	Vt	településközpont terület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V70.	Gip	ipari terület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V71.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V72.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V73.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V74.	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V75.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V76.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V77.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület
V78.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	Gipe	egyéb ipari terület
V79.	Gip	ipari terület	>	Gipe	egyéb ipari terület
V80.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Gipe	egyéb ipari terület
V81.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Gipe	egyéb ipari terület
V82.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Gipe	egyéb ipari terület
V83.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Gipe	egyéb ipari terület
V84.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Gipe	egyéb ipari terület
V85.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Gipe	egyéb ipari terület
V86.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Üü	üdülőházas terület
V87.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Üü	üdülőházas terület
V88.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Üü	üdülőházas terület
V89.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	Üh	hétvégi házas terület
V90.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Üh	hétvégi házas terület
V91.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Üh	hétvégi házas terület
V92.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Üh	hétvégi házas terület
V93.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Kmg	különleges beépítésre szánt - mezőgazdasági üzemi terület
V94.	V	vízgazdálkodási terület	>	Kmg	különleges beépítésre szánt - mezőgazdasági üzemi terület
V95.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	Kmg	különleges beépítésre szánt - mezőgazdasági üzemi terület
V96.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	Kmg	különleges beépítésre szánt - mezőgazdasági üzemi terület
V97.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Kt	különleges beépítésre szánt - temetőterület
V98.	Lf	falusias lakóterület	>	Kt	különleges beépítésre szánt - temetőterület
V99.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Kt	különleges beépítésre szánt - temetőterület
V100.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Kt	különleges beépítésre szánt - temetőterület
V101.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Kt	különleges beépítésre szánt - temetőterület
V102.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű	>	Kt	különleges beépítésre szánt -

Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
		közlekedési célú közterület			temetőterület
V103.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Kt	különleges beépítésre szánt - temetőterület
V104.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Kt	különleges beépítésre szánt - temetőterület
V105.	Mk	kertes mezőgazdasági terület	>	Kt	különleges beépítésre szánt - temetőterület
V106.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	Kre	különleges beépítésre szánt - sport- és rekreációs terület
V107.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	Kre	különleges beépítésre szánt - sport- és rekreációs terület
V108.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Kre	különleges beépítésre szánt - sport- és rekreációs terület
V109.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Kre	különleges beépítésre szánt - sport- és rekreációs terület
V110.	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület	>	Kre	különleges beépítésre szánt - sport- és rekreációs terület
V111.	Ln	nagyvárosias lakóterület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V112.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V113.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V114.	Lf	falusias lakóterület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V115.	Vt	településközpont terület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V116.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V117.	Gip	ipari terület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V118.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V119.	V	vízgazdálkodási terület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V120.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V121.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V122.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V123.	Mk	kertes mezőgazdasági terület	>	Kkm	különleges beépítésre szánt - közműterület
V124.	Ln	nagyvárosias lakóterület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V125.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V126.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V127.	Vt	településközpont terület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V128.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület

Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
V129.	V	vízgazdálkodási terület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V130.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V131.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V132.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V133.	Ee	egészségügyi, szociális, turisztikai rendeltetésű erdőterület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V134.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Kkö	különleges beépítésre szánt - közlekedési terület
V135.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	V	vízgazdálkodási terület
V136.	Lf	falusias lakóterület	>	V	vízgazdálkodási terület
V137.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	V	vízgazdálkodási terület
V138.	Gip	ipari terület	>	V	vízgazdálkodási terület
V139.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	V	vízgazdálkodási terület
V140.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	V	vízgazdálkodási terület
V141.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	V	vízgazdálkodási terület
V142.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	V	vízgazdálkodási terület
V143.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	V	vízgazdálkodási terület
V144.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	KbB/R	különleges beépítésre nem szánt - bányászattal érintett terület
V145.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	KbB/R	különleges beépítésre nem szánt - bányászattal érintett terület
V146.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	KbB/R	különleges beépítésre nem szánt - bányászattal érintett terület
V147.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	KbB/R	különleges beépítésre nem szánt - bányászattal érintett terület
V148.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	KbB/R	különleges beépítésre nem szánt - bányászattal érintett terület
V149.	Zkp	zöldterület - közpark	>	KbB/R	különleges beépítésre nem szánt - bányászattal érintett terület
V150.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	KbB/R	különleges beépítésre nem szánt - bányászattal érintett terület
V151.	Gip	ipari terület	>	KbKm	különleges beépítésre nem szánt - külterületi közműterület
V152.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	KbKm	különleges beépítésre nem szánt - külterületi közműterület
V153.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	KbKm	különleges beépítésre nem szánt - külterületi közműterület
V154.	V	vízgazdálkodási terület	>	KbKm	különleges beépítésre nem szánt - külterületi közműterület
V155.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	KbKm	különleges beépítésre nem szánt - külterületi közműterület
V156.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	KbKm	különleges beépítésre nem szánt - külterületi közműterület
V157.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	KbKm	különleges beépítésre nem szánt - külterületi közműterület

Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
V158.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	KbKm	különleges beépítésre nem szánt - külterületi közműterület
V159.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Kbl	különleges beépítésre nem szánt - intézményterület
V160.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Kbl	különleges beépítésre nem szánt - intézményterület
V161.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	KbH	különleges beépítésre nem szánt - hulladékkezelő terület
V162.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	KbH	különleges beépítésre nem szánt - hulladékkezelő terület
V163.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	KbH	különleges beépítésre nem szánt - hulladékkezelő terület
V164.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	KbH	különleges beépítésre nem szánt - hulladékkezelő terület
V165.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	KbLh	különleges beépítésre nem szánt - külterületi lakott hely
V166.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	KbLh	különleges beépítésre nem szánt - külterületi lakott hely
V167.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	KbLh	különleges beépítésre nem szánt - külterületi lakott hely
V168.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	KbLh	különleges beépítésre nem szánt - külterületi lakott hely
V169.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	KbLh	különleges beépítésre nem szánt - külterületi lakott hely
V170.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	KbLh	különleges beépítésre nem szánt - külterületi lakott hely
V171.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	KbT	különleges beépítésre nem szánt - külterületi temetőterület
V172.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	KbT	különleges beépítésre nem szánt - külterületi temetőterület
V173.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	KbT	különleges beépítésre nem szánt - külterületi temetőterület
V174.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	KbKö	különleges beépítésre nem szánt - közlekedési terület
V175.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V176.	Lf	falusias lakóterület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V177.	Vt	településközpont terület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V178.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V179.	Gip	ipari terület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V180.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V181.	V	vízgazdálkodási terület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V182.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V183.	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V184.	Zkp	zöldterület - közpark	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V185.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V186.	Mk	kertes mezőgazdasági terület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V187.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V188.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	KÖu	közúti közlekedési terület
V189.	Ln	nagyvárosias lakóterület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű

Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
					közlekedési célú közterület
V190.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V191.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V192.	Lf	falusias lakóterület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V193.	Vt	településközpont terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V194.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V195.	Gip	ipari terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V196.	Üh	hétvégi házas üdülőterület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V197.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V198.	V	vízgazdálkodási terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V199.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V200.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V201.	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V202.	Zkp	zöldterület - közpark	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V203.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V204.	Ee	egészségügyi, szociális, turisztikai rendeltetésű erdőterület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V205.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V206.	Mk	kertes mezőgazdasági terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V207.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V208.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület
V209.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület
V210.	Gip	ipari terület	>	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület
V211.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület
V212.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület
V213.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Zkp	zöldterület - közpark
V214.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Zkp	zöldterület - közpark
V215.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Zkp	zöldterület - közpark
V216.	Ln	nagyvárosias lakóterület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V217.	Lk	kisvárosias lakóterület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V218.	Lf	falusias lakóterület	>	Zkk	zöldterület - közkert

Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
V219.	Vt	településközpont terület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V220.	Gksz	kereskedelmi, szolgáltató terület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V221.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V222.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V223.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V224.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V225.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V226.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Zkk	zöldterület - közkert
V227.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V228.	Ee	egészségügyi, szociális, turisztikai rendeltetésű erdőterület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V229.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Zkk	zöldterület - közkert
V230.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	Zkk	zöldterület - közkert
V231.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V232.	Lf	falusias lakóterület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V233.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V234.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V235.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V236.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V237.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V238.	KÖk	kötőtpályás közlekedési terület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V239.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V240.	Ee	egészségügyi, szociális, turisztikai rendeltetésű erdőterület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V241.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V242.	Mk	kertes mezőgazdasági terület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V243.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V244.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület
V245.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Ek	közzóléti rendeltetésű erdőterület
V246.	Lf	falusias lakóterület	>	Ek	közzóléti rendeltetésű erdőterület
V247.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Ek	közzóléti rendeltetésű erdőterület
V248.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Ek	közzóléti rendeltetésű erdőterület
V249.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Ek	közzóléti rendeltetésű erdőterület
V250.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Ek	közzóléti rendeltetésű erdőterület
V251.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	Ek	közzóléti rendeltetésű erdőterület
V252.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	Ek	közzóléti rendeltetésű erdőterület
V253.	Lf	falusias lakóterület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V254.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V255.	V	vízgazdálkodási terület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület

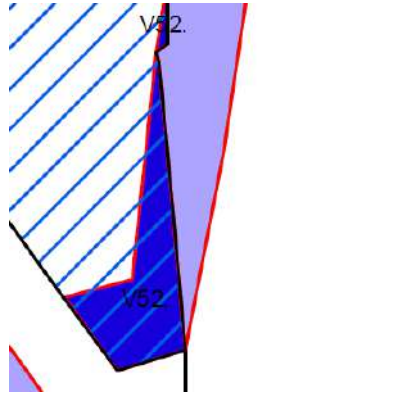
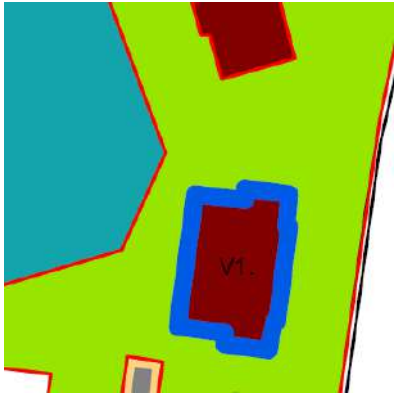
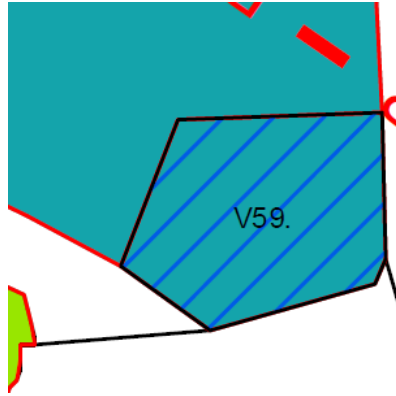
Ssz.	HATÁLYOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS			TERVEZETT TERÜLETFELHASZNÁLÁS	
V256.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V257.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V258.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V259.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V260.	Ee	egészségügyi, szociális, turisztikai rendeltetésű erdőterület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V261.	Mk	kertes mezőgazdasági terület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V262.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V263.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület
V264.	Lke	kertvárosias lakóterület	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V265.	Lf	falusias lakóterület	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V266.	Üü	üdülőházas üdülőterület	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V267.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V268.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V269.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V270.	Zkp	zöldterület - közpark	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V271.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V272.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V273.	Má	általános mezőgazdasági terület	>	Mk	kertes mezőgazdasági terület
V274.	Lf	falusias lakóterület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V275.	Gip	ipari terület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V276.	K	különleges beépítésre szánt terület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V277.	Kk	különleges beépítésre nem szánt terület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V278.	KÖu	közüti közlekedési terület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V279.	kt.	nem szerkezeti jelentőségű közlekedési célú közterület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V280.	Ev	védelmi rendeltetésű erdőterület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V281.	Eg	gazdasági rendeltetésű erdőterület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V282.	Mk	kertes mezőgazdasági terület	>	Má	általános mezőgazdasági terület
V283.	Má-tny	általános mezőgazdasági terület - tanya	>	Má	általános mezőgazdasági terület

A szürke alászínezés a beépítésre nem szánt terület beépítésre szánttá válását emeli ki. Általában ezek azok a változtatások, amelyek örökségi szempontból – érintettség esetén – a legnagyobb odafigyelést igénylik. Salgótarján esetében azonban a változtatások bizonyos témakörönként csoportosíthatók, és maguk a tématerületek már eldönthetővé teszik, hogy mely változtatások igényelnek – örökségi érintettség esetén – vizsgálatot, melyek nem.

Általánosságban kijelenthető, hogy a fent megfogalmazottak a szerkezeti jelentőségű kapcsolatok minőségének fejlesztését és nem mennyiségi növelését jelentik. A módosítás a valós igények leképezésére vállalkozott, nem öncélú kijelölésekre. A területhasználat adottságok felé közelítését tűzte ki céljául. A Város számára fontos területek fejlesztésére helyezte a hangsúlyokat. Fontosnak ítélte a beépült területek hasznosítását, ezzel újabb területek igénybevételét elkerülve.

A beépítettség szempontjait két oldalról is vizsgálta. A zsúfoltság elkerülése, az élıhetőségi szint megtartása állt az egyik oldalon, míg a már igénybevett területekkel való intenzív gazdálkodás a másikon. Hogyan várható el, hogy ne eredményezzünk területi igénybevételt, ha a meglévı városi területeken laza beépítést írunk elı. A belvárosi szövet beépítettségi mutatói azonban nem várhatók el a kertvárosi részektıl. Itt országos elıírások szabnak határt a beépítettség magas értékének. A városi gyırők – esetünkben ágvonalak – pulzálást jelenítenek meg. Belül sőrő, majd lassan fellazuló területek váltakozását. Az élıhető várost az átmenetek teszik emberivé. A monoton egyenlıséget a változatos, ad hoc megoldások színesítik, melyek Salgótarján esetében adottságoknak tekinthetők.

AZ EGYES VÁLTOZTATÁSOKKAL VALÓ ÉRINTETTSÉGEK ÁTTEKINTÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

		
V52. (kt. > Vt) Valóságot megjelenítı változás.	V1. (Lk > Ln) Valóságot megjelenítı változás.	V59. (Vt > Vi) Valóságot megjelenítı változás.
		
V58. (Lf > Vi) Valóságot megjelenítı változás.	V59. (Vt > Vi) Valóságot megjelenítı változás.	V59. (Vt > Vi), V45. (Ln > Vt) Valóságot megjelenítı változás.
		
V59. (Vt > Vi) Valóságot megjelenítı változás.	V59. (Vt > Vi) Valóságot megjelenítı változás.	V60. (Gksz > Vi) Valóságot megjelenítı változás.

		
V99. (K > Kt) Valóságot megjelenítő változás.	V58. (Lf > Vi), V100. (Kk > Kt) Valóságot megjelenítő változás.	V159.(K > Kbl), V243.(Má-tny > Ev) Valóságot megjelenítő változás.

A konkrét érintettségek kapcsán bebizonyosodott, hogy valamennyi a műemlékeket, illetve a helyi művi értékeket érintő változtatás a valóságot közelítő módosításnak tekinthető, azaz a művi elemek fennmaradását szolgálja.

2./C INFRASTRUKTURÁLIS VÁLTOZÁS

KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA

A fejlődő kapcsolatok, az agglomerációs elvárások térségi közlekedési fejlesztéseket vonnak maguk után. A 2014–2020-as programozási időszak országos jelentőségű közúti, vasúti és vízi közlekedési, városi és elővárosi közlekedési fejlesztéseinek indikatív listájáról szóló 1696/2014. (XI. 26.) Korm. határozat az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) nagyprojekt-listája című 4. melléklete a 21 sz. út Lőrinci; Szurdokpüspöki – Bányaterenye közötti négy nyomúsítást szerepelteti, 2x2 sávossal kiépítéssel.

Az OTRT 1/1. számú melléklete az országos jelentőségű gyorsforgalmi utak táblázatában hozza az R21: M3 Hatvan térsége – Salgótarján – Somoskőújfalu – (Szlovákia) gyorsutat.

Vasúti hálózat tekintetében a Salgótarján – Pásztó – Hatvan vonalon, az integrált (villamosított) vasúti közösségi közlekedési rendszer megteremtése a cél, amely kapcsolódhatna a Somoskőújfalu – Fülek – Losonc vonal rendszeréhez.

KÖZMŰ INFRASTRUKTÚRA

A Nemzeti Fejlesztés 2030 című dokumentum jelentős teret szentel a klímaváltozás hatásainak felmérésére és a felkészülési teendők számbavételére. Ezzel megerősíti az Európai Unió Tanácsának Magyar Elnöksége periódusa alatt született Klímabarát városok – Kézikönyv az európai városok klímaváltozással kapcsolatos feladatairól és lehetőségeiről című kiadvány megállapításait.

Közmű-fejlesztés szempontjából kiemelt figyelmet kap a csapadékvíz-helyben tartása, a vízbázisok védelme, a víztakarékosság, a megújuló energiák használatának növelése és az energia-hatékonyság. A felsorolt tényezők helyet kaptak Salgótarján MJV Konceptiójának anyagában.

INTÉZMÉNYI INFRASTRUKTÚRA

A központi szerep erősítése térségi-országos vonzáskörű intézményi fejlesztéseket eredményeznek.

További fejlesztése tervezett a szociális, nevelési, oktatási, kulturális intézményeknek, amely döntően a meglévő épületállomány felújításával, bővítésével, részben meglévő épületek funkcióváltásával valósul meg. Zöldmezős építésre a legszükségesebb esetekben kerül sor. Az intézmények intézményi területbe kerülése fennmaradásukat, fenntarthatóságukat segíti.

2./D NÉPESSÉG, ÉLETMÓD, TÁRSADALOM, KULTÚRA VÁLTOZÁSA

Salgótarján lakónépessége a 2001. és 2011. Népszámlálások közötti időszakban több mint 17%-kal (45.645 főről 37.761 főre) csökkent. Az országos átlagnál jóval kedvezőtlenebb adat mind a természetes szaporulat, mind a vándorlási különbözet negatív értékének összeadódásából eredt. Ennek ismeretében újabb lakóterületi fejlesztések nincsenek nevesítve. A meglévő területek rendezése a cél.

Figyelembe véve az európai trendekkel megegyező magyarországi tendenciákat, a természetes szaporulat általi népességszám-csökkenést nagy távon is csak bevándorlási többlettel lehet ellensúlyozni. A betelepülés / betelepítés történelmi gyökerű népességszám növelési módszer. A Honfoglalást követően több nép és népcsoport talált ennek keretében nálunk hazára, és erősítette a magyarságot. A kulturális sokszínűség előnyei mellett konfliktushelyzetek kialakulásához is vezethet. Az eltérő kulturális háttér az együttélés közös nevezőjének megtalálását igényli. A betelepülőkkel szemben toleráns, ám következetesen elváró szemlélet megvalósítására van szükség.

A lakosság képzése, a korai fejlesztés erősítése, a jövedelmi viszonyok javítása, az egészségtudatos szemlélet kiterjesztése az egységesen vallott elvek számának növekedéséhez vezet, a társadalmi közönségtudat erősítéséhez.

3. HATÁSELEMZÉS

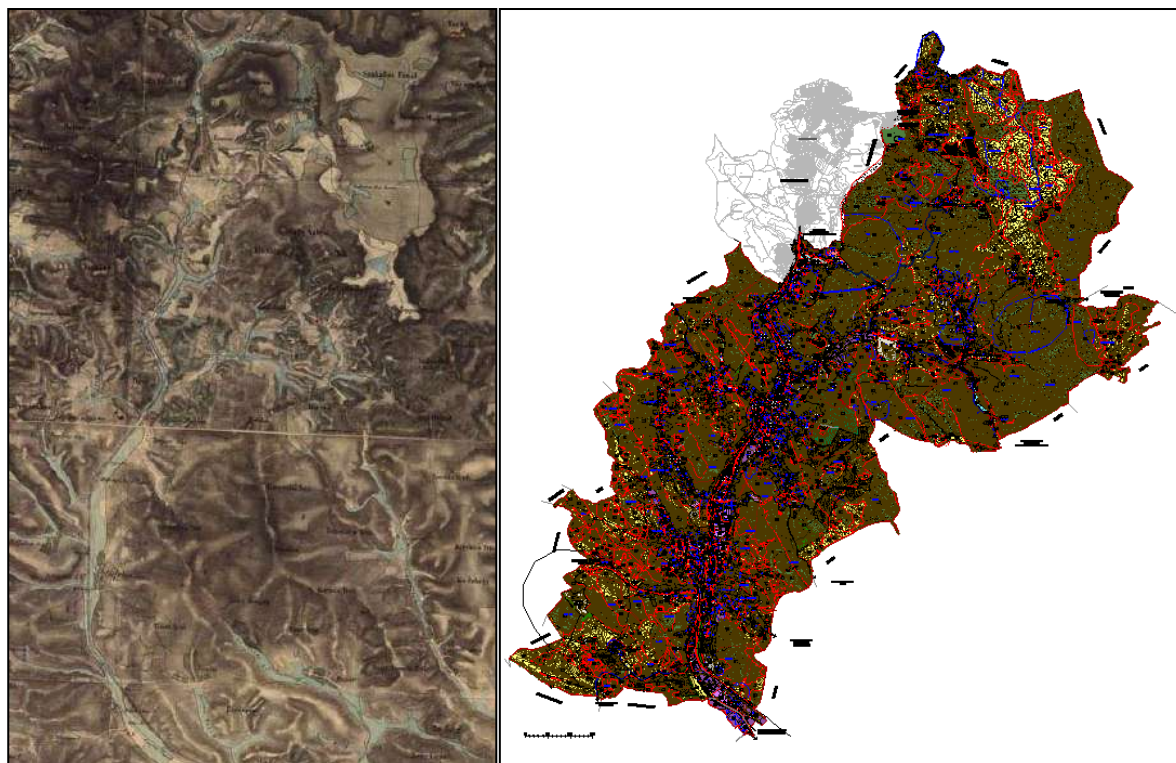
3./A TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSHÁLÓZATI KÖVETKEZMÉNYEK

Salgótarján településszerkezete földrajzi adottságok által meghatározott, közlekedéshálózati vonalakhoz kötődik. Jelen módosítás a hálózatos elemeken nem változtat, a meglévő adottságokra odafigyel. Figyelembe veszi a külterületi lakott helyeket, státuszukat fenntartja. Vizsgálja a lakótelepeket és szabályozásukat rendezi. Az intézmények besorolását összhangba hozza funkciójukkal. Kiemelten kezeli a kulturális örökség megbecsülését. Az értékeket nevesíti, védelmükről gondoskodik.

A kontinuitás mellett a kedvező irányú változásokra helyezi a hangsúlyt. Erős külső kapcsolatokkal számol, közlekedési vonalainak erősítése által. Az elérhetőség javítását lakónépességének megtartására, településhálózati helyzetének erősítésére használja. Teszi mindezt meglévő közintézmény-hálózatának hasznosításával számolva. Zöldfelületi fejlesztései a városias szövetbe behatoló zöldékek kiemelését célozzák. A múlt logikusan kialakított, a környezetre figyelmet fordítva telepített elemei újjáélednek.

3./B TERMÉSZETI, TÁJI HATÁSOK

Salgótarján MJV közigazgatási területe kiemelkedő természeti értékekkel érintett. Natura 2000 területek, országos ökológiai hálózati elemek fedik le a város jelentős részét. A város a Cserhát Kultúrtáj része. Magas erdősültségi arányú település.

II. Katonai felmérés (1806-1869.)

Hatályos TSZT

A katonai felmérésen szereplő állapot és a településszerkezeti tervben lefektetett elvek markánsan megjelenítik az eltelt 200 év alatti változásokat. Kirajzolódnak a máig megőrzött városi elemek, miközben az egykori erdőterületek városi területek közé való bevonása látható. A domboldalakon külterületi lakott helyek jelentek meg a bányászathoz kötődően, amelyek a bányászat befejeztét követően is megmaradtak. A települési térség déli határától gazdasági területek kísérik a település egész hosszát, hol előtérben, hol a háttérben elhelyezkedve.

A városias szövet és a természeti táj hosszú vonal mentén összeér. A közvetlen érintkezés előnyöket és hátrányokat egyaránt tartogat. A védett területek közelsége természetes határt szab, miközben figyelmet érdemel a peremek védelme.

A fenntarthatóság elvét hangsúlyosan kell kezelni. A fejlődés nem a területi terjeszkedés szinonimája, az élhető, szerethető város kialakítása a legfontosabb. Az alulhasznosított területek városi szövetbe integrálása éppúgy javít mind a vizuális, mind a környezeti feltételeken.

3./C A TELEPÜLÉSKÉP FELTÁRULÁSÁNAK VÁLTOZÁSAI

Salgótarján MJV számos, egymástól eltérő feltárulási pontot kínál. A típusos érkezési pontok a lakott területekre való belépés vonalai, kiegészítve a vasúton érkezők pályaudvar-élményével. A szomszédos településekkel való összeköttetés adott, az érintkező települések oda-vissza kapcsolatai léteznek.

Mára a közutak, elsősorban az autópálya felől érkezők belépési pontja adja a tömegesen érkező személyforgalom számára a város első benyomását. A megérkező gazdasági területek között haladva méri föl, hová is érkezett. A kapuk szerepe a középkori városkapukhoz képest megváltozott. Míg ott, a városkapun belépve, a város központja tárult az érkező szeme elé. Mára a kívül és bent elválasztó pontja a város beépült területeinek határa, ahonnan hosszú út vezet a valódi központ felé. Az éles központ-határ megszűnése a felvezető út fontosságát kiemeli. Az arculat elsődleges meghatározását nem a területi, hanem a vonal menti elemek jelentik.

A kötöttpályás közösségi közlekedéssel érkezők esetében nagyobb jelentőségre tesznek szert a megérkezési pontok, azaz a pályaudvarok. Ezek kapuján kilépve az érkező azonnal a városi szövet közepében találja magát, a felvezetés elmarad, a benyomást a pályaudvar épületéből kilépve azonnal megszerzi.

A településkép feltárulásának Salgótarján számára fontos pontjai/vonalai a környezetbarát közlekedést használók látványhelyei. A gyalogos turisták – mint azt sok fénykép is tanúsítja – különleges, egyedi látványként élik meg a Város ágas szerkezetét.

Jelen módosítás során a gazdasági területek finomítására sor kerül, a megérkező számára jelentkező látványt javítva ezzel. További változásokat eredményez a helyi értékek új szempontok szerinti rendezése, megkülönböztetve a területileg egységesen kezelendő részeket, az utcafépí elemeket és az egyedi értékeket egymástól.

3./D RÉGÉSZETI EMLÉKEK FELTÁRTHATÓSÁGÁNAK, MEGMARADÁSÁNAK, BEMUTATHATÓSÁGÁNAK, VAGY PUSZTULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

A régészeti lelőhelyeket csoportosíthatjuk aszerint, hogy melyek azok az emlékek, melyeket terváttással kell kutassunk, mert tudományos szempontból, vagy a város élete számára (bemutatóhely kialakítása) fontos szereppel bírnak, és melyek azok, ahol ugyan nem számolunk a közeljövőben tervszerű kutatásukkal, de mivel minden régészeti lelőhely a nemzeti örökség része, biztosítanunk kell azok állagmegóvását, illetve szükség esetén megelőző feltárásukat és az ott előkerült régészeti jelenségek dokumentálását. A második csoportba minden ismert régészeti lelőhely beletartozik.

Az első csoportba tartozó helynek tekinthető a 71513 azonosítójú, Szilvaskő és környéke megnevezésű földvár, ahol a védelem mellett tervszerű kutatással is számolnunk kell.

A régészeti emlékek statikus és dinamikus tényezők együttesének tekinthetők. A földben várják megtalálásukat. Nem mozdulnak, nem változnak, mégis azzal, hogy felszínre kerülnek hirtelen

ugrással átírnak addig szilárdnak hitt történelmi tényeket. Azzal, hogy megismertük őket, történelmi tudásunkat gyarapították. Megtartásuk fontos, elpusztulásukkal csökken az ismeretek tárháza. Fontos a feltárás maradéktalan szakszerűsége, részletes dokumentálása. Kedvező a helyben való bemutatathatóság, kerülendő a fennmaradást veszélyeztető minden lépés.

A Településrendezési Eszközök erősítik az értékalapú magatartást. Előtérbe helyezik a kulturális örökség megbecsülését. Az épített értékek megóvását rögzítésükkel szolgálják.

3./E TÖRTÉNETI TÉRBELI RENDSZEREK ALAKULÁSA

A történelmi idők a természeti adottságokat messzemenően figyelembe vették. Majd jöttek azok a korok, amelyek ásványkincsek elérése céljából a legalkalmatlanabb terepeket is meghódították a települések számára. Lassan visszakanyarodunk a természettel szinkronban tett lépésekhez. Megpróbálunk együtt élni, és klímatudatos szemléletet megvalósítani.

A Településrendezési Eszközök tudomásul véve Salgótarján történelmét, térségi központként kezelik a várost. Noha városi rangját későn kapta, mára egyértelműen központi szerepet tölt be. Jelentősen bővülő szerepkörre nem kell számítani. Helyzetét azonban megyeszékhelyi rangja megalapozza, számíthat e jogának megőrzésére. Egy mára markánssá váló nyomvonal határ menti települése, amely az elérhetőség javításával helyzetét tovább stabilizálja.

3./F MŰEMLÉKI EGYÜTTESEK, MŰEMLÉKEK ESZMEI, HASZNÁLATI ÉS ESZTÉTIKAI JELENTŐSÉGÉNEK ALAKULÁSA A TÁJBAN, TELEPÜLÉSSZERKEZETBEN, ÉPÍTETT KÖRNYEZETBEN, A TELEPÜLÉS ÉLETÉBEN

Salgótarján országosan védett művi elemei a helyi védett értékekkel kiegészülve kijelölik a város múltjának megmaradt darabjait, struktúráit, egyedi arculatú részeit. Jó érzéssel tekinthetünk a kiemelt építményekre, hiszen megjelöltük őket, fennmaradásukért tettünk egy lépést. Felhívtuk a figyelmet esztétikai jelentőségükre, a város életében betöltött történelmi szerepükre. A védelemmel kijelentettük, hogy ezek az épületek, emlékek nem helyettesíthetők, a jövő generációjának is látnia kell őket, hogy Salgótarján egyediségét megadva, a hely identitását erősítsék.

A védelemmel azonban nem szeretnénk az építményeket egy múltbeli szerepre kárhoztatni. A valamikori funkciójuk ismerete mellett meg kell találni számukra a mai és a jövőbeni szerepet is. Nem hasznosulhat valamennyi múzeumként, az a kedvező, ha integrálódnak a város életébe, a településszerkezeti helyzetüknek megfelelő funkciót betöltve. Nem szabad megijedni a múltban betöltött szerepkör és a ma neki szánt funkció jelentős eltérésétől. Ha élettel nem töltjük meg az értékeket, szoborrá merevítjük azokat, melyek nem többek, mint díszletek a város színpadán.

A Településrendezési Eszközök a területfelhasználás és övezeti rendszer rendezésével az ingatlanok hasznosítását elősegíti. A Konceptió céljaival összhangban az intézményi, turisztikai, gazdasági területek áttekinthetővé tétele, az építési jogok rendezése, az ingatlanpiaci kínálat rugalmasságát megteremti, amely az értékkel bíró ingatlanok hasznosítását, élettel való megtöltését is eredményezi.

3./G MŰEMLÉKEK MEGÚJULÁSÁNAK ÉS FENNTARTHATÓSÁGÁNAK GAZDASÁGI ESÉLYEI

Magyarország Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiója Nógrád megyére – több más irány mellett – a minőségi munkaerő foglalkoztatásának növelését, turisztikai fejlesztéseket, illetve intézményi fejlesztéseket nevesít.

A műemlékek fenntarthatóságának gazdasági esélyét a rögzített irányokhoz való kapcsolódás, hasznosításuk támogatott keretekhez kötése jelenti.

A Településrendezési Eszközökben az országos és helyi értékek kirajzolódnak, a területek érintettsége egyértelművé válik. A műemlékek és helyi jelentőségű értékek nevesítése a „Fenntarthatóság”-fogalom-körével alkot egységet, kiemelt figyelmet biztosítva azok fennmaradásának.

3./H TELEPÜLÉSKARAKTER VÁLTOZÁSÁNAK HATÁSAI

Salgótarján településkaraktere sok tényező egymásra rakódásának eredményeképp született meg. Karakterét általános, mégis város-specifikus jegyek határozzák meg. A belvárosi, a polgári, a munkástelepi, a kertvárosi, a lakótelepi, a kertés mezőgazdasági, a külterületi lakóterületi, az intézményi, a gazdasági karakterek alkotják döntően a város. Ezek egy része védelem alatt áll.

Salgótarján MJV Közgyűlésének az építészeti örökség helyi védelméről szóló 3/2014. (I. 30.) önkormányzati rendelete az építési tevékenységgel, illetve a védelem megszüntetésével összefüggő szempontokat, eljárási szabályokat rögzítette. Védelem alá egyetlen ingatlant helyezett, tekintettel arra, hogy a hatályos helyi építési szabályzat már elrendelt további egyedi és területi védelmet. A felülvizsgálat során e kettős jogszabályi védelem egyetlen helyre egységesül, áttekinthetővé téve a valós állapotokat. A védelem típusait is rendezni kívánja, az eddigi területi és egyedi épületvédelmet utcaképi védelemmel kiegészíti. A rendezés koherens, adottságokra épülő rendszert alkot. Jelzi a hangsúlyokat, nem keveri a kategóriákat.

A Településrendezési Eszközök a védett karakterjegyű területeken és védett egyedi épületeken túl gondot fordít a város egészének arculatára. A lakóterületek arculati erősítésének megkövetelése, a szlömösödés megállítása, a gazdasági területek rehabilitációja, eltérő karakterű területeket erősít. A Város ugyanis több mint alkotóelemeinek egyszerű összegzése, valami új keletkezik a részek egymásra hatásából. Ám az elv visszafelé is igaz. Ha a részeket erősítjük, ezek hatása nem egyszerűen összegződik, hanem hatványozódva, magasabb szintű végeredményre vezet.

3./I KÖRNYEZETI TERHELÉSEK ÉS AZ ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG MŰSZAKI ÁLLAPOTÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI

A város terjeszkedése, vonzást gyakorló létesítményeinek növekedése, kapcsolatainak bővülése mind a környezetterhelés növekedése irányába mutat. Élhetünk azonban olyan eszközökkel, amely e folyamatot mérsékelheti, sőt megállíthatja.

A környezetterhelés tényezői közül a zaj és rezgés döntően közlekedési, illetve gazdasági tevékenységből ered, ám a szórakoztató létesítményekből eredő terhelés is jelentős lehet.

A közlekedési eredetű zaj- és rezgésterhelés környezetbarát közlekedési módok alkalmazásával, a gazdasági eredetű a legjobb technológiára törekvéssel, míg a szórakoztató létesítmények zajterhelése elsősorban zárt, zajszigetelt megoldásokkal mérsékelhető.

A környezetterhelés másik tényezője a levegőszennyezés. Ez technológiai fejlesztésekkel, a porterhelést megkötő burkolt, illetve zöldfelületi kialakítással ellensúlyozható.

A harmadik tényező a vízvédelem kérdése. A víztakarékosság, a szennyezett víz tisztításának hatásfok-növelése, a közművesítés kiépítése, illetve a szürkevíz hasznosításának megoldásai mind a vízvédelem érdekeit szolgálja.

Az épített örökség műszaki állapotára mindhárom tényező kihat. Az épületek állagromlása, illetve a rezgés, a levegőszennyezés és az agresszív vizek jelenléte között egyenes arányosság mutatható ki. A Településrendezési Eszközök Salgótarján Településfejlesztési koncepciójának jövőképét; az élhető és vonzó várost, az egészséges és emberközpontú várost és a biztonságos várost kívánják megvalósítani, amely a környezetterhelés mérséklését fejezi ki. Mindezek az örökség műszaki állapotát kedvező irányba befolyásolják.

3./J FOLYAMATOK IRÁNYA, VISSZAFORDÍTHATÓSÁGA

A városiasodás tényreése folytatódik. Tény, hogy az Unión belüli lakosság számának csökkenése mutatható ki, miközben a Föld lakossága ugrásszerűen növekszik. Ebből az éles ellentmondásból a bevándorlás új formáinak megjelenése várható. A Településrendezési Eszközök készítésekor e folyamat eszkalációja már elindult. A telephelyi, lakóterületi kínálat fenntartása mellett a települési térség külterületi szétterülése mellett mégsem szólnak érvek. Az elérhetőség a mai városszerkezeten belül is fejlesztést igényel. További terjeszkedés a kapcsolatok újabb és újabb vonalakkal való bővítését igényli, amely újabb területeket vonna el a tájtól, esetünkben az erdőtől.

A Településrendezési Eszközök az integrált településszerkezet mellett teszik le a voksot, az egységes város mellett, amely mégis egyediséget sugárzó részekből tevődik össze. Az elérhetőség javításán túl, a barnamezős területek új funkciókkal való megtöltését célozza. A hatályos településszerkezeti tervben már kijelölt beépítésre szánt területekre koncentrálja a fejlesztéseket, újabb jelentős bevonásokra nem kíván sort keríteni.

3./K KÁRENYHÍTÉS LEHETŐSÉGE, KÖLTSÉGE, ILLETVE ELLENTÉTELEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Az örökséget ért károk mértéke eltérő. Már az arculati megjelenést beárnyékoló kisebb károk is elrontják a városi összképet. Amennyiben ehhez szerkezeti károk is társulnak, úgy az építmények hasznosíthatósága kerül veszélybe. A legutolsó lépcsőfoknál, azaz az örökségi elemek megsemmisülésénél egy kapu bezárul mögöttünk, amin soha többé nem tudunk visszamenni. Az ellentételezés ebben az esetben lehetetlen. Örülhetünk a felmérési dokumentáció meglétének, ismerhetjük az adatokból kinyerhető információt. A későbbi korok új technológiával megerősített vizsgálati módszereit azonban már nem tudjuk alkalmazni, sok, ma még nem ismert tényt örökre homályban tartva.

A kárenyhítés helyett a hangsúlyt a megelőzésre, a megtartásra kell áthelyezni. Az örökségi elemek jó karban tartása az elsődleges, a kárenyhítés lehetőségeinek kutatását, csak előbbi alkalmazhatatlansága esetére tartogassuk.

4. KÖZÉRTHETŐ, EGYÉRTELMŰ ELBÍRÁLÁSRA ALKALMAS ÖSSZEFOGLALÓ

4./A RÉGÉSZET

Salgótarján közigazgatási területén jelenleg 41 nyilvántartott régészeti lelőhely található, valamint 2 további terület (Tesco, Luby-telep), ahol a szakirodalom régészeti lelőhely meglétére utal.

A nyilvántartott lelőhelyek közül 1 fokozottan védett (28526 – Pécskő szikla), 3 kiemelten védett (32101 – Baglyaskő, 30405 – Salgóvár, 41416 – Zagyvaróna-Zagyvafő vára), melyek mindegyike természetvédelmi oltalom alatt is áll.

3 régészeti lelőhely (Baglyaskő, Pécskő-szikla, Salgóvár) esetében régészeti kutatás ajánlott, mivel a lelőhelyek bemutatása összekapcsolható a Város terveivel, így régészeti energiaforrásként értelmezhetők. A lelőhelyeken bemutatóhely/tanösvény kialakítása javasolt.

1 lelőhely esetében (71513 – Szilvaskő és környéke) a földvár régészeti kutatása javasolt. A lelőhely kutatása nemcsak tudományos eredményeket hozhat, hanem egy régészeti/helyismereti tanösvény egyik állomásaként is hasznosítható.

Az ismert régészeti lelőhelyek egy részét csoportokba rendezhetjük, ezáltal egy települési tömböt, életkamrát alakíthatnak.

- Későbronzkori temető
36398 – Bolgárkert, 57132 – Pálfalva, 58475 – Zagyvapálfalva-Temető, Tesco
- Későrézkor-korabronzkori település
37814 – Pécskő-puszt, 28526 – Pécskő-szikla, 46526 – Pécskő oldal
- Bronzkori település és temető
45611 – Kenyérgyár, 46512 – Paptag (Rákóczi út), 46519 – Patyolat (Rákóczi út)
- Vár és váralja település
32101 – Baglyaskő, 75083 – Baglyaskő vára alatt

4./B A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZ FELÜLVIZSGÁLATÁNAK HATÁSA

Salgótarján MJV Településrendezési Eszközeinek felülvizsgálata az örökségvédelmi elemek részletes feltárásán alapul, a szükséges adatszolgáltatások ismeretében. A minden tényezőre kiterjedő vizsgálat a kidolgozott Településrendezési Eszközöket legitimálja, tervi anyagát reálissá teszi. Salgótarján MJV örökségi elemei kellő hangsúllyal szerepelnek az anyagban, jól követhetők a tervezett elhatározások.

A Településrendezési Eszközök a Város értékeire figyelve, megmaradásukat segítve született. Valamennyi elemében benne rejlik az örökség védelmének szempontrendszere. Alapelveiben a fenntarthatóság és fejlődés tengelyei mentén mozog. A Településrendezési Eszközök örökségvédelmi elemekre gyakorolt hatása egyértelműen kedvező.

5. NYILATKOZATOK

Alulírott vezető településtervező kijelentem, hogy jelen örökségvédelmi hatástanulmány megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá kijelentem, hogy az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésének elkészítésére – a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 69.§ (2) b) pontja értelmében – jogosult vagyok.

Miskolc, 2016. október hó

Lautner Emőke

okl. építészmérnök, vezető településtervező

TT/1 05 0079

Alulírott Dr. Pusztai Tamás nyilatkozom, hogy jogosult vagyok az Örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezeteinek elkészítésére, valamint a tanulmányban javasolt megoldások összhangban vannak a vonatkozó szabályozással.

Miskolc, 2016. október hó

dr. Pusztai Tamás

régész

Z4S21M